

TMMOB

Şehir Plancıları Odası

Haber Bülteni

227 EK ISSN 1300-7300

Kasım 2014

KADIN
ÖZEL EKİ

4

KADIN-KENT-BÜTÜNŞEHİR

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın
Haber Bülteni Eki
Oda birimlerine ve üyelere
ücretsiz gönderilir.

Yayın İdare Merkezi
Atatürk Bulvarı, Bulvar Apartmanı
No: 219 Daire: 7 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 417 87 70
Fax: 0 312 417 90 55

e-posta: spo@spo.org.tr.
www.spo.org.tr

TMMOB Şehir Plancıları Odası Adına
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Orhan SARIALTUN

Haber Bülteni Sekreteri
Gülçin TUNÇ

Bu Sayıya Emegi Geçenler

- beyza yıldız
- burcu hatiboğlu eren
- çağrı demirel arabacı
- emel karakaya
- esra oğuz
- evrim ekiz gözler
- fatma türkmen
- gülçin tunç
- hatice kapusuz
- ilknur urkun kelso
- kübra cihangir çamur
- neslihan kulözü
- nisa tunçer
- nur çetinkaya
- nursun k. akıncı
- sevilay çetinkaya
- şelale balambar
- tahire erman

tmmob spo kadın komisyonu üyeleri
bülten sürecinin aktif katılımcılarıdır

Grafik ve Sayfa Düzeni
Leda Ajans, M. Gürbüz Fehim

Ön Kapak Görseli: Cansu Demir
Arka Kapak : DHA ve soL Portal

Baskı
Aydan Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Alinteri Bulvarı 3364. Sk. No: 4
Ostim - Ankara - 312 354 46 27

Kasım 2014
6000 adet basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

BURSA'DAN MERHABA, tmmob şehir plancılar odası kadın komisyonu	1
BASINA ve KAMUOYUNA disk, kesik, tmmob, ttb'li kadınlar.....	3
ODA GENEL KURULLARINDA KADIN KOMİSYONLARININ ETKİNLİĞİ tmmob şehir plancılar odası & makine mühendisleri odası kadın komisyonları.....	4
TMMOB İZMİR İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU'NDAN... tmmob izmir il koordinasyon kurulu sekreteryası	5
KARAR MEKANİZMALARINDA KADIN - II.....	6
KADIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLARINI ZİYARET nursun k. akıncı	10
GECEKONDUDAN TOKİ'YE GEÇİŞTE YOKSUL ve MUHAFAZAKAR AİLELERDEKİ KADINLARIN CİNSİYETE BAĞLI DENEYİMLERİ ve BAZI ÇÖZÜMLER tahire erman & burcu hatiboğlu-eren.....	12
DEVLET ve SERMAYE ŞİDDETİ KARŞISINDA ÇAĞLAYAN KADINLAR gülçin tunç	15
BURSA BAŞKÖY KADINLARININ FOTOROMANI sevilay çetinkaya	18
KADIN PERSPEKTİFİNDEN BELEDİYE TÜZEL KİŞİLİĞİNİN KAYBI: SEYREK ÖRNEĞİ neslihan kulözü	21
GÖLYAZI'DA BALIKÇI ve EMEKÇİ KADINLAR evrim ekiz gözler & çağrı demirel arabacı	23
BURSA GÖLYAZI KADINLARININ FOTOROMANI sevilay çetinkaya	28
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN DERİN GÖSTERGELERİ ÜZERİNDEN PLANLAMAYA ve MEKÂN A İLİŞKİN BİRKAÇ SÖZ kübra cihangir çamur	31
RENKLERİN SAVAŞI fatma türkmen.....	34
DÜNYAYI KURTARAN KADINLAR ilknur urkun kelso.	39
HABER KUTUSU.....	42
GECELERİ DE, SOKAKLARI DA, MEYDANLARI DA İSTİYORUZ! hatice kapusuz	43
BİR ANI beyza yıldız	46
GÖRÜNÜYOR MUYUZ? spo istanbul öğrenci komisyonu kadınları	48

Bursa'dan merhaba,

ŞPO Kadın Bülteni'nin 4.sayısını tamamlamanın ve sizlerle paylaşmanın heyecanı içindeyiz. Her yeni sayıyla birlikte, kadın komisyonumuzun kurulma amacını hayata geçirme yönünde bir adım daha atmış olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Daha çok öğreniyor, daha çok farkında oluyor, meslek alanımızı toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alarak geliştiriyor ve bu birikimleri daha çok paylaşıyoruz. Paylaşım kanallarımız şüphesiz bültenle sınırlı değil. Dünya Şehircilik Günü sayesinde 2013 Kasım'ında, e-posta üzerinden kurduğumuz iletişimi yüzyüze bir toplantıya dönüştürmüştük. Farklı şubelerden kadın plancıların ŞPO Kadın Komisyonu olarak ilk kez bir araya geldiği bu toplantıdan sonra Mart 2014'de odamız genel kurulu döneminde Ankara'da toplandık. Bu sayı elinize ulaşmadan hemen önce de Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu vesilesiyle 5 Kasım'da İstanbul'da buluştuk.

Bursa Şube kadın komisyonu toplantısından

Ankara'daki toplantı, farklı kentlerde yaşayan kadın plancıların komisyona aktif katkı yapmasını ve dayanışmamızın güçlenerek sürmesini sağladı. Bu toplantıda, kadın komisyonunun genel kurula sunduğu önerenin kabul edilmesinin ardından odamız yönetici ve çalışanlarına yönelik olarak düzenlenecek olan toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri üzerine konuştuk ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'ne denk gelecek şekilde çıkarmayı planladığımız 4. bültenin sekreteryasını ŞPO Bursa Şube kadınlarının üstlenmesini kararlaştırdık. Böylece İzmir toplantısında daha dengeli bir işgücü kullanımı konusunda aldığımız kararı hayata geçirmiş olduk; bunun süreceğini umut ediyoruz.

Ankara toplantısından

İzmir toplantısında aldığımız bir diğer karar da sistematik çalışma açısından bültenlerin belirli dosya konuları altında çıkması idi. Dolayısıyla, Bursa Şube olarak bülten sekreteryası sorumluluğunu aldıktan sonraki ilk isimiz 4. sayı için bir dosya konusu belirlemektir. Açıkçası, meslek alanımızı yakından ilgilendiren güncel yasal düzenlemelerin varlığı nedeniyle bir sonuca varmak için uzun uzun düşünmemiz gerekmedi. Bu yasal düzenlemeler arasında kamuoyunda "Bütünşehir Yasası" olarak tanınan 6360 sayılı 'On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' kısa ve uzun vadeli etkileri ve bu etkilerin geniş kapsamlılığı ile öne çıkıyordu. Dolayısıyla, kadın bülteninin 4. sayı dosya konusunu "kadın-kent-bütünşehir" olarak belirledik.

2012'nin Ekim ayının ilk günlerinde gerçekleştirdiğimiz ve ŞPO Kadın Komisyonu'nun fiilen hayata geçtiği ilk toplantıda "yapalım" dediğimiz bazı öncelikli konuları ortaya koymuştuk. Bunların başında "sahaya inen, pratikle beslenen bir çalışma yönteminin uygulanması" geliyordu. Bütünşehir Yasası'nın tetikleyeceği kırsal dönüşümün, doğal kaynakların kullanımı konusunda değişen yetki ve öncelik durumunun yol açacağı sonuçların ve kentsel hizmetlerin sunulduğu mekânsal ölçeğin genişlemesi sonucu kadınların hizmete erişiminde yaşanabilecek olası sorunların anlaşılması açısından "alana gitmek" son derece önemliydi. Ayrıca, kırsal alanlardaki dönüşümün kavranması ve bu konuda planlama disiplininin üretebileceği çözümlerin tartışılması biz plancı kadınların öncelikli gündem maddelerinden biri olarak öne çıkıyor. Bu, mesleki bir refleks olmanın ötesinde, ekolojik kıyımın birinci dereceden etkilediği yerlerde verilen mücadeleler kadınların omuzlarında yükseldiği için de önemli. Bu umut verici gerçek plancı kadınlara daha da büyük bir sorumluluk yüklüyor. Bunun yanında, hizmetlere erişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar kentsel alanlardaki kadınlarla yer yer örtüşen, ama pek çok açıdan da farklılaşan kırsal alanlarda yaşayan kadınlar planlama pratiği içinde evrensel bir eğilimle ne yazık ki ikincil bir konumda kalıyor. Dolayısıyla, kent-kır ayrımı yapmaksızın tüm yaşam alanlarının daha yaşanabilir, adil ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak şekilde planlanmasını meslek alanımızın birincil hedefi haline getirme yönünde adımlar atmak öncelikli bir görev olarak önümüzde duruyor.

Biz de bu amaçlarla, 27 Haziran'da Bursa'nın- Bütünşehir Yasası öncesi mahalle haline gelen- Gölyazı Köyü'ne ve 14 Eylül'de de halkının son yıllarda mermer ocaklarına karşı verdiği mücadele ile öne çıkan Bursa'nın Orhanlı İlçesi'ne bağlı Başköy Köyü'ne giderek bu yerlerdeki kadınlarla görüştük. Bu görüşmelerden elde ettiğimiz verileri ve izlenimlerimizi iki fotoroman ve iki metin olarak sizlere sunuyoruz. Neslihan Kulözü'nün yazısı bu çalışmaları tamamlarken, Tahire Erman ve Burcu Hatiboğlu-Eren'in yazısı kentsel dönüşümün kadınların hayatlarında yarattığı etkileri toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alarak kentsel dönüşüm projelerinin cinsiyet körü olma özelliğini gözler önüne seriyor ve bu sorunun aşılmasına yönelik öneriler geliştiriyor. Kübra Cihangir Çamur'un yazısı ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mekândaki izlerinin kavranmasına dair farkındalığın artırılmasının eril mekanlar üreten planlama standartlarının varlığı düşünüldüğünde ne kadar önemli olduğunun altını çiziyor ve 'kadının kentsel ve kırsal durumları, kadına hassas, farklı beklentileri yadsımayan, set çekmeyen, esneklik barındıran yaklaşım ve kavramsallaştırmalar üzerinden yeniden üretilebilir mi?' sorusunu soruyor. Yine Çamur'un yazısında belirttiği gibi genel tablo çok iç açıcı olmasa da yerelde kadına duyarlı özgün yaklaşım ve politikaların geliştirildiği ve uygulandığı- az sayıda da olsa- iyi örnekler bulunuyor. Bütünşehir Yasası'nın uygulamaya geçtiği 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde büyükşehir belediye başkanı olarak seçilen kadınları ziyaret etme projemiz kapsamında görüştüğümüz Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı Gültan Kışanak'la yaptığımız söyleşi Diyarbakır'ın bu iyi örnekler arasında yer aldığını gösteriyor. Fatma Türkmen, İlknur Urkun Kelso, Hatice Kapusuz ve ŞPO İstanbul Öğrenci Komisyonu kadınlarının katkıları bize genel olarak hayata ve özelde de kentlere daha geniş ve alternatif bir pencereden bakmanın daha iyi bir gelecek kurmak adına ne kadar değerli olduğunu hatırlatıyor. Beyza Yıldız'ın paylaştığı anı ise kadın plancıların meslek hayatlarında karşılaştıkları 'üstü kapalı' ayrımcılığın bir örneğini sunarken, kararlı mücadelenin de önemine işaret ediyor.

Hazırlık takvimini 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nü dikkate alarak düzenlediğimiz bu sayının sunuş yazısını Türkiye'de kadına yönelik şiddetle etkin mücadele konusunda önemli bir rol oynayabilecek olan İstanbul Sözleşmesi'ne dair kısa bir özetle bitirmek anlamlı olacak. Türkiye, 1 Ağustos 2014'de yürürlüğe giren ve uzun adı 'Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi' olan bu uluslararası sözleşmeyi 2011 yılında imzaya açıldığı dönemde imzalayan ilk ülke oldu. İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi için gerekli 10 imza geçtiğimiz üç yılda tamamlandı; mevcut durumda sözleşmeye 13 ülke taraf, 25 ülke ise imzacı. Kadına karşı her türlü şiddetin önlenmesi için küresel ölçekte bir mücadelenin gerekliliği kabulüne dayanan bu sözleşmeye göre;

- Şiddet gören kadınlara sözleşmeye taraf devletlerce mültecilik hakkı verilebilecek;
- Sözleşmeye taraf olan devletlerin şiddet mağdurlarının güvenliklerinin sağlanmasına yönelik olarak acil ve yerinde müdahale önlemleri sıkılaştırmaları ve bu yönde kolluk güçleri, savcılık ve mahkemeler arasında etkin bir işbirliğini temin etmeleri gerekecek;
- Kadına yönelik şiddete yataklık edenler de cezalandırılacak;
- Devletlerin resmi radyo ve televizyonlarında her ay en az 90 dakika toplumsal cinsiyet eşitliğine dair yayın yapılacak;
- İlk ve ortaöğretim müfredatına kadının insan hakları ve kadın-erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulacak;
- Zorla evlendirmelerin suç sayılması için gereken hukukî, idari ve cezai önlemler alınacak;
- Şiddet üreten geleneksel rol modellerinin değişmesi için çalışılacak.

Umarız kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi için çok önemli kararları içeren bu sözleşme kağıt üzerinde kalmaz. Bütün cinsiyet kimliklerinin özgür ve mutlu bir birliktelik sürdüğü, cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kalktığı, sömürsüz ve adil yaşam alanlarının kurulduğu bir düşünüş ve yaşayış biçimini geçerli kılmak için mücadeleye devam! Hem sorguladığınız hem keyif aldığınız bir okuma diliyoruz.

TMMOB Şehir Plancıları Odası
Kadın Komisyonu, Bursa

1 İhbar mekanizmasının hızlandırılması; yargı, polis ve sağlık birimlerinin eğitimine bütçe ve zaman ayrılması; şiddet mağduruna ikamet değiştirme desteği verilmesi; mağdurun faille temas etmesinin engellenmesi ve şiddet mağduru kadına asgari ücretin günlük tutarına göre devlet tarafından geçici maddi destek verilmesi; mağdurların faillere tazminat talep etmesi konusunda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması vb. gibi önlem ve düzenlemeler.

14 Ekim 2014

BASINA ve KAMUOYUNA

DİSK- KESK-TMMOB ve TTB'li kadınlar, Ortadoğu'da ve Kobane'de yaşanan IŞİD vahşetine "DUR" demek için düzenlenen eylemlerde kadınlara yönelik gerçekleşen paramiliter ırkçı-faşist saldırıları ve yüzlerce gözaltı olayını kınamak amacıyla 14 Ekim 2014 tarihinde bir basın açıklaması yaptılar. Aşağıda basın açıklaması metnini sunuyoruz.

SUSMAK ONAYLAMAKTIR!

SUSMUYORUZ!

BARIŞIN TARAFIYIZ!

KESK, DİSK, TMMOB ve TTB'li kadınlar olarak birçok kez barış için bir araya gelerek, savaş çığırtkanlığına, savaşa, şiddeti körükleyen açıklamalara ve baskılara karşı sesimizi yükselttik. Her zaman savaşın eril şiddeti meşrulaştırdığına dikkat çekerek, "Barış istiyoruz!" dedik, "hakların kısıtlanmasına, kadına karşı şiddete tahammülümüz yok" dedik.

Savaşa ve şiddete; çeşitli gerekçelerle hakların ve hukukun askıya alınmasına, yetkili ağızlardan yapılan kışkırtıcı konuşmalarla tırmandırılan kadına karşı şiddete ve son günlerde ayyuka çıkan örgütlü kadınları hedefine koyan söylemlere karşı sözümüzü söylemek için bugün bir kez daha bir aradayız.

Ortadoğu'da savaşlar sürerken, emperyalist güçlerin maşası olan IŞİD'in şiddeti Kobane'deki halkları çepeçevre kuşatmışken, hükümet IŞİD'den taraf ve umursamaz bir tutum içindedir. Diğer yandan içeride, ırkçı, faşist ve paramiliter güçleri kullanarak, polislerle sınırsız yetkiler tanıyarak yasaları, hukuku keyfe keder değiştirmeyi kendinde "hak" görerek bir çatışmayı ve kutuplaşmayı körüklemektedir.

Basına da yansıdığı gibi, hükümetin tüm bu tutumu nedeniyle, bir hafta içinde kırk bir insan hayatını kaybetti, çok sayıda kişi yaralandı. Yüzlerce kişi gözaltına alındı ve tutuklandı. Biz emek ve meslek örgütlerinden kadınlar, bize 1990'lı yılların Türkiye'sini hatırlatan tüm bu gelişmelerden kaygı duyuyoruz.

Kobane'nin halkların bir arada eşitçe yaşadığı demokratik ve kadın özgürlükçü bir yönetim modeli olduğunu, bu nedenle de emperyalistlerce ve bölge devletlerince tehlike olarak görüldüğünü ve işbirlikçi çetelerce hedef alındığını çok iyi biliyoruz. Bu farkındalıkla, Kobane'deki insanlık direnişine destek vermek amacıyla pek çok ilde demokratik hak ve özgürlüklerimizi kullanarak barış talebiyle sokaklara çıktık.

Ancak hükümet, her zaman olduğu gibi, barış gibi en temel talebe bile tahammülünün olmadığını bir kez daha göstermiştir. Barışa "misliyle karşılık verme" emrinin ardından yaşanan saldırılarda kadınlar özel olarak hedef alınmıştır.

İstanbul havaalanında aralarında KESK'li üye ve yöneticilerin de bulunduğu onlarca kadın darp edilerek; fiziksel ve sözel şiddet uygulanarak gözaltına alınmıştır.

Savaşta yaralananların tedavi edildiği Suruç Devlet Hastanesi ve Diyarbakır Ana Çocuk Sağlığı Merkezi'ne, kolluk kuvvetlerince yapılan sabah baskınlarında sağlık emekçilerine silah çekerek tehditte bulunulmuştur.

Yine Diyarbakır'da TRT binası önünde kadınlar basın açıklaması yapmak istemiş; ancak aralarında KESK'li kadınların da bulunduğu 25 kadın gözaltına alınmış, savcılıkta ifadelerinin alınmasının ardından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

Kocaeli'nde Kobane'yle dayanışma ve barış talebiyle meşaleli yürüyüş yapmak isteyen Kocaeli Kadın Platformu'nun elliye yakın üyesi ırkçı, faşist erkek grubunun kuşatması altında saatlerce Eğitim-Sen binasında mahsur kalmıştır.

Tüm bunların yanında iktidar, eril, mezhepçi, tekçi, kutuplaştırıcı ve anti-demokratik söylemlerine devam etmektedir. Bunlar yetmiyormuş gibi cumhur-başbakanımız birbiri ardına yaptığı açıklamalarda yeni saldırıların ve katliamların önünü açabilecek yasal düzenlemelerin müjdesini vermektedir.

Bizler tüm bunlara sessiz kalmak, seyirci tutumu takınmak, toplumsal barışın kaderini ileri demokrasinin eril elerine teslim etmek istemiyoruz. Bu nedenle, KESK, DİSK, TMMOB ve TTB'li kadınlar olarak, her zaman barıştan yana taraf olacağımızı, kadının özgürlük ve eşitlik mücadelesi için alanlara çıkmaya devam edeceğimizi bir kez daha ifade etmek istiyoruz.

Hükümeti demokratik hak ve talepleri kısıtlayan yasalar yaparak, ülkeyi geriye götürmek yerine, barış, demokrasi ve eşitlik sağlamaya yönelik yapıcı adımlar atmaya çağırıyoruz.

DİSK, KESK, TMMOB, TTB'li Kadınlar

ODA GENEL KURULLARI'NDA KADIN KOMİSYONLARI'NIN ETKİNLİĞİ

TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu'ndan Haber Var...

TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın 12.04.2014 tarihinde yapılan 28. Olağan Genel Kurulu'na ŞPO Kadın Komisyonu, "Her çalışma dönemi içinde tüm şubelerde yönetici, çalışan ve üyelere dönük en az bir kere toplumsal cinsiyet eşitliği semineri düzenlenir. **Oda çalışanları ve yöneticilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alması zorunludur.**" şeklinde bir önerge sunmuş ve önerge Genel Kurul'da görüşülmesinin ardından oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Söz konusu eğitimlerin düzenlenmesi için Kadın Komisyonumuz, içerik ve eğitici önerilerini yönetim kuruluna sunmuştur. İlk eğitim semineri, 22 Kasım 2014 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilecektir. Seminer, oda çalışanlarına ve oda yönetim organlarında yer alanlara zorunlu olup katılmak isteyen üyelere de açık olacaktır. Katılımcılara odamız tarafından sertifika verilecektir. Diğer şubelerimizde yapılacak seminer takvimi ise önümüzdeki günlerde Genel Merkez tarafından açıklanacaktır.

38. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu kapsamında gerçekleşen "Kadın ve Mekan" konulu forum

TMMOB Makine Mühendisleri Odası Kadın Komisyonu'ndan Haber Var...

16-17 Kasım 2013 tarihinde gerçekleştirilen TMMOB 3. Kadın Kurultayı'nda kabul edilen 20. maddeye göre; "Meslek Odalarında kadınların yönetimlerde daha aktif ve sayıca daha fazla rol almalarını sağlamak amacıyla TMMOB ve bağlı odalarında **yönetim kurullarında görev alacak aday üyelerin ve genel kurullarına katılacak kadın delegelerin** eşit temsiliyet ilkesi gözetilerek belirlenmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması ve uygulamaların başlatılması" talep edilmektedir.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO) 45. Dönem Genel Kurulu'nda, MMO kadın komisyonu, bu maddeye referansla "Odamız merkez ve şubelerinde de kadın üyelerimizle ilgili adı geçen maddeye istinaden çalışmaların başlatılması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulanması konusunda 45. Dönem Oda Merkez Yönetim Kurulu'na görev ve yetki verilmesini, 45. Dönem Oda Genel Kurulu'na öneriyoruz." şeklinde bir önerge vermiştir.

Genel Kurul bünyesinde kurulan ilgili komisyon, önergenin gündeme alınması konusunda olumsuz görüş bildirmiş, ancak yapılan oylama sonucunda; önergenin gündeme alınarak görüşülmesi 96'ya karşı 64 oyla kabul edilmiştir. **Lehte ve aleyhte yapılan görüşmelerden sonra yapılan oylama sonucuna göre ise önerge, 108'e karşı 103 oyla kabul edilmiştir.**

TMMOB İZMİR İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU'NDAN...

Çalışma Grubumuz, mühendis, mimar ve şehir plancısı kadınların birlikte üretmek, sinerjik bir ortam yaratmak ve bu ortamın ürünlerini ülkemizde eksikliği duyulan “kadın politikalarının” oluşmasına aktarma ihtiyacından kurulmuştur.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu Kadın Çalışma Grubu, 2008 yılında çalışmalarına başlamıştır. İzmir’de TMMOB’ne bağlı 19 Odanın kadın yönetim kurulu üyeleri ve temsilcilerinden oluşan grubumuz o tarihten bu yana ara vermeden TMMOB’nin çalışma ilke ve amaçlarına uyumlu olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Ülkemizde ve örgütümüzde demokrasinin işler ve işlevsel olmasını sağlamak, TMMOB örgütlülüğünün geliştirilmesine katkıda bulunmak, kadın üyelerin Oda çalışmalarına etkin katılımını sağlamak hedeflerinin yanı sıra, ülkemizde ve örgütümüzde kadın-erkek eşitliğinin yaşama geçirilmesi ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan kadına yönelik şiddetin sonlandırılmasına yönelik çok yönlü çalışmalarda bulunmak da çalışma hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Karma gruplarda kadınlar her zaman azınlıkta olduğu için kadın bakış açısının karar mekanizmalarında billurlaşıp yaşamları buluşması zor olduğundan kadınların birbirleriyle sinerji yaratmaya ihtiyaçları var. Kadın örgütlenmeleri, kadını kadına “düşman eden” veya onları birbirine “rakip” gösteren kapitalist sistemin yaratmak ve yaşatmak istediği tüm yargıları da yıkan yegâne yapılarıdır. Bu sanal “rakiplik” durumundan, kadınlar arası dayanışma ve işbirliği konumuna geçmek tüm kadınlar için en önemli ortak kazanım olacaktır.

Kadın çalışma grubumuz kurulduğu günden bu yana pek çok çalışma gerçekleştirdi. Üyelerimizin kadın sorunlarına farkındalıklarını artırmaya yönelik eğitim çalışmaları gerçekleştirdik. Her yıl Dünya Emekçi Kadınlar Günü 8 Mart’ı etkinliklerle kutladık. TMMOB Genel Kurulu’na odalarda kadın çalışmalarını güçlendirecek öneriler taşıdık. İzmir Kent Sempozyumu’na bildiriler hazırladık. İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Tüzüğü’nün hazırlanmasına katkıda bulunduk. 2009 yılında İstanbul’da, 2011 ve 2013 yıllarında Ankara’da düzenlenen TMMOB Kadın Kurultayları’na katıldık. Kurultaylar öncesinde İzmir’de Yerel Kurultaylar gerçekleştirdik ve “Eğitimde Cinsiyet Ayrımcılığı”, “Cinsiyetçi İşbölümü ve İşyeri Pratikleri”, “Kapitalist Kriz ve Kadınlar” ve “TMMOB’de Kadın Örgütlenmesi” konularını tartışarak hazırladığımız önergeleri TMMOB Genel Kurulları’na taşıdık. Bu çalışmalar sonucunda; TMMOB Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası, TMMOB Kadın Çalışma Grubu, İKK Kadın Çalışma Grupları ve Odalarda Merkez ve Şube Kadın Komisyonları kurularak TMMOB’de Kadın Örgütlenmesinin güçlenmesi sağlandı.

İzmir’de İl ve İlçe Kadın Meclisleri’ne meslektaşlarımızın katılımını sağladık. İzmir’de gerçekleştirilen kadın konferanslarına bildiriler sunduk. Kadının İnsan Hakları konulu (KİHEP) eğitimlere katıldık. İzmir’de kadına yönelik şiddete karşı yapılan basın açıklamaları ve eylemlere destek verdik. Çevre sorunlarına duyarlılık göstererek, İzmir’in içme suyunu zehirlenme tehdidi oluşturan Turgutlu Çaldağ’da işletilmek istenen nikel madenine karşı bir basın açıklaması gerçekleştirdik.

13 Mayıs 2014 tarihinde, Soma’da meydana gelen Maden Faciası sonrası Soma ve Kınık’ta yaşayan madenci ailelerindeki kadınlara yönelik alternatif istihdam olanaklarının araştırılması ve desteklenmesi yönünde çalışmalar gerçekleştirdik.

TMMOB İzmir İKK Kadın Çalışma Grubu, ortak çalışma ilkeleri ve amaçları doğrultusunda diğer sivil toplum ve kadın örgütleriyle ve meslek odalarıyla ortak platformlarda çalışmayı da önüne hedef koymuştur. Bu doğrultuda İzmir Valiliği İl Koordinasyon Kurulu, Şiddete Karşı İzmir Kadın Koordinasyonu, İzmir Kadın Emekçi Platformu ve İzmir Kadın Platformu çalışmalarına grubumuz adına gönüllü arkadaşlarımız katılım sağlamaktadır. Ayrıca İzmir’de bulunan pek çok kadın kuruluşunun ortak imzalarıyla oluşan basın açıklamalarına destek veriyoruz.

Yukarıdaki amaç ve hedefler doğrultusunda; örgütümüzde ve ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği temelli politikaların yerleşmesi için çalışmalarımıza kararlılıkla devam edeceğiz. (15.10.2014)

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu Sekreteryası

KARAR MEKANİZMALARINDA KADIN II

2009 yerel seçimlerinin sonuçlarına göre 2922 erkeğe karşı sadece 26 kadının belediye başkanlığı koltuğuna oturması¹ ve TMMOB'a bağlı meslek odalarının yönetim kurullarında yer alan kadın üyelerin oranının erkeklere göre oldukça düşük olması, 3. sayımızın dosya konusunun "Kadın-Kent-Siyaset" olarak belirlenmesinde son derece etkili olmuştu. Bu kapsamda, yaklaşan 2014 yerel seçimlerine de yönelik olarak, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)'ın hazırladığı "81 İl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi" başlıklı çalışmadan yararlanarak kadınların karar mekanizmalarına katılımlarıyla ilgili bazı verileri sizlerle bir önceki kadın bültenimizde paylaşmıştık. Bültenin 4. sayı hazırlıkları yoğunlaşmadan çok önce 2014 yerel seçimleri tamamlanmıştı. Dolayısıyla, bu sayımızda 30 Mart 2014 yerel seçimlerini toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden değerlendirmek ve bunu 2009 yerel seçim sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak sunmak istiyoruz. Aynı zamanda, kadın şehir plancılarının istihdam edildiği öncelikli kurumlardan biri olan yerel yönetimler özelinde Tüm-Bel-Sen tarafından yapılan ve Nisan 2014'de yayımlanan çalışmada yer alan bazı verileri sunacağız.

2009 ve 2014 yerel seçim sonuçlarına göre kadın ve erkeklerin yerel karar mekanizmalarındaki varlığı (Sayı ve %)

	2009			2014		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Büyükşehir belediye başkanlığı	0 (% 0)	16 (% 100)	16 (% 100)	3 (% 10)	27 (% 90)	30 (% 100)
Merkez ilçe belediye başkanlığı	2 (% 3,1)	63 (% 96,9)	65 (% 100)	1 (% 2)	48 (% 98)	49 (% 100)
İlçe belediye başkanlığı	16 (% 1,8)	876 (% 98,2)	892 (% 100)	33 (% 3,6)	879 (% 97,4)	912 (% 100)
Belde belediye başkanlığı	8 (% 0,4)	1.963 (% 99,6)	1.971 (% 100)	3 (% 0,8)	387 (% 99,2)	390 (% 100)
İl genel meclisi üyeliği	114 (% 3,5)	3.164 (% 96,5)	3.278 (% 100)	60 (% 4,8)	1191 (% 95,2)	1251 (% 100)
İlçe belediye meclisi üyeliği	1294 (% 8,9)	13.308 (% 91,1)	14.602 (% 100)	2100 (% 12,4)	14.850 (% 87,6)	16.950 (% 100)
Belde belediye meclisi üyeliği	175 (% 1)	17.670 (% 99)	17.845 (% 100)	98 (% 2,8)	3.450 (% 97,2)	3.548 (% 100)
Toplam	1.609 (% 4,2)	37.060 (% 95,8)	38.669 (% 100)	2.298 (% 9,9)	20.832 (% 90,1)	23.130 (% 100)

* Tablo, www.ysk.gov.tr adresinden alınan veriler üzerinden oluşturulmuştur.

Karar mekanizması açısından yerel siyasetin en etkili düzeylerini oluşturan belediye başkanlığı ve meclis üyeliği pozisyonlarının % 40 oranında azalmış olduğu görülüyor; 30 Mart 2014 öncesi bu pozisyonları toplam 38.669 kişi doldurmasına karşı bugün bu sayı 23.130 kişiye düşmüş durumda. Dolayısıyla, genel temsiliyet oranındaki düşüşü ve yaşanan merkezileşmeyi hesaba katmadan siyasi karar mekanizmaları içinde kadın varlığı üzerine sağlıklı bir değerlendirme yapmak olası değil. Yerelleşmenin otomatik olarak daha fazla demokrasi, merkezileşmenin ise

1 Bu sayılar, tüm belediyelerin sadece % 0,88'inde kadın belediye başkanı olduğu anlamına geliyor.

mutlaka azalan demokrasi anlamına geldiği söylenemez; ancak, merkezileşmenin demokrasi açısından taşıdığı potansiyel riskleri de akıldan çıkarmamak gerekir. Bu anlamda özellikle büyükşehir başkanlığına seçilen kişilerin nasıl bir yönetim süreci işletecekleri oldukça önemli hale geliyor. Hele ki büyükşehir belediye başkanlığına seçilen üç kadının, kendisiyle yaptığımız söyleşide Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Gültan Kışanak'ın da altını çizdiği gibi, “erkek aklıyla iş yapmaması” eril iktidar anlayışını ve onun tahakkümcü yapısını hedef alan kadın mücadelesi açısından kritik önemde. *Yine de merkez ilçe başkanlığı dışında kalan tüm üst düzey yerel karar pozisyonlarında kadın yöneticilerin varlığının 2009 yerel seçimlerine göre artmış olması kadınların siyasi temsiliyeti açısından oldukça olumlu bir gelişme.*

2014 seçimlerinde belediye başkanı olarak seçilen kadınların il/ilçe/beldelere dağılımı ve seçildikleri siyasi partiler*

Büyükşehir belediye başkanlığı	3	Aydın (CHP) Diyarbakır (BDP) Gaziantep (AKP)
Merkez ilçe belediye başkanlığı	1	Hakkari (BDP)
İlçe belediye başkanlığı	33	Ağrı-Diyadin (1) (BDP) Amasya-Gümüşhacıköy (1) (CHP) Ankara-Güdül ve Karacık (2) (AKP) Denizli-Bozkurt (1) (CHP) Diyarbakır-Bağlar, Bismil, Eğil, Hazro, Lice, Silvan (6) (BDP) Elazığ-Keban (1) (AKP) Eskişehir-Mihalgazi (1) (AKP) Hakkari- Yüksekova (1) (BDP) İstanbul-Avcılar (1) (CHP) İzmir- Kiraz, Konak, Torbalı, Urla (4) (MHP, CHP, AKP, CHP) Konya-Merem (1) (AKP) Mardin-Dargeçit, Derik, Mazıdağı, Nusaybin (4) (BDP) Muş-Bulanık ve Varto (2) (BDP) Şırnak-Cizre, Silopi ve Uludere (3) (BDP) Van-Edremit, Erciş, İpekyolu ve Özalp (4) (BDP)
Belde belediye başkanlığı	3	Gümüşhane-Kürtün-Özkürtün (AKP) Şırnak-Silopi-Başverimli (BDP) Zonguldak-Çaycuma-Saltukova (CHP)

*Tablo, www.ysk.gov.tr adresinden alınan veriler üzerinden oluşturulmuştur.

TEPAV'ın raporuna göre, 2009 yılı seçim sonuçlarında belediye meclisleri (büyükşehir veya merkez ilçe), il genel meclisleri ve illerin çıkardığı milletvekillerine bakıldığında karar mekanizmalarına katılım konusunda kadınların görece iyi durumda olduğu iller genelde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yer alıyor. Yukarıda sergilenen veriler, bu durumun 2014 yerel seçimleri döneminde de pek değişmediğini gösteriyor. Ancak, bu noktada, 2014 seçimlerinin hemen ardından yaşanan ve kadınların en fazla temsil şansı bulduğu ilçe belediye meclis üyeliği pozisyonlarında nasıl bir toplumsal cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıklarını örnekleyen bir olayı anmakta fayda var. *Hatırlayacağınız gibi Bingöl belediye meclisine birinci sıradan seçilen **Nurten Ertuğrul**, Bingöl'ün erkek belediye başkanının “kadın belediye başkan yardımcısı olmaz” hükmünü (!) vermesi üzerine belediye meclis üyeliğinden istifa etmişti.* Bir önceki bültende yer alan “Karar Mekanizmalarında Kadın” başlıklı yazıda da vurguladığımız gibi asıl olan siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda söylemlerinden çok, aday belirleme ve kadınlara alan açma kollarındaki icraatları.

2014 yerel seçimlerinde il genel meclisi ve belediye meclis üyeliklerine seçilen kadın adayların siyasi partilere dağılımı ve üyelik durumları

Siyasi Partiler	Belediye meclis üyeliğine seçilen kadınlar (Sayı ve %)			İl genel meclisi üyeliğine seçilen kadınlar (Sayı ve %)		
	Asıl	Yedek	Toplam	Asıl	Yedek	Toplam
AKP	907 (% 54)	762 (% 46)	1669 (% 100)	33 (% 70)	14 (% 30)	47 (% 100)
CHP	552 (% 43)	729 (% 57)	1281 (% 100)	7 (% 35)	13 (% 65)	20 (% 100)
BDP/ HDP	362 (% 78)	104 (% 28)	466 (% 100)	18 (% 95)	1 (% 5)	19 (% 100)
MHP	160 (% 43)	212 (% 57)	372 (% 100)	2 (% 40)	3 (% 60)	5 (% 100)
BBP	-	2 (% 100)	2 (% 100)	-	-	-
DP	3 (% 30)	7 (% 70)	10 (% 100)	-	-	-
DSP	2 (% 25)	6 (% 75)	8 (% 100)	-	-	-
İP	-	4 (% 100)	4 (% 100)	-	-	-
ÖDP	1 (% 13)	7 (% 87)	8 (% 100)	-	-	-
SP	-	4 (% 100)	4 (% 100)	-	-	-
TKP	1 (% 25)	3 (% 75)	4 (% 100)	-	-	-

*Tablo, www.ysk.gov.tr adresinden alınan veriler üzerinden oluşturulmuştur.

2014 yerel seçimlerinde il genel meclisi ve belediye meclis üyeliklerine seçilen kadın adayların siyasi partilere dağılımı ve üyelik durumlarına bakıldığında (asıl/ yedek) dikkat çekici sonuçlar ortaya çıkıyor. Belediye başkanlığı pozisyonunda olduğu gibi BDP/ HDP'nin siyasette kadın temsili açısından diğer partilere göre bir adım önde olduğu görülüyor, çünkü yerel yönetim meclislerine seçilen kadınların en yüksek oranda asıl üyelik aldığı siyasi parti durumunda.

Tüm-Bel-Sen Merkez Kadın Sekreterliği tarafından hazırlanan “Belediye Çalışanı Kadın Emekçilerin Sorunları, Sendikal Katılımları ve Sendikadan Beklentileri Araştırması”, % 26'sı -kadın plancıların da dahil olduğu grup olan- teknik hizmetler alanında çalışan toplam 996 kadının katılımıyla gerçekleştirilmiş. Kadınların, onlara çalışma hayatlarında karşılaştıkları ayrımcı ve cinsiyetçi tutumlarla ilgili olarak yöneltilen iki soruya verdikleri yanıtlar şöyle:

Çalışma hayatında kadınlara hangi alanlarda ayrımcılık yapıldığını düşünüyorsunuz?	Yerel yönetimlerde sizi en çok rahatsız eden cinsiyetçi yaklaşım ya da uygulama nedir?
İşe almada % 26	Yöneticilerin çoğunlukla erkek olması % 37
Terfi ve atamalarda % 25	Terfi, atama ve hizmet içi eğitim konularındaki erkek yanlılığı % 32
Ayrımcılık olduğunu düşünmüyorum % 18	İşyerindeki cinsiyetçi ortam % 14
Hizmetiçi eğitim olanaklarından yararlanmada % 10	Diğer % 12
İşten çıkarmada % 10	Yok % 5
Ücret ve çeşitli ödemelerde % 8	
Emekliye ayırmada % 3	

Bunların dışında, “İş yerinde yaşadığınız en önemli sorunuz nedir?” sorusu kapsamında, yanıt alınan kadınların % 32’si “yöneticilerin keyfi tutumlarından”, % 17’si işyerinde kreş olmamasından”, yine % 17’si “ücret düzeyinin düşüklüğünden” ve % 13’ü “kadınlar olarak mesleki eğitim ve yükselme olanaklarından yararlanamamaktan” söz etmiş. İşyerinde tacizi tespit etmek amacıyla kadınlardan, sıralanan belirli davranışlar arasında maruz kaldıklarını seçmeleri istenmiş. Kadınların büyük çoğunluğu (%75) sıralanan davranışların hiçbirisiyle karşılaşmadığını belirtmiş. Buna karşın, % 8’i (84 kadın) “aşağılama ve dalga geçme”, % 7’si (74 kadın) “kadın cinselliği ile ilgili imalı sözler, şakalar yapma, fıkralar anlatma” ve % 5’i (51 kadın) “gereksiz fiziki temas ve dokunma” gibi davranışlara maruz kaldığından söz etmiş. Çalışma ortamlarında cinsel tacize uğradıklarını dile getiren 87 kadının % 37’si (32 kadın) bunu “işyerindeki arkadaşlarıyla paylaştığını”, % 22’si (19 kadın) “kimseye söz etmediğini”, % 16’sı (14 kadın) “işyeri dışından bir arkadaşına söz ettiğini” ve yine % 16’sı “yönetime şikayet ettiğini” belirtmiş.

Araştırmaya katılan kadınların, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili hakim yargılar nedeniyle kendilerini gerçekleştirme/ birey olma konusunda kısıtlandıkları ve onlara yüklenen bu rolleri yerine getirme esnasında önemli bir baskı altında oldukları görülmüştür.

Çalışan bir kadın olarak ev ve aile yaşamının gerektirdiği sorumlulukları üstlenmek yaşamınızı nasıl etkiliyor?	
Etkilemiyor	% 30
Kendime zaman ayırmamı engelliyor	% 30
İyi anne, iyi eş ve iyi çalışan olma baskısı altında yaşıyorum	% 16
Sosyal bir çevre oluşturmamı güçleştiriyor	% 9
Sendikal faaliyete katılmamı engelliyor	% 8
Kariyer yapmamı engelliyor	% 4
İş başarımları engelliyor	% 2

Kadınlara yöneltilen sendika üyeliklerine dair² sorulara verilen yanıtlardan bazıları da, kadınların toplumsal ve siyasi hayata daha az katılmalarının ardında ev içinde sahip oldukları sorumlulukların ön sırada geldiğini gösteriyor. “Sendikaya üyeliklerinin niçin pasif üyelik düzeyinde kaldığı” sorusuna yanıt verenlerden % 29’u “sendika ile bağlantılı bir sosyal çevresinin olmaması”, % 23’ü “vakit bulamaması”, % 12’si “çocuk bakımı ve ev işleri”, % 11’i “toplantı ve çalışma saatlerinin kendisine uygun olmaması” nedenlerini dile getirmiş. Bu anlamda, “sendikanızın imzaladığı toplu sözleşmelerde kadın çalışanların sorunlarını çözmeye yönelik olarak öncelikle hangi taleplerin yer almasını istersiniz?” sorusuna kadınlar en yoğun olarak (% 34) “kreş” yanıtını vermişler.

2 Kadınların yaklaşık % 70’i sendika çalışmalarında görev almamış. % 83’ü ileride de bu tür bir sorumluluk almak istemediklerini belirtmişler ve %73’ük bir oranla “zamanlarının olmaması” gerekçesini göstermişler. Kadınların % 44’ü sendika eylemlerine ya hiç katılmadığını ya da nadiren katıldığını söylemiş.

KADIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLARINI ZİYARET

nursun k. akıncı

iyte-odtü şbp '05-'09 / şpo izmir şubesi yönetim kurulu üyesi / izmir

“‘Erkek gibi kadın olmak’ meziyet gibi gösteriliyor, ancak, aslında ‘erkek aklı’ ile iş yapmaya devam edildiği için kadın mücadelesi açısından çok da faydalı bir iş yapılmamış oluyor. Bu sebeple sizlerin mesleğinizde kadın bakış açısını önemsiyor olmanız çok değerli.”
Gülten Kışanak, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı

30 Mart 2014 Yerel Seçimleri'nin ardından **TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu** olarak bir araya geliyor ve seçilmiş bulunan üç kadın büyükşehir belediye başkanını ziyaret etme kararı alıyoruz. Bu üç belediye başkanının farklı siyasi partilerden olmasının da bize karşılaştırmalı bir deneyim şansı sunacağını düşünüyoruz. Plancı kadınlar olarak amacımız; hem

‘tanışma’, hem ‘kutlama’, hem de birlikte çalışma olanaklarını değerlendirme. Bunun için; kadının hayatının kolaylaştırılmasına yönelik mekânsal kararlar alınması, kentte kadın emeğinin görünür kılınması, kadının kamusal alan kullanımının etkinleştirilmesi ve nihayetinde kadınların toplumsal hayattaki konumunun eşitlenmesi konularında yerel politikaların oluşturulması ve işletilmesi süreçlerinde mesleki bilgi ve tecrübelerimizle birlikte belediyelerle işbirliğine hazır olduğumuzu belirtmek istiyoruz.

Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu’ndan görüşme isteğimize henüz hala bir yanıt yok. Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin bize bir davet gönderiyor; ancak, bir süre sonra bu buluşmanın iptal olduğu haberini alıyoruz. **Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Gülten Kışanak** ise kısa sürede isteğimize yanıt vererek bizleri davet ediyor ve böylelikle ilk ziyaretimizi Diyarbakır’a gerçekleştirme olanağını buluyoruz.

30.06.2014 tarihinde İzmir ve Ankara’dan yola çıkan ekibimiz; ilk olarak Diyarbakır’da bizi karşılayan plancı arkadaşlarımızla bir araya geliyor. Kısa bir kent turu eşliğinde bizlere hem kente ve bölgeye ilişkin, hem de mevcut yerel yönetimin kent ve kadın politikalarına ilişkin bilgiler veriyorlar. Öncelikle Diyarbakır Belediyesi’nin 2012 yılında belediye çalışanları arasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla bir “kadın birimi” kurmuş olduğunu öğreniyor; ziyaretimize oradan başlıyoruz. Bu birim; kurum içinde sergilenecek kadın dayanışması ve kadın mücadelesinde örgütlülüğü sağlamak, kent için hazırlanacak her tür projede cinsiyet eşitliğinin takipçisi olmak ve bu projelerin karar mekanizmalarında eşit temsiliyetin sağlanması için çeşitli politikalar geliştirmek gibi hedeflere sahip. Bu sebeple Birim; belediye

bünyesindeki kadın çalışanlara yönelik eğitim çalışmalarını yapmakta ve çeşitli etkinlikler ile onları bir araya getirmekte. Aynı zamanda kentte yaşayan kadınlarla da zaman zaman buluşmalar düzenlemekte ve çalışmalarını düzenli olarak çıkardıkları bir haber bülteni aracılığıyla kamuoyuyla paylaşmaktalar. Yaptığımız görüşme sonucunda belediye bünyesinde bir de Kadın Politikaları Daire Başkanlığı'nın kurulmakta olduğu bilgisini alıyoruz. Bünyesinde de 'Diyarbakır Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi Şube Müdürlüğü', 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Müdürlüğü', 'Kadın Ekonomisini Güçlendirme Şube Müdürlüğü' olacak.

Kadın Birimi'nin ardından şimdi sıra; Gültan Kışanak'a geliyor. "Sadece ziyaretiniz için değil, kadın bakış açısı ile bilgi üretmeye ve üretilecek hizmetlere yön vermeye gayret ettiğiniz için teşekkür ederim" diyerek, bizi kapıda ve tam saatinde karşılıyor eşbaşkan Gültan Kışanak. Güler yüzü ve içten tavrı, bize hiç de alışık olmadığımız bir belediye başkanı ile görüşeceğimiz sinyallerini en baştan vermiş oluyor. Görüşmemiz, bir makam odası yerine ziyaretçilerin ağırlandığı bir mekân olduğu anlaşılan ve dairesel formda yan yana dizilmiş koltuklarla düzenlenmiş alanda ve belediye başkanı ile aynı koltuklarda oturarak gerçekleşiyor. Bu kendimizi daha da rahat hissetmemizi sağlıyor. Gültan Kışanak söze, kadınların teknik bilgi ile donanınca kendi cinslerine yabancılaştığından, kendilerini o teknik işin bir parçası olarak gördüklerinden bahsederek başlıyor ve kadın olmalarının, o işi bir kadın olarak yapıyor olmalarının bir öneminin ne yazık ki kalmadığının altını çizerek devam ediyor. Ardından "“Erkek gibi kadın olmak’ meziyet gibi gösteriliyor ancak aslında erkek aklı ile iş yapmaya devam edildiği için kadın mücadelesi açısından çok da faydalı bir iş yapılmamış oluyor. Bu sebeple sizlerin mesleğinizde kadın bakış açısını önemsiyor olmanız çok değerli.” diyerek bizlere yaptığı ‘hoşgeldiniz konuşmasını’ sonlandırıyor. Karşımızda kadın kimliğinin farkında bir belediye başkanı olması açıkçası bizim yapacağımız konuşmanın seyri açısından çok kolaylaştırıcı oluyor. Böylelikle; komisyon kuruluş amacımızdan, bugüne değin yaptığımız çalışmalardan ve de ziyaret sebeplerimizden çok daha rahat bahsedebiliyoruz. Bülten çalışmalarımızı sunduğumuzda, okuyacağını ve bunun mutlaka kendisine çok şey katacağına emin olduğunu söyleyerek alıyor. Ayrıca Diyarbakır'ın kentleşmesine ve planlama sorunlarına değinerek karşılıklı değerlendirmelerde bulunuyor, bütüncül yaklaşımın beraberinde getirdiği sorunlara dikkat çekiyoruz. Konu 'kentsel dönüşüm' olduğunda Gültan Kışanak; "Dönüşüm sizin işiniz, siz daha iyi bilirsiniz ama zor bir konu bu. Kestirmeden çözüm bulmak, TOKİ ile anlaşmak istemiyoruz. Acil çözüm bekleyen konular bunlar ve bu konuda bir basınç da var. Ancak insanı görünmez kılan bir kentleşme modeli ile karşı karşıyayız ve insanlar buna heves ediyorlar. Biz böyle bir dönüşüm istemiyoruz. Katılımcı bir yönetim ile çalışma niyetimiz olduğundan burası diğer illere göre biraz daha şanslı aslında.” diyor.

Görüşmemizi önümüzdeki dönem çalışmalarımızda işbirliği ve etkileşim halinde olma temennimizi ileterek sonlandırıp müsaade istiyoruz. Gültan Kışanak bizi bırakmak istemiyor; "Kadınları görünce sohbet etmeyi çok isterim. Belediyeyi bırakabilirim." diyor neşe ile. Bizleri uğurlarken de tek tek kucaklıyor.

Bizler de Diyarbakır'dan; ziyaret talebimizin kabulü, bize gösterilen özen, meslek alanımıza duyulan saygı ve kadın çalışmalarımız konusunda karşılaştığımız takdirden ve başkanlık koltuğunda kadın kimliği ile oturan bir belediye başkanına temas etmiş olmaktan oldukça memnun olarak ayrılıyoruz. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Gültan Kışanak'ın son olarak söylediği gibi;

Kadınlar olarak mevcut düzene itiraz edersek ve kendimiz olmaya karar verirse gücümüzü fark ediyoruz. Her birimiz bulunduğumuz yerden kendi geleceğimiz ile ilgili karar verme iradesini ortaya koyar ve bunu da eşitlikçi ve özgürlükçü bir yaklaşımla ortaya koyarsak geleceğimizi kendimiz kurgulayabiliriz.

Bu sebeple de bizim çalışmamız çok değerli...

diyor ve bir dahaki belediye ziyaretimizin en kısa zamanda gerçekleşmesini umut ediyoruz.

Konu ile ilgili haber için: <http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/newsdetails.aspx?ID=8194&natid=0>

Ziyaret Ekibi: Nursun K. Akıncı (İzmir), Memnune Bahcivan (İzmir), Ümit Özcan Gündüç (Ankara),

Mezra Öner (Diyarbakır), Yıldız Tahtacı (Diyarbakır), Büşra Cizrelioğulları (Diyarbakır), Selvi Çolak (Diyarbakır)

Diyarbakır Belediyesi Kadın Birimi Sorumlusu: Müzeyyen Anık Aydın

GECEKONDUDAN TOKİ'YE GEÇİŞTE YOKSUL ve MUHAFAZAKAR AİLELERDEKİ KADINLARIN CİNSİYETE BAĞLI DENEYİMLERİ ve BAZI ÇÖZÜMLER

tahire erman

doç. dr./ bilkent üniversitesi siyaset bilimi bölümü / ankara

burcu hatipoğlu-eren

arş. gör. / hacettepe üniversitesi sosyal hizmetler bölümü / ankara

Bu yazı, birinci yazarın Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında özellikle konutları 'hazine arazisi' üzerinde bulunanların (yani tapuları olmayanların) yerleştirildiği Karacaören-TOKİ sitesinde Nisan 2010-Aralık 2013 arasında yürüttüğü TÜBİTAK projesi (proje no. 109K360) ile ikinci yazarın doktora çalışması için Ankara-Aktaş Mahallesi (Altındağ)'da Ocak 2012-Mart 2013 arasında yürüttüğü saha çalışmalarına dayanmaktadır. Kentlerimiz kentsel dönüşüm projeleriyle (KDP) yeniden yapılandırılırken ve büyük kentlerin çeperlerinde enformel gecekondu alanları ile kentlerin merkezlerindeki çöküntü alanlarına (*slum*) genelde TOKİ-belediye ortaklığında yürütülen rant odaklı projelerle müdahale edilirken, bu mekanlarda yaşayan yoksul kadınların yaşamlarına da müdahale edilmekte, yaşam çevreleri dönüştürülmektedir. Ancak yoksul kadınların kendi yaşam alanlarına ilişkin olarak yaşadıkları dönüşüme ilişkin söz söyleme hakları yoktur. Cinsiyet körü olarak uygulanan bu projelerde genelde kadınların dezavantajları yeniden üretilmekte ve kimi zaman daha da derinleşmektedir. BM HABİTAT'ın '2008-2009 Dünya Kentlerinin Durumu' raporunda kentlerin gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınların barınma, sağlık, ulaşım ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilişkili sorunlar açısından erkeklerden iki kat daha dezavantajlı konumda olduğu belirtilmektedir.

KDP'ler yaygın olarak gecekonduların yıkılması ve TOKİ'nin evleri yıkılan ailelere çok katlı TOKİ bloklarında genelde borçlandırma yoluyla bir daire vermesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu fiziksel dönüşümün kadınlar için en büyük kayıplarından birisi gecekondudaki 'kapı önü komşuluğu'nun ortadan kalkması şeklinde ortaya çıkmaktadır; kadının bir ayağının içerde bir ayağının dışarda olduğu bu sosyo-mekansal yaşam alanları yoksul kadınların birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışma alanlarıdır. TOKİ bloklarına geçişte bu alanların ortadan kalkması sonucu kadınlar yalnızlaşmakta, paylaşılarak başedilen yoksulluğun ağırlığı altında daha da ezilmektedirler. Sosyal hizmetlerin son derece kısıtlı olduğu bu projelerde yalnızlığa çözüm, tarikatlara katılmak, kuran okuma günlerine gitmek şeklinde olmaktadır. Belediyelerin açtığı Hanımlar Lokalleri / Kadın Kültür Merkezleri şanslı bir azınlık tarafından kullanılmakta, lokalin eve uzak oluşu, kocanın kıskanç oluşu gibi nedenler kadınların bu imkanı kullanmasını engellemektedir. Karacaören-TOKİ'de son zamanlarda görülen ise, ilginç olarak, Hanımlar Lokalinin hem kadınlar hem erkekler için ayrı ayrı düzenlediği bedava şehir içi ve dışı geziler sayesinde katılımın arttığıdır.

Temiz ve rahat bir yaşantı ile sunulan TOKİ konutları kadınlara cazip gelmektedir ve kışın suları donan, çatısı akan, pencerelerinden toz giren ve sürekli bakım/ onarım isteyen gecekondularından daha iyi bir yaşam çevresine geçmek istemektedirler. Ancak, bu geçiş genelde borçlanma ile olmaktadır: her ay zamlanan daire taksitlerini bankaya zamanında ödemek koşuluyla bir daire sahibi olabileceklerdir. Bu durum ailenin maddi olanaklarını zorlamakta, aile fertleri üzerinde baskı yapmakta ve en çok da ailesinin düzeninden sorumluluk duyan kadını etkilemektedir. Daire borcu baskısından dolayı asabi olan kocayı idare etmek, daireye taşınınca beklentileri artan çocuklarıyla

baş etmek ve ayrıca eve giren parayı evi geçindirebilecek ve daire borcunu ödeyebilecek şekilde kullanmak toplumsal cinsiyet rolleri sonucu kadına düşmektedir. Borcun ödenmemesi durumunda evsiz kalma düşüncesi tüm aile fertleriyle birlikte kadını da strese sokmakta, kadın bu strese karşın ailesini birarada tutabilmek için kaygılarını baskılamak zorunda kalmaktadır. Bunun sonucunda sağlık sorunları artmaktadır. Gecekonuda iken ayrı evde oturdukları halde, daire borcunu ödeyebilmek için kocasının ailesiyle aynı dairede yaşamak zorunda kalan genç kadınların ise özgürlükleri büyük ölçüde kısıtlanmakta, bu kadınlar adeta eve hapis olarak ve ev işleriyle uğraşarak günlük yaşamlarını geçirmektedirler.

Daire borcunu ödeme baskısı kimi zaman kadınların iş arama durumunu ortaya çıkartmaktadır. Bu, hem kadını güçlendirici hem de yeni sorunlar getirebilen bir durumdur. Daha çok muhafazakar ailelerdeki bu kadınlar artık evin içine mahkum değildirler, ancak ailenin 'namusu'na da laf getirmemelidirler. Bu da kadınlarda ayrı bir stres kaynağı oluşturmaktadır. Çözüm genelde kadınların birlikte gittiği işler yoluyla bulunmaktadır: Karacaören-TOKİ'de yaygın pratik 'çavuş' kadınların topladığı site kadınlarının taşeron şirketlerin çiçek dikme, çim serme işlerinde yevmiyeli olarak çalışmasıdır.

'Namus' konusu ve ataerkil baskı, herkesin tanıdık olduğu gecekondu dan çok katlı ve kalabalık binalara geçişte ön plana çıkmaktadır. Kimi ailelerde genç kızların balkona çıkması bile hoş görülmemektedir. Kadınlar çözümü kamusal alana çıkarken yanlarına birilerini (komşuluk kurabilmişse komşusunu, yoksa çocuklarını ya da çevredeki akrabalarını) almakta bulmuşlardır.

Kentsel dönüşüm projeleri mülkiyet konusunda cinsiyet körü bir uygulama içindedir. Bir zamanlar değersiz olarak görülerek tapusunun (hisseli tapu, tapu tahsis) kadınların üzerinde olmasında sakınca görülmeyen araziler, kentsel dönüşüm ile değer kazandıkça erkek akrabalar tarafından kadınların üzerinden alınmaya çalışılmaktadır. Böylece TOKİ sitesine geçişle mülkiyetin yoksul kadınlar aleyhine el değiştirme riski söz konusudur. Daire borcu birçok durumda kadın-erkek ve çocuk çalışarak ve birçok şeyden fedakarlık edilerek ödenmeye çalışılmasına karşın, TOKİ daire tapuları genelde erkeklerin üzerine yapılmaktadır. Gecekondu dönüşüm sürecinde özellikle yoksul yaşlı kadınlar mağdur olmakta, daire borçlarını ödemeleri söz konusu olmadığı için evsiz kalmakta, şanslıysa bir akrabasının yanına sığınmaktadır.

Burada vurgulanması gereken nokta, kentsel dönüşüm projelerinin refah sistemlerinin erimesi ya da özelleşmesi olarak da deneyimlediğimiz neoliberal dönemin karlılığa yaptığı vurgudan bağımsız olmadığıdır. Bu nedenle, yoksulluk, katılım, mülkiyet, istihdam ve güvenlik meselelerinin kadınların içerisinde bulunduğu eşitsiz ilişkiler üzerinden değerlendirilmesi ve kadınların da kentsel dönüşüm sürecinde etkin birer özne olarak yer almasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi, cinsiyet körü yaklaşımın ötesine geçilmesi gerekmektedir. Yoksul ve muhafazakar olan ailelerdeki kadınların gecekondu dan TOKİ dairelerine geçiş sürecinde toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden deneyimledikleri dezavantajlarla mücadele etmek için aşağıda birtakım öneriler sunulmaktadır.

- Kadınlar genellikle yaşlı, engelli ve çocukların bakım sorumluluklarını üstlendiğinden, evlerin nitelikli fiziksel özelliklere kavuşturulması, apartmanın, bahçe alanlarının, yürüyüş alanları ve parkların, tekerlekli sandalye ve yaşlılara uygun, çocuk oyun alanları ve yeterli oturma alanlarıyla, kadınların diğer kadınlarla bir araya gelebileceği ve günün her saati kullanabileceği güvenli yerler olarak tasarlanması önemlidir.
- Konutların ısıtma, tamir, su ve elektrik tüketimi açısından masrafsız, ödenebilir niteliklere sahip, ödeme koşulları esnek ve seçenekli olması, borçlanmanın kadınlar üzerinde yarattığı baskıyı azaltacaktır.
- Çocuk, yaşlı, engelli bakımına ilişkin sosyal hizmetlerin, ortak çamaşırhane, ortak mutfak ve ortak bahçelerin, okul, park, kütüphane, ucuz alışveriş merkezi ve sağlık merkezi gibi kamusal alanların inşasını dikkate alan bir sosyal konut politikası, kadınların hem özel-kamusal alanda üstlendikleri toplumsal cinsiyet rollerinde rahatlatma yaratacak hem de kamusal alan kullanım olanaklarını geliştirecektir.
- Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği üstlendiği sorumlulukları dikkate alan güvenceli istihdam koşullarının mahallenin kent merkeziyle olan bağlantısını sağlayacak yaya ve toplu taşıma olanakları, bakım kurumları ve sosyal hizmetlerle desteklenmesi, kadınların ev ve iş sorumluluklarının yükünü hafifleterek yeni yaşama uyumunu destekleyecektir. Bu noktada kadınlar için uygun istihdam koşullarının yaratılması, mesleki eğitim, beceri ve özgüven gelişimini sağlayacak sosyal politika ve hizmetlerin, toplumsal cinsiyete ilişkin duyarlılık ve bilinç değişimini temel alan proje ve programlarla birlikte geliştirilmesi önemlidir.

- Konut/kira yardımı, danışmanlık desteği ve taşınma sürecinde sunulacak destekler ve sosyal yardımlar, özellikle artan borç nedeniyle kadınların deneyimlediği yoksullaşmanın yükünü ve yeniden yerleşim sürecinde deneyimledikleri sorunları azaltacaktır.
- Kentsel dönüşüm projelerinin yaratacağı artan borçlanma nedeniyle çoğu eğitimsiz ya da düşük eğitilmiş, yeterli beceri ve özgüvene sahip olmayan kadınların çalıştığı kayıt dışı istihdam alanlarının tespit edilerek, bu alanlara yönelik alternatif bir sosyal güvence sisteminin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.
- Kentsel dönüşümün tapulu ya da tapusuz olarak dönüşüm alanında yaşayan herkesi -kiracı ve ev/arsa sahiplerini- içeren bir yasal düzenleme temelinde yürütülmesi, dönüşüm alanının arazi yapısı ve parçalı tapu durumu nedeniyle yaşanabilecek haksızlıkları, evsizlik koşullarını ve yoksullaşmayı önlemek açısından gereklidir.

Ayrıca eşitsiz ataerkil mülkiyet ilişkilerini dikkate alan katılım mekanizmaları için aşağıdaki öneriler yapılmıştır:

- Herkesi hak sahibi olarak kabul etmenin yanı sıra, mülkiyetin eşit paylaşımını ve kadınların ev/konut piyasasına eşit katılımını sağlayacak yasal düzenlemeler önemli adımlar olarak değerlendirilir.
- Enformel tapu ilişkileri içinde ataerkil kabuller açısından eşitsizlik yaratan durumları engellemek amacıyla kadınlara ait mülkiyette vergi indirimini sağlamaya yönelik yasal adımlar kadınların güvenceli barınma hakkı ve sürece katılımı açısından önemli fırsatlar sunacaktır.
- Muhtarlıklarda, okullarda ve belediyelerde kurulacak kadın danışma birimleri, kadınların önceliklerinin belirlenmesinde, ihtiyaçlarının tespiti ve karşılanmasında olduğu kadar kentsel dönüşüm sürecinde belirsizliğin yarattığı baskıdan kurtulmalarında da etkili olarak projelere katılımlarını arttıracaktır.

DEVLET ve SERMAYE ŞİDDETİ KARŞISINDA ÇAĞLAYAN KADINLAR

gölçin tunç

dr. / odtü şhp '00 / uludağ üniversitesi kamu yönetimi bölümü / bursa

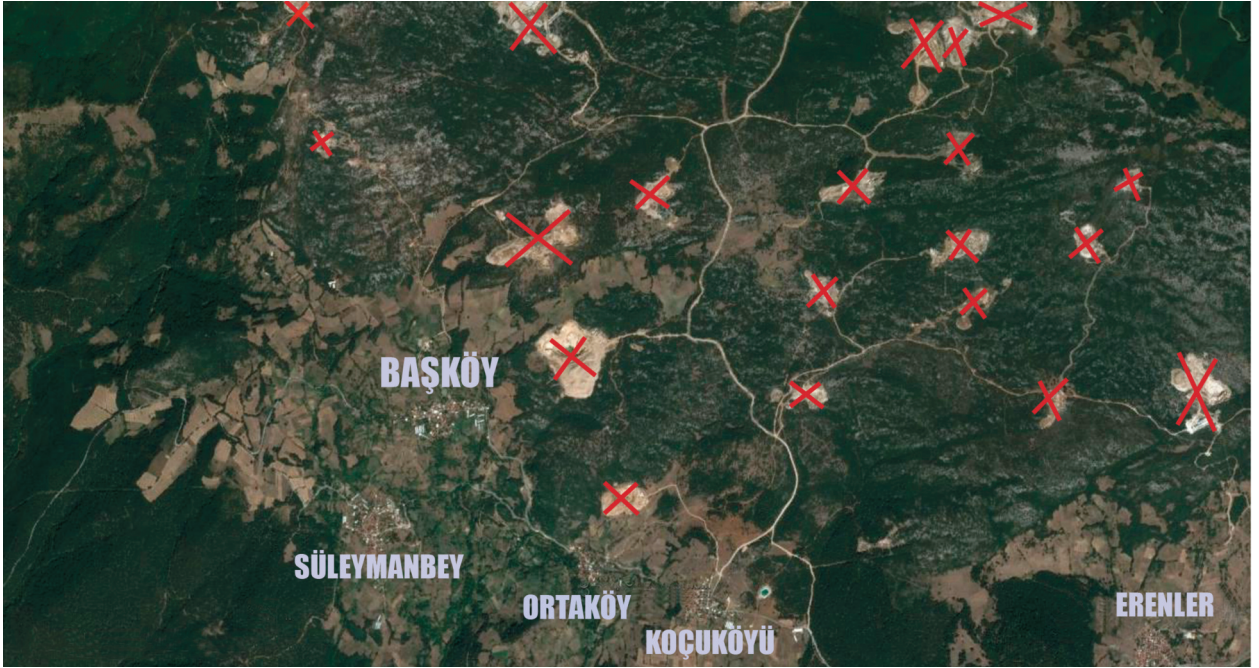
Başköy'ün öfkeli ve güzel kadınlarına...

İnternet arama motorlarından herhangi birine “mermer ocağı ve direniş” anahtar kelimelerini girdiğinizde karşınıza öncelikle Burdur'un Çeltikçi ilçesine bağlı Bağsaray köyü, Düzce'nin Yığılca ilçesine bağlı Yoğunpelit köyü ve Bursa'nın Orhanlı ilçesine bağlı Başköy'deki halk direnişlerinin haberleri çıkıyor. Bunlar, maden çıkarma ve işleme faaliyetleri¹ nedeniyle yaşam alanları sağlıksızlaştırılan -hatta yok edilen-, ekonomik kaynakları zarar gören ve ruhsal bütünlükleri bozulan insanların var olma mücadelesi verdiği pek çok yerleşmenin en güncel üç örneği. Su kaynaklarını kirleten mermer ocaklarına karşı verdikleri direnişi kendi ağızlarından dinlediğimiz ve kararlılıklarına tanık olduğumuz Bursa Başköylü kadınlarla Eylül ayının sonlarında, köylerinde bir araya geldik. Mücadele süreciyle ilgili anlattıklarını, Bütünşehir yasası hakkındaki düşüncelerini özetlemeden önce Başköylü kadınlar ve mücadeleleri ile ilgili iki önemli noktayı yazının sonuna bırakmaktansa baştan söyleyeyim.

Birincisi, dört yıla yaklaşan mücadele sonunda kadınlar sermaye ve devletin birleşik şiddetine karşı bir savunma yaptıkları konusunda artık şüphe duymuyorlar. “Bizim sularımız kirlenmeden önce, böyle bir şey başımıza gelmeden önce su savaşlarının çıkacağını söylüyorlardı televizyonlar. 2020 yıllarında su savaşları olacak, dünya savaşları olacak diye. Elimizde olan kaynağı kendimiz mi pisleteceğiz? Bu su savaşları değil de ne? Başladı savaşlar.” diyorlar. Mücadele sürecinde karşılarına çıkan engellerin arka planıyla ilgili olarak ekliyorlar: “İktidar var. Dönüp dolaşıp iktidara geliyor iş.”. İkincisi, yaşam alanlarını savunurken ortaya koydukları var olma mücadelesi sadece maddi içerikli değil; yani sadece temiz su kaynaklarını geri kazanmanın direnişini vermiyorlar. Belki açıktan değil ama, onlara, “bir avuç köylü, bir avuç çapulcu olduklarını, koskoca mermer rezervlerinin getireceği ihracat gelirinin yanında bir hiç olduklarını ima eden” siyasi iktidarın yanlı tutumuna ve aktif direnişi kadınlar sürdürmesine rağmen köyün erkeklerini dava eden sermayenin toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı da baş kaldırıyorlar. “Valiye de çıkan ben, ocağa en önde giden ben, adama daşı atan da ben; eşimi verdiler mahkemeye... Yapan ben, niye eşimi veriyorsunuz?” diyor kadınlardan biri. Kendi deyimleriyle “çelik kuvvetin” doğrudan fiziksel şiddetine maruz kalmamışlar ama ağır bir psikolojik şiddet altındalar: “Köylü olarak, sayılmayan bir insan yerine, hiç yerine koydular bizi”. Kısacası, Başköylü kadınlar, eril iktidar anlayışı neoliberal politikalarla sarmaş dolaş olduğunda ortaya çıkan sistematik şiddetle karşı karşıyalar.

Şiddetle baş etme konusundaki en etkili araçları mücadelelerinin haklılığına duydukları inanç, direniş sürecinde kazandıkları özgüven ve dayanışmalarının gücü. Sürdürdükleri mücadelenin onları nasıl değiştirdiği hakkında bir kadın şöyle diyor: “Kanun şöyle diyor, ha tamam o zaman diyorduk; biz tamamen bir köylü kadınıydık. Artık bir şey denildiği zaman onun aslını astarını araştırıyoruz.”. Somut sonuçlar elde etmek için gerekli olan yasal araçları baştan beri kullanıyorlar ama kazandıkları davalara ait kararların tam anlamıyla uygulanmaması ya da firmaların kendi çıkar-

1 “Maden çıkarma yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları”, 2012/3305 sayılı ve “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” başlıklı Bakanlar Kurulu kararı ile öncelikli yatırım konuları arasına alındı. Bu düzenlemeden sonra maden yatırımlara girişen şirketler, KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyeti gibi genel teşvik uygulamalarının yanında ‘yatırıma katkı’ olarak adlandırılan çeşitli vergi indirimleri, sigorta primi işveren hissesi desteği ve faiz desteği gibi bölgesel teşvik uygulamalarından da yararlanıyorlar. Bu sayede, devlet desteklerinden yararlanma önceliği konusunda yapılan bölgesel sınıflamada 1. kategoride (en az devlet desteği alacak bölgeler) yer alan Bursa’da maden yatırımı yapan bir şirket 5. kategoride (en çok devlet desteği alacak bölgeler) yer alan bir bölgede (örn. Erzurum) yatırım yapmış muamelesi görüyor.

Başköy mermer ocakları

larına yönelik yeni idari kararlar alınması için ortaya koydukları ve genelde başarıya ulaşan çabaları nedeniyle bu araçların işe yararlığı konusunda ciddi soru işaretleri var kafalarında. Hatta bu soru işaretleri şiddetin şiddet doğurduğu noktaya yaklaşmış: “Eğer devam ederse bu, o köyü kaldıracığına biz tutacaz orayı kaldırcaz, hiç kimse tutamaz bizi. Hukuk yönünden gitmeyeceğimizi anlarlar, bilek yönüyle artık, hukuğu bıraktık... Hep mahkeme, mahkeme, bize yasal yollardan halledem diye². Aslında bize kalsa biz bugün yaparız.” “Bunun gerçekten bir çözüm olacağını düşünüyor musunuz?” sorumuz üzerine şu yanıtı alıyoruz: “Onu da yaşamamız lazım, onu da bilmiyoruz. Bir denemek lazım. Çok herşeyi yaşadık, çok herşeyi gördük. Ama son çare kaldı, bir de onu yaşamamız lazım bizim. Ama böyle giderse mecbur biz gideceğiz, onları çıkaracağız ordan.”

Kadınların süreçte aktif bir rol üstlenmesi bir yandan bilinçli bir seçime dayanıyor, diğer yandan mücadelenin görünür olmasını ve farklı direniş yöntemlerinin kullanılmasını sağlayan asıl etmen. Kadınlardan biri nasıl direniş sürecinin asıl öznelere haline geldiklerini şöyle özetliyor: “Benim kendi tepkim, biz köylü olarak, şimdi ilk başta, başımızda erkek olmazsa yapamayız diyordum ben kendi adıma. Diyorum ya, tam köylüydük, köylü kadınıydık. Hiçbir bilgimiz yok bizim; ne olursa olsun bir erkek olacak diye düşünüyorduk, çekinen insandık biz³. Başımızda erkek olmazsa biz adım atamayız diyorduk. Erkeklerin başına bir şey gelirse ne olacak diye düşünüp ben açıkçası eylemlere giriştim. Sen dur, bana bir şey olursa sen çalışıp çocuklara dışarıdan ekmek getirebilirsin dedim. Ben nereye gideceğim dışarıya? Köyde benim bir işim yok ki, ben ne yapacağım. Ben öyle istedim ama hepimiz aynı düşüncedeyiz”. Başka bir kadın ekliyor: “Ocağa çıkanlar kadınlar, mahkemeye giden erkekler, tersine iş yapıyorlar. Madem kadınları da versene mahkemeye, o da var. Biz erkekleri sokmadık ki zaten, biz üstlendik. Biz gittikten sonra arkamızdan geldi erkekler... Ocağın kaçak çalışıyor, çıktık ocağa durdurmak için. Bizim köyün erkekleri geri çevirdi bizi. Bizi durduran onlar, mahkemeye giden yine onlar.”

Mermer ocakları sularını kirletmeye başladıktan sonra köy halkı uzun süre içme ve kullanma sularını köyün yakınlarındaki temiz bir kaynaktan, kendi olanaklarıyla taşımış. Bu taşınabilir su temini hala devam ediyor çünkü her ne kadar görüşmeyi yaptığımız dönemde köyün su kaynağını kirleten ana mermer ocağı faaliyette olmasa ve musluklardan akan su geçmişe göre iyi olsa da kadınların sondaj kuyuları tamamen kapanmadan evlerine giren

2 Burada köyün erkeklerine ve mücadeleye destek olan sivil örgütlerin yaklaşımına gönderme yapıyorlar.

3 Artan özgüvenleri hakkında kadınlardan biri şunları söylüyor: “Valinin kapısından değil, kaç metre ötesinden geçemedik. Girdik kapıyı çaldık, ben Valiyle görüşmek istiyorum, herkes böyle kaldı... Valiyi bırak, şuradan jandarma geçse yönümüzü değiştirdik. Şu anda jandarma da geçse kimsenin kimseden korkusu yok. Çocuklar dahi korkmuyor şimdi.”

suyun sağlamlığı konusunda rahat etmeyeceklerini anlıyoruz. Ayrıca, son dört yılda su temini konusunda devlet yöneticileri çeşitli öneriler dile getirmiş: mermer ocağının kirlettiği kaynaktan köy deposuna gelen suyu arıtmak, başka bir kaynaktan su getirmek ve hatta köyü taşımak gibi. 6360 sayılı yasayla (kamuoyunda bilinen adıyla bütüncül yasası) birlikte yasal statüsü değişen ve belediye hizmet alanları içine giren kırsal yerleşmelerin yakınında bulunan su kaynaklarının kullanımında yakın gelecekte sayaçlandırma yöntemine geçilecek olması Başköylü kadınları endişelendiriyor; kadınlardan biri bu endişeyi “yasayla birlikte suyumuz el koyma riskleri arttı” şeklinde ifade ediyor ve ekliyor “sayaç takmaya kalkarlarsa ona da yanaşmayacağız. Yukardaki mermer ocaklarını kapatsın, onların hepsini çıkarsın oradan gelsin sayacını taksın. Önce onları yapsın. Ama bu suyu, şu anda gelip hayatta sayaç takamaz.”

Başköylü kadınlar, bütüncül yasasının etkileri konusunda iki önemli endişe daha taşıyorlar. Bunlardan biri köyün topraklarının küçülmesi ve ortak kullanılan alanların kendi tasarruflarından çıkması; ikincisi ise kendi deyimleriyle “angaryayla yaptıkları”, yani imece usulü inşa ettikleri binaya belediye tarafından el konulması. Köy kahvanesi, yasanın 30 Mart yerel seçimleri sonrası uygulamaya geçmesiyle birlikte kısa sürede yeniden ihale edilmiş ve belediye tarafından eskiye göre daha yüksek bir fiyatla kiraya verilmiş bile. Alt katını yemekhane, orta katını sağlık evi ve üst katını da düğün salonu olarak yaptıkları binanın belediyeye devredilmesi olasılığı konusunda özellikle hassaslar: “Yemekhanenin bir kaşığı bile vermeyiz belediyeye. Hepsini alır gideriz. Tüm eşyaları para toplayarak aldık, parası olmayan fasulye getirdi; onu sattık tabak, tencere aldık.”

Mevcut durumda köyde -herhangi düzeyde- bir okul yok. Çocuklar eğitim almak için 14 km. mesafedeki Erenler köyüne taşıyorlar. Aile doktoru Başköy’e 15 günde bir, gününbirlik geliyor. Sağlık evi var ancak atanmış bir personeli bulunmuyor. Başköylü kadınlar, Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin merkez ilçelerine çok yakın olan Göl-yazı’daki kadınlara benzer biçimde köylerinde daimi bir sağlık personelinin bulunmaması sıkıntısını “iğnemizi yaptıracak insan yok” sözleriyle dile getiriyorlar. Kadınlardan biri şöyle diyor: “Önceden ev yoktu, şimdi ev var ama yine de vermiyorlar. Önceden bahaneleri lojman yok, nerede kalacak idi.”. Daimi sağlık personeli eksikliğinin, acil durumlarda yarım saat yolculuk mesafesindeki Orhaneli’nden aldıkları ambulans hizmeti sayesinde bir ölçüde giderildiğini anlıyoruz. Mermer ocakları yüzünden kirlenen suların yarattığı mide ve bağırsak enfeksiyonlarından, ocaklara karşı verilen mücadele sürecinde baş gösteren depresyon ve anksiyeteye uzanan çeşitli sağlık sorunları nedeniyle, kadınlar, köyde kapsamlı bir sağlık taramasının yapılması gerektiğini düşünüyor ve bu konudaki talebi ilgili yönetim kademelerine ilettiklerini, ancak henüz bir sonuç alamadıklarını söylüyorlar. Mücadele süreci içerisinde enfeksiyon yüzünden kaybettikleri insanlar olduğunu ancak bu durumda dahi ölümün kirli sudan kaynaklanmış olabileceği yönünde bir sağlık raporunun tutulmadığını da ekliyorlar. Belediye hizmetlerine erişim konusunda son olarak şu soruyu soruyoruz: “Köyünüz Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırlarına girdikten sonra aldığınız eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileşeceğini düşünüyor musunuz?”. Ve aldığımız yanıt çok da şaşırtıcı olmuyor: “Dört yıldır yaşadıklarımıza bakarsak böyle bir şeyi biraz zor düşünüyoruz.”

Yukarıdaki görselde üzeri kırmızı çarpyla işaretlenmiş alanlar halen işleyen ya da faaliyetin sona erdiği mermer ocakları. Başköy’ün hemen kuzeydoğusunda bulunan ve en geniş alanı kapsayan ocakta açılan sondaj kuyuları hem Başköy’e hem de civar köyler olan Ortaköy, Süleymanbey, Koçuköy, ve Erenler’e su sağlayan üç kaynağın beslenme havzası üzerinde yer alıyor ve doğrudan yer altı suyuna zarar vererek beş köyün sularının kirlenmesine neden oluyor. Ocakların verdiği zarar çok sayıda yerleşimi ilgilendirmesine karşın diğer köylerin kirlilikten Başköy kadar yoğun etkilenmemesi ve diğer köylerde yaşayan halkın bir kısmının maden firmalarıyla ekonomik bir ilişkisinin bulunması mücadelenin genişlemesi önündeki önemli engeller olarak duruyor. Dolayısıyla, firmaların yargı kararlarına karşın çeşitli kanallardan ulaşarak idari kararları etkilemeleri sayesinde yeni izin ve ruhsatlar alarak mermer sondajına devam etmeleri ile sistematikleşen devlet ve sermaye şiddeti karşısında bir ölçüde yalnızlaşıyor Başköylüler. Ama köyün kadınları öylesine cesur, inatçı ve baş eğmemeye kararlı ki maruz kalınan şiddetin büyüklüğü, ayrımcılığın derinliği ne olursa olsun kadınların varolma mücadelesini, yapabilme gücünü ve dünyayı daha iyi bir yer haline getirme iradesini besliyor, umudumuzu taze tutuyorlar:

“Öyle işte. Hani bizi yılacak sanıyorlar..Gün geçecek, ay geçecek, sene geçecek de bunlar yılacak, pes edecek sandılar. Musluğa her varışta, bir kat daha artıyor, bir kat daha artıyor (öfkemiz). Hiç yani yılmışlığımız da yok, hiçbir şeyimiz de yok.”

fotoroman

sevilay çetinkaya

deü şhp/ '02/ serbest şehir plancısı-gayrimenkul değerleme
uzmanı/şpo bursa şube 8. dönem YK üyesi

BASKÖY

Uludağ eteklerinde bir köy

→ Köy sınırlarında açılan
mermer ocakları
köyün sularını kirlettiği için
Başköylü kadınlar
direnişte...

→ Köyümüzü savunuyoruz,
suyumuzu savunuyoruz,
biz doğamızı,
yeşilliğimizi savunuyoruz...

Başköy ziyaretimize gittiğimiz gün bir sünnet düğününe denk geldik. Erkekler cami avlusunda-köy meydanında toplanmış idi. Bize de sünnet için hazırlanmış yemekten ikram ettiler.

Muhtarla ve köy meydanında oturan diğer erkeklerle kısa görüşmede 4 yıla yaklaşan direnişlerinden bilgiler aldık, ama kadınlarla buluşmak için de sabırsızlandık.

Kadınlarla ilk tanışma 10 yıllık imece usulü yaptıkları 3 katlı binada oldu. Binanın zemin katı yemekhane, ara katı sağlık evi, en üst katı düğün salonu olarak kullanılmakta.

Sonrasında muhtarın evinin bahçesinde toplandık. 3-4 kişi ile başlayan sohbetimiz 15-20 kişiyle devam etti. Çok güçlü, çok samimi, çok içten, ailesini ve köyünü korumak isteyen KADINLARLA konuşmak müthiş bir deneyimdi.

KADINLARIMIZ SUSMUYOR.
SADECE SULARINI İSTİYORLAR.

Mürekklepler yetmez onları anlatmaya...

Köyümüzde
mermer
ocaklarını
istemiyoruz.

Orhaneli Belediyesi bir de
şey diye bağırtıyor: “ateş
yakmayın ormanlarda” diye.
Biz ormana ne kadar zarar
verebiliriz, en büyük zararı
siz veriyorsunuz.

Eskiden istediğimiz yerden su
içebiliyorduk, kaynaktan
avucumuza alıp.

700 yıllık köyümüze ait
doğal kaynak suyumuz
bizimdir, bizimdir.

Sağlık açısından, huzurumuzu
bozdular, psikolojimizi
bozdular. Çocuklarımızın
geleceği ile oynadılar, kararttılar
hatta.

Kirli sular yüzünden
bütün kadınlarımız
hasta. Neredeyse
hepimiz anti-depresan
hapları kullanıyoruz.

Orman Müdürlüğü, Orman Bakanlığı diyor ya “yeşili siyaha dönüştürmeyin” diye. “Yeşili beyaza dönüştürmeyelim” diye yazem karşısına diyorum ben de”.

Kadınlar olarak seracılık yapıyoruz.. Kirlı su istemiyoruz.

Sular bulandığından beri çiçekler olmadı. Çiçeğı bırak, çiçek olmasa da olur; bahçelerimizi de bu su ile sulamaya mecburuz.

Sohbetin bir yerinde laf geldi şu soruya dayandı, biz de sorduk: ‘Ocakların tamamen gitmesinde başka hiçbir seçeneğı kabul etmiyorsunuz yani?’. Aldığımız yanıt şöyleydi:

Hayır, kabul etmiyoruz. Tamamen çekilip gitmeleri lazım. Onlar gittikten sonra biz o alanlara ağaç dikcez. Buradan toprak taşıyıp taşıyıp gidicez.

**YAŞAM ALANLARINI SAVUNMAK İÇİN
HER TÜRLÜ MÜCADELEYİ VERMEYE KARARLI OLAN
BAŞKÖYLÜ KADINLARA SELAM OLSUN...**

Görsel Kaynaklar:

kişisel arşiv
<http://www.fanpop.com/clubs/writing/images/29371473/title/ink-pen-photo>
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25339696/>
www.ih.com.tr

KADIN PERSPEKTİFİNDEN BELEDİYE TÜZEL KİŞİLİĞİNİN KAYBI: SEYREK ÖRNEĞİ

neslihan kulözü

aü peyzaj mimarlığı' 03/odtü şbp'12/akademisyen/ erzurum

Ülkemizde geçmişten günümüze, belediyelerle ilgili bir takım düzenlemeler yapılmışsa da Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk kapsamlı düzenlemesi 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı “Belediye Kanunu” olmuştur. Yerel yönetimler için reform yılları olan 2000'lere gelindiğinde ise 2004 yılında 5216 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 2005 yılında 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”, 2008 yılında 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ve son olarak 2013 yılında 6360 sayılı “13 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” kabul edilmiştir.¹ 2000'li yıllarda oluşan bu tabloyu, çıkarılan kanunlar gereği belediye tüzel kişiliği kaldırılan yerelerde yaşayan kadınların perspektifinden okumayı amaçlayan bu yazının aldığı pozisyona uygun olarak ilgili kanunlar yeniden şöyle ifade edilebilir: 5747 sayılı “43 Yeni İlçeyi Kuran, 283 İlk Kademe Belediyesinin Tüzel Kişiliklerini Kaldırarak Diğer İlçelerin Mahalleleri Haline Dönüştüren, 862 Belediyenin Tüzel Kişiliklerini Kaldırarak Köye Dönüştüren ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 6360 sayılı “1.591 Belde Belediyesinin, 16.082 Köyün ve 29 İl Özel İdaresinin Kamu Tüzel Kişiliğini Kaldıran ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapan Kanun”. Bu düzenlemeler öncesinde 2007 yılında 3225 olan belediye sayısı (16 büyükşehir, 65 il, 850 ilçe, 2263 belde belediyesi)², 2014 yılında 1395'e (30 büyükşehir, 51 il, 919 ilçe, 395 belde belediyesi)³ düşmüştür.

Dünyada küreselleşme paralelinde yerelleşme eğilimleri görülürken ülkemizde 2000'lerde, 1980'lerde kendini göstermeye başlayan yerelleşme eğiliminin yönü merkezileşmeye çevrilmiştir. Ancak, bu hakim eğilim, yaşanan değişimin sarsıcılığını göstermek için yukarıda sunulan sayısal değişimi yaratmakla kalmamakta, özellikle küçük belediyelerde olduğu gibi yerelin belediye tüzel kişiliği kazanması ile ivme kazanan sosyo-mekânsal gelişim sürecine ve özellikle de kadınların yaşamına müdahale niteliği taşımaktadır.⁴ Yazının izleyen bölümünde bu müdahalenin etkilerini, bu etkilere maruz bırakılan Seyrekli kadınların dilinden, onların öznel tanımlamaları üzerinden okuyacağız.

İzmir İli Menemen İlçesine bağlı bir yerleşim alanı olan Seyrek'in belediyecilik tarihi 1992 yılında belde belediyesi tüzel kişiliği kazanmasıyla başlamış ve 17 yıl sürmüştür. Ancak Seyrek Belediyesi'nin kısa tarihi içerisinde özel-

1 Kulözü, N. (2012) “5747 sayılı kanunun ardından Seyrek (İzmir): “Seyrek'in Kadınları Seyrek'i Geri İstiyor” (KBAM Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar 3. Sempozyumu, Kent Bölgeler, Metropolitan Alanlar ve Büyükşehirler “Değişen Dinamikler ve Sorunlar”), s. 181-196.

2 DPT (2007). Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı, Yerleşme-Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.

3 T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı: 2014-2018. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

4 Kulözü, N. (2013) ‘Seyrek’li Kadınların Belleklerinde Kalan Seyrek Belediyesi’ (Bellek ve Kültür, VII. Kültür Araştırmaları Uluslararası Sempozyumu), s. 88-89 (tam metni konferans CD'sinde yayınlanmıştır).

likle Seyrekli kadınlar ve kadınların yaşamında önemli değişimler yaşanmıştır. Seyrekli, 1992 yılında gerçekleşen ilk yerel yönetim seçimlerinde 6 aday arasından bir kadın adayı belediye başkanı seçerek aslında Seyrekli kadınların siyasi yaşama aktif bir biçimde dâhil olma sürecini başlatmışlardır. Seyrek'te yaşanan ilk seçim sürecini anlatan Seyrek Belediyesi kurucu başkanının ifadeleri, belediye kurulmadan önceki Seyrek'i, Seyrek'in kapalı toplumsal yapısını ve Seyrekli kadınların toplumun dışında bırakılmışlığını net olarak resmetmekte: "Bizim kahvenin önünden 1992'ye kadar hiçbir kadın geçemiyordu. 1992 yılında ilk belediye seçiminde 6 aday vardı, sıra ile köy meydanında konuşma yapıyorduk. O seçimde Seyrekli kadınlar adayları dinlemek için köy meydanına girmiyorlardı"⁵.

Seyrek'in belediye tüzel kişiliği kazanması, Seyreklilerin bir kadın belediye başkanı seçmeleri ve başkanın özellikle kadınların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarını sağlamak için verdiği çabalar sonucu 1992 yılına kadar köy meydanına dahi giremeyen, evlerinin, bahçelerinin ve tarlalarının sınırları dışına çıkamayan kadınlar sokağa çıkmaya, hayata aktif olarak katılmaya başlamışlardır. Seyrek'in kısa belediyecilik tarihinin kadınların yaşamında yarattığı etkiyi, kaydettikleri toplumsal gelişmeyi ve belediyelerinin kapanması üzerine hissettiklerini onlardan daha iyi ifade edebilmek mümkün olmayacağından bu noktada sözü Seyrekli kadınlara bırakmak istiyorum: "Seyrek'te başkanın başkan olması ile beraber süreç başlıyor...Daha önceden çok bakımsız olan bir kadın sokağa çıkıyorum diye daha bakımlı hale geliyor, para kazandığı için kocasından daha az şiddet görüyor, kocası ona saygı duyuyor artık."⁶; "Önceden kadınlar burada affedersin köle gibi çalışıyordu, erkekler ayrı, kadınlar ayrı, kadınlar düğüne gidemiyordu, otobüse binemiyordu, binse erkeğin yanına oturamıyordu, bunlar aşıldı. Ondan sonra kadınlar bir eğlenceye gidemezdi, adamlar kadınlara bir izin vermezdi, gidemezdik. Ama noldu sonra, biz kadınlar gününü kutluyorduk, 8 Mart Kadınlar Gününde biz adamları evde bırakıyorduk, biz bu akşam gidiyoruz diyorduk."⁷; "Belediyenin kapanması ile karanlıkta gibi kaldık, boşluk ötesi bir karanlıkta gibiyiz."⁸; "Neslihan Hanım sen çalışmanın başlığına şöyle de **"SEYREK'İN KADINLARI SEYREK'İ GERİ İSTİYOR"**."⁹

Bir bütünşehirde (Bursa) gündelik bir manzara

5 Eski Seyrek Belediye Başkanı, Ağustos 2011, İzmir.

6 Seyrekli Kadın Görüşmecisi I, Ağustos 2011, Seyrek/ İzmir.

7 Seyrekli Kadın Görüşmecisi II, Ağustos 2011, Seyrek/İzmir.

8 Seyrekli Kadın Görüşmecisi III, Ağustos 2011, Seyrek/İzmir.

9 Seyrekli Kadın Görüşmecisi IV, Ağustos 2011, Seyrek/İzmir.

GÖLÜN SONSUZLUK VERDİĞİ, AYDINLIĞIN TANRISI APOLLONUN KENTİ GÖLYAZI'DA BALIKÇI ve EMEKÇİ KADINLAR

evrim ekiz gözler

odtü şbp '99 / belediye çalışanı / bursa

çağrı demirel arabacı

itü şbp '96 / belediye çalışanı / şpo bursa 8. dönem YK üyesi / bursa

Adını, kenti koruması için sanatın ve aydınlığın tanrısı Anadolu Apollon'dan alır Apolyont ya da namı diğer Gölyazı. Anadolu'da bulunan aynı isimli diğer sekiz kentten sadece göl kenarında olanıdır ve ayırt edilebilmesi için "Mustafakemalpaşa Çayı üzerindeki Apollonia" anlamına gelen "Apollonia ad Rhindacum" olarak tarihe geçmiştir. Gölyazı, 3000 yıla uzanan tarihi ile arkaik zamanlardan Helenistik döneme, Roma döneminden Bizans'a ulaşan Osmanlı izleriyle Cumhuriyet döneminin birbiri içine geçtiği yılların tüm yükünü ve mirasını omuzlarında taşıyan, varlığını borçlu olduğu, Uluabat Gölü'nden yaşam bulan canlı bir yerleşim birimidir. Coğrafi açıdan Uluabat gölünün üzerinde değeri paha biçilmez bir gerdanlık gibi uzanır.

Tarihi kentlerde genellikle yerleşim birimlerinin her katmanında başka bir medeniyetin izi görülebilir. Ancak, Gölyazı'da bölgede hakim olan bütün medeniyetler aynı yerleşim birimini, aynı sokakları kullanmıştır. Bu özellikleri ve güzelliği nedeniyle diğer tüm alanlardan daha çok korunmaya, geliştirilmeye ve üzerine emek harcanmaya değer bir çabayı hak eder. Uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınan ve "Yaşayan Göller"den bir tanesi olan Uluabat Gölü içerisine bir ada ve yarımada biçiminde uzanan Gölyazı, Nilüfer Belediye sınırları içinde yer alan ve Bursa metropolünün gelişme yönünde bulunan bir yerleşmedir. Adanın su yüzeyinden yüksekliği 26 metredir. Yarımada'nın en yüksek noktası ise su yüzeyinden 47 metredir. 1979 yılı tapu kayıtlarına göre 662 adet parselin %67'si adada, %33'ü yarımada'da bulunmaktadır. Yerleşimdeki konut sayısı ise 2005 yılında yapılan bir çalışmaya göre yaklaşık 500'dür. Yerleşimde yapılaşma genellikle 1 (%31) ya da 2 (%58) katlı biçimdedir. Gölyazıda 87 Sivil Mimarlık Örneği, 4 Anıtsal yapı ve surlar, 17 tescilli ağaç bulunmaktadır. Yerleşim 1998 yılında Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından Kentsel Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir. Gölyazı bölge nüfusu 2012 yılında 1545 olarak tespit edilmiştir. Kadın erkek oranı ise hemen hemen eşittir.

Gölyazı'da Cumhuriyet dönemine kadar Rumlar çoğunlukta olmak üzere yaklaşık altı yüzyıl birlikte bir arada yaşam sürmüştü, Mübadele ile birlikte Rumlar Gölyazı'yı terk etmek zorunda kalmış ve Yunanistan'da yaşayan Türklerin bir kısmı

Gölyazı havadan görünüşü

bu bölgeye yerleşmiştir. Tarihsel açıdan antik çağlarda kent ve o günlere değin önemli bir ticaret merkezi özelliği gösteren Gölyazı'da yaşam tarihin üzerinde şekillenmektedir.

Antik çağlara dayanan balıkçılık (özellikle bölgeye özgü kerevit avı) 20 -30 öncesine kadar yıl gölde bir ekonomik gelir kaynağı idi. Balıkçılık halen Gölyazı'da temel sektördür. İşgücü açısından bakıldığında Gölyazı'da her iki kişiden birinin balıkçılıkla uğraştığı söylenebilir. 1986 yılında bir mantar hastalığı nedeniyle bitme noktasına gelen kerevit avının yanı sıra zeytincilik ve az da olsa peynircilik de gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra Gölyazı bölgesinde kara incir üretimi yapılmakta ancak yaşayanların incir bahçeleri Uluabat gölünün karşısında bulunan Fadıllı köyünde yer almaktadır.

Doğal, tarihsel, kültürel doku açısından bu denli zengin olan Gölyazı ne yazık ki hak ettiği ilgi ve değeri görememektedir. Ancak kadın-erkek Gölyazılılar yaşam alanlarının değerinin farkında ve bu umutsuz tabloyu değiştirebilecek güçtedir. Özellikle de Gölyazılı kadınlar hem bu değerli göle hem de toprağa sahip çıkmak ve gelenekleri sürdürmek ve pek tabii ekonomik gelir elde etmek amacıyla çaba göstermektedirler. Bir AB hibe projesi kapsamında Gölyazı'da 2008-2009 yıllarında kurulan Gölyazı Kadın Dayanışma ve Kültür Derneği bunun en önemli göstergelerinden bir tanesidir. Dernek çalışmalarına katılım ve isteklilik elle tutulurcasına önemlidir.

Göl kenarında Gölyazılı kadınlar ve biz..

Söyleşimizden..

hangi işten/ işlerden kazanıyorsunuz? Sizin anne-babanızın geçim kaynağı neydi? Gününbirlik gelen turistlere yönelik işlerin içinde bulunuyor musunuz? (Yiyecek, hediyelik eşya standı açma vb. gibi)" sorularına verdikleri yanıtlardan, hepsinin bir şekilde göl ile bağlarının olduğunu, Gölyazı'da kadınların da erkeklerle birlikte balığa çıktığını ya da tek başına sandalcılık yaptığını öğreniyoruz. Örneğin, Hamide eşinin karşı çıkışlarına rağmen tüm ev işi yükünün yanı sıra kendi isteğiyle balıkçı olmuş. Şimdilerde ise sandalcılık yapıyor. Leyla, Selma, Ayla ve Zümbül ise Kadın Dayanışma Derneğinin kurulması ve ekonomik gelir elde etmek amacıyla gözleme satış standı açmasıyla birlikte aile gelirine katkıda bulunuyor. Fatma'nın ise fırını var ve onu işletiyor.

Yüksel: "Eşim şoförlük yapıyordu. 3-4 gün ev dışında oluyordu. Ben de evde çocuklarla mücadele ediyordum."

Bir diğer sorumuz ise gelirin eşleriyle ortaklaşa elde edilip edilmediği idi. Bu soruya yanıt olarak; eşlerinin kendilerine göre daha yoğun çalıştığını ve ona göre gelir elde ettiğini ama kendilerinin de çorbada tuzu olduğunu ifade ediyorlar.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi olarak "Bütünşehir ve Kadın" Konulu Kadın Bülteninde bütünşehir yasasının kırsal alanları nasıl etkilediğini görmek, kırsal yaşam sürerken yürürlüğe giren yasalarla kentin bir parçası haline gelmenin yarattığı sorunları algılamak, mekanın kullanımı ve yaşam biçimlerini saptamak ve her şeyden önce onları tanımak amacıyla Gölyazı'nın emekçi kadınlarını ziyaret ettik ve onlarla bütünşehir yasası, kentsel hizmetler, kadınların köy mekanını kullanımı ve ev işleri konusunda eşleriyle aralarındaki işbölümü gibi konularda söyledik.

Söyleşimiz güzelim göl kenarında çok sıcak ve içten bir ortamda geçti. Gölyazılı kadınlar bize kardeşleri, dostlarıymışçasına içtenlikle düşünce ve duygularını aktardılar. Söyleştiklerimiz, Yüksel Ceyhan, Hamide Pullu, Leyla Demirdöğ, Selma Dalgıç, Ayla Gören, Zümbül Yağcı ve Fatma Bozdemir'e (Fırıncı Teyze) yürekten teşekkürler.

Fırıncı teyze dışında söyleştiklerimiz kadınların hepsi evli ve çocuklu. Fırıncı teyze ise 65 yaşında ve 19 yaşındayken eşini kaybetmiş.. 4 erkek çocuğu var ve hepsi evli.

Söyleşimizde, kadının ekonomideki rolü ve toplumsal cinsiyet ile ilgili sorduğumuz "Aile gelirinizi

Kadınlara ek olarak bir işbölümü varsa ne tür işleri eşlerinin, ne tür işleri kendilerinin yaptıklarını da soruyoruz. Leyla'nın ailesinde balıkçılık işini eşi ve oğlu yürütüyor, ancak zeytincilik ve incir işini ortaklaşa yapıyorlar. Eşi ve oğlu yoğun, ağaçların dibinin kazılması, gübrelenmesi ve ilaçlanması gibi bakım işlerini yapıyorlar, mahsulü ise hep birlikte topluyorlar. Leyla'ya göre aralarında adil bir işbölümü var. Selma balıkçılıkla hiç uğraşmıyor. Bu işi eşi bir arkadaşıyla ortaklaşa yapıyor. Selma mahsul toplamada eşine yardımcı oluyor. Onun dışında gübreleme ve ilaçlamaya da yardımcı oluyor. Zümbül ise gerekli durumlarda eşine destek oluyor.

Hamide: “Eve akşam 10’da gidiyorsun; yorgun olarak gidiyorsun; eh işte eşin de..(gülüyor)”

Ev dışında çalışmanın en zor yönleri nelerdir diye sordüğümüzda ise, kadınların ev dışında çalışmalarının temel zorluklarından birinin de eşlerinin bu durumu kabullenmesi olduğunu gördük. Leyla ve Yüksel’in eşleri bu duruma önceleri karşı çıkmışlar ama ısrarlı tutumları sonucu eşlerine bu durumu kabul ettirebilmişler. Ancak, oğulları annelerinin ev dışında çalışmaları durumunu hala tam anlamıyla kabul edebilmiş değiller. Hamide ise balıkçılık işinde satışın belli bir zamanda yapılması nedeniyle hızlı davranmak gerektiğinden ve bu durumun strese neden olduğundan söz ediyor. Bir de balıkçılıkta fiziksel tehlikeler olduğunu vurguluyor. Leyla'ya göre çiftçilik bir kadın için fiziksel olarak oldukça yıpratıcı. Üç kızı olan Selma ise kızları büyüdüğü ve ev işlerine yardımcı olduğu için ev işleri konusunda daha rahat olduğunu ifade ediyor.

Kadınlardan hiç birinin kendi üzerine kayıtlı mülkü yok. Gelir elde ettikleri ya da kullandıkları mülkler genellikle eşlerine ya da kayınpederlerine ait. Mülkler üzerindeki kararlara Hamide dışındaki kadınların katılmadıklarını öğreniyoruz. Hamide, her ne kadar hepsi yasal olarak kocasının üstüne kayıtlı da olsa sahip oldukları mülklerin değerlendirilmesi konusunda ortak karar verdiklerini, eşinin tek başına hareket etmediğini söyledi¹. Örneğin, Gölyazı henüz BŞB’ye bağlanmadan önce (BŞB’ye bağlanma sonrası imar izinlerinde zorluk yaşanabileceği endişesinin de bu kararda etkili olduğunu belirtiyor) evlerinin bahçesinde yeni bir ev yapmaya karar verdiklerini, bunu da hep birlikte kararlaştırdıklarını söylüyor². Ev işleri ve çocuk bakımı gibi gelir getirici olmayan işler konusunda sordüğümüz soruya şöyle yanıt veriyor: “Gölde nasıl beraber çalışıyoruz, ben fazlalığını da yapıyorum, eve geldiğimizde de ikimiz beraber yapmasını istiyorum ama..”

Bu yanıtların sonrasında “ev içi işleri eşinizle ortaklaşa halletmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusunu gündeme getiriyoruz. Hamide kendi isteğiyle çalıştığı ve ev işlerinin sorumluluğunun öncelikle kendi üzerinde olduğu düşünce ve duygusuyla eşine ev içinde ortak çalışmayı teklif ediyor ama eşinin bunu kabul etmemesi nedeniyle razı olup “Eşim yeter ki yüzünü asmasın, yüzünü astığında mutsuz oluyorum, iş yaparken değil. Yapıyorum, olsun...” diyor. Ayla ise eşinin, bazen söylene de genellikle kendisine yardımcı olduğunu yanıtını veriyor. Zümbül de her işte olmasa da eşinin yardımcı olmaya çalıştığını söylüyor.

Kadınların Bursa merkez ile ilişkisi ise alışveriş, gezi, sağlık hizmeti alma ya da dernek toplantılarına katılma vb. amaçlı. Merkeze ulaşım konusunda bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade ediyorlar. Ulaşım ücretini de çok sık gitmedikleri için makul buluyorlar. Bunun dışında onlara göre işçi ve öğrencilerin işe ya da okula gitme saatlerinde otobüsler yeterli. Herhangi bir nedenle bile olsa köylerini bırakıp gitmek istemiyorlar. Onlar göle ve yaşadıkları alana çok bağlılar.

Bizler sohbeti koyulaştırıyor ve ayrı ayrı konuştuğumuz kadınlara kentsel hizmetlere erişim ve mekan kullanımları hakkında sorular soruyoruz. “Sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim konusunda sorun yaşıyor musunuz?” diye soruyoruz önce. Gölyazı’da sağlık hizmeti almak başlı başına bir sorun ve hepsi bundan yakınıyorlar. Haftada bir gün aile hekimi bulunuyor ve bu çok yetersiz. Genellikle sağlık hizmeti için Nilüfer’de bulunan Küçük Sanayi Sitesi Aile Hekimliği’ne gelmek zorunda kalıyorlar. Hemşirelik hizmetleri de sıkıntılı. Kadınlar hemşirenin düzensiz olarak gelip gittiğini ifade ediyorlar. Gölyazı’da bir eczane olmayışı (önceden varmış) sağlık hizmetini alsalar bile yine onları Bursa’ya mahkum kılıyor. Eğitim hizmeti konusunda da sıkıntıları var kadınların. Çocuklarını hangi okula gönderecekleri, gidiş-gelişlerinin nasıl olacağı ya da nerede kalacakları gibi konular kafalarını meşgul ediyor. Örneğin Leyla çocuklarından birini lisede okutmak için memleketi İzmir’e göndermekte bulmuş çareyi.

2009 yılında çıkarılan bir yasa ile Gölyazı belde statüsünden çıkarılıp, Gölyazı Merkez ve Gölyazı Bayır olmak üzere Büyükşehir’e bağlı bir merkez ilçe olan Nilüfer Belediyesi’nin iki mahallesi haline dönüştürülüyor. Bu değişiklikle birlikte Gölyazı’da kentsel hizmetler ve mekan kullanımında ne gibi değişiklikler olduğunu ve kadınların bundan nasıl etkilendiğini öğrenmek istiyoruz. Bu yanıtların bize Bütünşehir uygulaması konusunda da bilgiler vereceğini düşünüyoruz.

1 Eşiyile ortak karar almaları konusunu pekiştirmek için “Ben çok çalıştığım için eşim beni çok takdir eder. Ne dersem ‘haklısın’ der” sözlerini ekledi.

2 “Herşeyi başbaşa konuşup karar veririz, benim tek kızdığım ev işlerine karışmaz” diye ekliyor.

“Öncelikle hizmet biçiminde ve kalitesinde bir değişiklik var mı?” diye soruyoruz. Bu soruya Gölyazı Kadın Dayanışma ve Kültür Derneği Başkanı Leyla şöyle yanıt veriyor: “Gölyazı’nın Bütünşehir yasasıyla mahalle oluşunun iyi tarafları da var, kötü tarafları da var ama tahmin ediyorum kötü tarafları daha fazla. Oturduğumuz yere bizim diyemiyoruz. Bütünlüğümüzü sağlayıp içiçe olmamız lazım; yoksa başka türlü köy bizim köyümüz değil artık. Nasıl olacak? Yarın bir gün, biraz cazip teklifler gelip satışlar da başlarsa işin en tehlikelisi o zaten. Keşke halkımız biraz daha bilinçli olsa ve satışlara, el değiştirmelere karşı koyabilsek. Ama işte köyün gelir seviyesi yüksek değil; balıkçılığın durumunu görüyorsunuz. Bu gölü temizlemek- artık Turizm Bakanlığı mı, başka bir bakanlık mı, kiminse- belediyenin işi değil. Sonra gelen misafir pislikten şikayet ediyor, sanki tamamen biz sorumluymuşuz gibi. Şöyle görüyorlar: burası bir işletme ve temizliğinden tamamen biz sorumluymuşuz gibi. Ne kadar yapabilirsiniz? Bir rüzgar oluyor, herşey uçuyor. Tamam, Gölyazı sit alanı, pek birşey olmuyor ama prefabrik bir şey olabilir veya sürgülü tezgahlar, çadırlardan oluşan bir düzenleme yapalım bütün arkadaşlar bir araya gelerek (masrafı kendilerinden çıkabilir diye de göze almışlar) biz çözüm bulunabilir aslında. Ama işte belediye dönüyor belediye ‘Biz Gölyazı için bir şeyler düşünüyorduk ama işte sonra vazgeçtik; halkı şöyle halkı böyle’ diyor. En son noktada belediyenin dediği şu oldu: ‘İki tane dernek var, siz daha bütünlüğü sağlayamadınız, biz size bir şey yapamayız’. Ee, zaten siz yapmayın; yapmak için bize izin verin.”

Kadınlar kentsel hizmetlere erişim konusunda sıkıntılar yaşadıklarını, belde belediyesi iken yeterli olmasa da daha iyi hizmet alabildiklerini ifade ediyorlar. Hizmet yetersizliğinin en fazla temizlik konusunda olduğunu ve sokakların çok pis olduğunu ifade ediyorlar. Kadınlar, bu durumun onların daha fazla emek harcamasına neden olduğunu vurguluyorlar. Yaşam kaynaklarından biri olan gölün temizlenmemesi ise onları üzüyor. Nilüfer Belediyesi’nden alabildikleri en iyi hizmet ise ücretsiz olarak düzenlenen ve araç temin edilen gezi, sinema vb. gibi sosyal etkinlikler.

Bunun üzerine “mahallenizdeki belediye hizmetleri konusunda bir kadın olarak yaşadığınız en büyük sıkıntılar neler?” sorusunu soruyoruz onlara. Onlar da samimiyetle ifade ediyorlar ne hissettiklerini. Nilüfer Belediyesi’nden en çok dernek için bir yer sağlamasını, stant açacak rüzgar almayan, toz olmayan bir yer göstermesini ya da yapmasını ve derneği gerçek bir muhatap kabul etmesini bekliyorlar. Nilüfer Belediyesi’nin bu konuda belirsiz bir tutum sergileyerek onları yalnız bırakmasından şikayetçiler. Fırıncı Teyze “Bozbey’e söyle temizliğe baksın” diyerek bir anlamda konuyu özetliyor.

Söyleştığımız Gölyazılı kadınlara belediye hizmetleri ile ilgili sorunlarını nereye aktardıklarını sordüğümüzda hepsinin bir şekilde sorunlarını iletmek için çaba gösterdiklerini ama sorunlarının iletilmesi ya da çözülmesi ile ilgili çok da umutlu olmadıklarını görüyoruz. Gölyazı kırsal bir alan olduğu için hizmet talepleri de kırsala yönelik şekillenebiliyor ve bu nedenle belediye ve yurttaş arasında bir iletişimsizlik doğuyor. Yıllarca kentsel hizmetler konusunda bilgi birikimi ve donanımı olan belediye yönetimi ve personeli kırsal alan hizmeti konusunda eksiklik yaşıyor gibi görünüyor. Kadınlar sorunlarını ilettiklerini, ancak, bölge sorumlusunun mu yoksa belediyede ilgili birimin sorumluluğunu mu yerine getirmediklerini anlamaya çalışıyorlar ama sonuç aynı: İlgisizlik. Nilüfer Belediyesi tarafından belirlenen bölge sorumlusunun kadın olmasının olumlu olduğunu böylece sorunlarını daha rahat aktarabildiklerini ifade ediyorlar.

Yüksel: “İlla ki bir çekingenlik var erkeklere karşı, kahve önüne doğru. Ama onu da artık çok çok aştık. Burada da oturabiliyoruz, mesire yerinde de oturabiliyoruz. Ama öyle çok kahve içine girip oturamam.”

Gölyazı’da kadınların mekanı nasıl kullandıkları da biz şehir plancıları için oldukça merak konusu oldu. Bu nedenle onların mekanı, ortak alanları nasıl algıladıklarını ve kullandıklarını öğrenmek istiyoruz. Özellikle kırsal alanlarda köy meydanlarını kadınlar rahatlıkla kullanamaz, hatta meydandan yalnız bile geçemedikleri olur. Bu durum Gölyazı’da da benzer seyrediyor. Gölyazı’nın yüzlerce yıllık çınar ağaçlarının altında gölden gelen esinti ile yazın çok sıcakta bile hiç terlemeden ve güneşten etkilenmeden oturabileceğiniz bir meydanı var. Bu meydana cepheli 3 kahvehane var ve bu kahvehanelerden ikisinin üst katlarında Belediye Hizmet Binası bulunuyor. Bunun dışında göl kenarında düzenlenmiş küçük yeşil alanlar var ve içlerine banklar yerleştirilmiş. Gölyazılı kadınlara hangi ortak alanları, nasıl ve ne kadar rahatlıkla kullandıklarını soruyoruz. Kadınlar dernek kuruluncaya kadar köy meydanını geçmek için bile kullanamadıklarını ancak derneğin aktif hale gelmesi sonucu edindikleri güven ve de bölge sorumlusunun kadın olması sayesinde en azından birlikte meydana geçebildiklerini ifade ediyorlar. Önceden erkeklere ayıp olabileceği düşüncesiyle bunu yapamıyorlarmış ama belediye hizmet binasında çalışan bölge sorumlusuna ulaşabilmek için meydandan geçmeye başlamışlar; hatta bir keresinde eski bölge sorumlusu ile birlikte meydana oturabilmişler. Nadiren de olsa meydana bir misafirleri geldiğinde de kullanabiliyorlar. Kadınların rahatlıkla kullandıkları alanlar ise göl kenarında stant açtıkları nokta ile yine köy meydanının karşısında bulunan ve göle bakan piknik alanı. Burada gece gündüz çekirdek çitleyip sohbet edebiliyorlar. Fırıncı Teyze ise diğerlerinin aksine “19 Yaşından beri herşeyle tek başına mücadele ettiğim için meydana da rahatlıkla kullanırım, hiç kimseden çekinmem.” diyor. Kadınlar ayrıca Gölyazı’nın çok güvenli bir yer olduğu konusunda hemfikirler. Geceleri bile rahatça dolaşabiliyorlar.

Gölyazı, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi her adımda tarih kokan ve tarihle yaşayan bir yer. Doğal güzelliği ise cabası. Hal böyle olunca turizm açısından da değerli bir alan olmasını bekliyoruz. Ancak, bu konuda çok büyük eksiklikler olduğunu da düşünmeden edemiyoruz. Bu konuya ilişkin olarak söyleştığımız kadınlara da görüşlerini sorup bilgi edinmeye çalışıyoruz. Konuya ilişkin olarak kadınlar, Gölyazı'nın hak ettiği değeri bulmadığı yönünde görüş bildiriyorlar. Bir de Gölyazı kentsel sit olduğu için istedikleri gibi yapılaşmaya gidemediklerinden şikayetçiler. Turizm konusunda yine Bursa Büyükşehir Belediyesi, Nilüfer Belediyesi ve hatta Valilikten destek bekliyorlar. İlgili kurumların köylerine ilişkin düşünceleri olduğunu ancak bunun kendileriyle paylaşılmadığını, muhatap kabul edilmediklerini söylüyorlar. Bu nedenle kurumlara karşı bir güvensizlikleri var.

Bunun dışında yakın geçmişi iyi biliyorlar. Rumlardan kalma kilisenin inşaat halinde terk edildiğini, Rumların hiç ibadet yapmadan Yunanistan'a gitmek zorunda olduğunu anlatıyorlar. Kilise önü meydanı denilen ve şimdilerde eski okul binasının önünde bulunan avlunun eskiden bir kilise avlusu olduğu onlara nineleri, anneleri tarafından aktarılmış. Bunun dışında göç eden Rumların ziyaret amaçlı Gölyazı'ya geldiğini ve duyulandıklarını da görmüşler; şimdilerde gelen giden pek olmuyormuş.

Leyla, Selma ve Ayla Gölyazı'da turizm potansiyeli gerektiği gibi kullanılabilirse bu durumun kendi yaşamlarına olumu etki edeceğini düşünüyorlar. Burada eklenmesi gereken önemli bir nokta ise Selma'nın "Çok değerlenirse Gölyazı'yı bize bırakmazlar." şeklinde ifade ettiği endişe.

Selma: "Kadın derneği hayatımı çok değiştirdi; sosyalleştik. Geziler oluyor. Bütünleşme kaynaşma yaşadık. Bireysel olarak daha özgürüz. Daha çok bir araya geliyoruz."

Son olarak dernekleşme ile ilgili konuyu gündeme getiriyoruz. Gölyazı'da 2008 -2009 yıllarında yürütülen AB ve Türkiye arasındaki sivil toplum diyalogunun geliştirilmesi programı kapsamındaki bir hibe projesi ile Gölyazı Kadın Dayanışma Derneği kuruluyor. Gölyazı Kadın Dayanışma Derneği'nin amacı, kadınlar arası dayanışmanın etkinleştirilmesini, geliştirilmesini ve ekonomik olarak kalkınmasını sağlamaktır. Dernek, kadına değen, kadınların ihtiyaçlarına ve kadına yönelik her alanda faaliyet göstermeyi hedef almıştır. Gölyazı'daki bu olumlu girişim bu derneğe alternatif ikinci bir derneğin kurulmasıyla bir çatışmaya dönüşüyor ve iki dernek arasında yaşanan gerginlikler kadınların yaşamına etki etmeye başlıyor. Biz de söyleştığımız kadınlara dernekle ilgili düşüncelerini ve dernek faaliyetlerine aktif katılıp katılmadıklarını sorduk.

Leyla için dernek çok önemli. Çünkü kurucusu o ve bu konuda çok çaba harcamış. Derneğin kuruluş aşaması ve sonrası oldukça sıkıntılı geçmiş. Nedeni de aynı amaçla bir başka derneğin daha kurulması. İkinci dernek tamamen kişisel çatışma ve çıkar nedeni ile ortaya çıkmış. Aynı yerleşimde iki eş derneğin olması birçok zorluğu da beraberinde getiriyor. Nilüfer Belediyesi ile olan ilişkilerde sıkıntı çekiyorlar. Nilüfer Belediyesi tek bir dernek olurlarsa birçok hizmet sağlanabileceğini söylüyor ancak bu konuda başka bir girişimde bulunmuyor. Bu nedenle konu hep sürüncemede kalmış.

Zümbül eskiden derneğin 2. Başkanıymış. Gölyazı'daki AB projesinden sonra buradaki bakış açısının değiştiğini, eskiden meydana bile geçemediklerini, ilk zamanlar zorlandıklarını ve zamanla bu sorunun üstesinden geldiklerini, şimdi de stant açıp gözleme sattıklarını dile getiriyor ve ekliyor "Biz burada çok büyük tabuları yıktık, daha önce bize karşı çıkanlar şimdi kendileri de stant açıp gözleme satmak istiyor". "Biz Gölyazı'da çok tabu yıktık ama daha yıkamadıklarımız da var, bir erkek gelip bize bağırınca onlara karşı çıkamıyoruz. Bağırın erkekler aile dışından. Gücümüz var ama eşlerimizin başı belaya girmesin diye bir şey yapmıyoruz." diye de ekliyor.

Bir akşamüzeri göl kenarında uzun uzun söyleştığımız Gölyazı'nın emekçi kadınlarına bize zaman ayırıp tüm içtenlikle verdikleri yanıtlar ve samimiyetlerinden ötürü yürekten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hep rastgele e mi!!

fotoroman

sevilay çetinkaya

deü şhp/ '02/ serbest şehir plancısı-gayrimenkul değerlendirme
uzmanı/şpo bursa şube 8. dönem YK üyesi

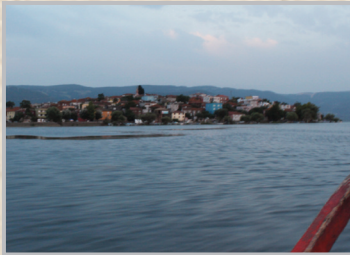
GÖLYAZI

Bursa Uluabat Gölü'nde bir yerleşim

Uygarlık tarihinin en eski yerleşimlerinden biri olan Gölyazı, tarihi ve doğal birikimiyle önemli bir miras.

Gölyazı, Uluabat Gölü'nün kıyısında bir yarım ada. Gölün suyu yükseldiğinde adaya dönüşen Gölyazı'yı karaya bağlayan köprüde bizi şu yazı karşılıyor:

Her gidiş dönüştür...

Gölyazı ziyaretimizde yaklaşık on kişilik bir kadın grubu ile görüştük. Bizi köy meydanının ilerisinde, göl kıyısında bulunan stand yerlerinde ağırladılar. Tabi ki kendi elleriyle açtıkları gözlemelerle bizi doyurmayı ihmal etmediler.

Nasıl ev dışında çalışmaya başladıklarını, eşlerinin, erkek çocuklarının ve köydeki diğer erkeklerin buna tepkilerini, yaşadıkları sıkıntıları, nasıl daha özgür olduklarını bizlerle paylaştılar.

Günün sonunda bir de sandal keyfi yaptık. Suyun üzerinde açan nilüfer çiçeklerini görme ve Gölyazı'yı karşıdan seyretme fırsatını bulduk.

Bu çok güçlü, çok içten, HÜR KADINLARLA konuşmak büyük keyifti.

Bize de yazıya dökmek kaldı.

Adı Göl Yazı olsun...

Önceden eşlerimiz razı gelmiyordu çalışmamıza. Ondan emekli olamadık. O zaman şimdiki gibi olsaydı çalışabilirdik. Şimdi dernek ilk açıldığı zaman beni bir yıl göndermediler -eşi ve oğlunu kastediyor- kahve önüne kadın inmez diyerek. Ben çok ısrar ettim. Eşime dedim bir gideyim, deneyeyim, ne olacak. O zaman razı geldi. Ee, şimdi ben de kendi ihtiyaçlarımı kendim görünce...

Hamide Abla, 25 yıl balıkçılık yapmış; son 5 yıldır da turistlere sandal turu yapıyor. Buna karşın, diğer kadınların çoğu gibi kendi üzerine kayıtlı mülkü ya da kişisel emekli maaşı geliri yok.

Eşime balıkçılık yapmak istiyorum dediğimde bana şöyle yanıt verdi: "Sen balıkçılığı kolay mı sanıyorsun; hem iki çocuğa bakacaksın, hem evin işini yapacaksın, hem de balıkçılık yapacaksın, öyle mi?"

Gözleme standında durmaya başladığımdan beri kişisel ihtiyaçlarımın bir kısmını karşılıyorum; para kazanmak özgüvenimi arttırdı.

Gözleme standlarında çalışmaya başladıktan sonra ev dışında daha çok görünür olan kadınlara köyün ortak mekanları arasında en çok nereleri kullandıkları sorduk.

Gölyazı'nın kendileri için son derece güvenli olduğunu düşünen kadınların hepsi en çok gözleme yapılan alanı kullandıklarını söylüyor. Bu alan dışında kadınlar olarak kahvelerin karşısında bulunan ve göle bakan (mesire yeri de dedikleri) park alanında toplandıklarını belirtiyorlar.

YÜKSEL mesire yerindeki bu buluşmalarla ilgili bazı ayrıntılar veriyor: "Kadınlar daha çok eşleriyle, çocuklarıyla, misafiriyle gelirler; tek öyle, erkekler gibi değildir."

SELMA, diğer kadınlar gibi, kahvehane ve caminin bulunduğu köy meydanını hala rahatça kullanamadıklarını söyleyip ekliyor: "Elin yabancıları gelip oturuyor ama biz oturamıyoruz, sinir oluyorum".

Tabuları yıkan Gölyazılı kadınlar.

2008 yılında bir AB projesinin çıktısı olarak kurulan Kadın Dayanışma Derneği'nin varlığı kadınlara güç veriyor.

SELMA şöyle diyor: "Kadın derneği hayatımı çok değiştirdi; sosyalleştik. Geziler oluyor. Bütünleşme kaynaşma yaşadık. Bireysel olarak daha özgürüz. Daha çok bir araya geliyoruz."

Artık çok daha özgür, güçlü ve dirençli olan Gölyazılı kadınların verdiği mücadeleyi SÜMBÜL'ün şu sözleri özetliyor:

"Derneği aslında gelir amaçlı kurduk çünkü evde çoluğa çocuğa katkı sağlarsak eşlerimiz yollar, yoksa yollamaz diye düşündük. İlk önce kafeteryanın olduğu yere gittik, ama bizi orada istemeyenler bizi muhtara şikayet etti. Hatta kap kacaklarımızı göle attılar, imza toplayıp yerimizi değiştirdiler. Biz burada çok büyük tabuları yıktık, daha önce bize karşı çıkanlar şimdi kendileri de stand açıp gözleme satmak istiyor."

TABULARI YIKMA CESARETİ GÖSTEREN GÖLYAZILI KADINLARA SELAM OLSUN...

Görsel Kaynaklar:
kişisel arşiv
www.karakalem.info

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN DERİN GÖSTERGELERİ ÜZERİNDEN PLANLAMAYA ve MEKÂNA İLİŞKİN BİRKAÇ SÖZ

kübra cihangir çamur

doç. dr. / gazi üniversitesi şbp bölümü / ankara

“Toplum veya sistem (tarih) ne pahasına olursa olsun düzeni sürdürmeye programlı. Sistem (tarih) makina değil elbet. İnsanlar var onu yürüten. Düzendeki iyi bir pay alan insanlar. Ve başkaları... Kişisel eksikliklerini ancak başkalarının ızdırımları ile yamayabilen. Küçük Şeylerin Tanrısı’nda bu güçlerin hepsine denk gelen karakterler var. Onların iç dünyalarının aynasında sistemin tıkr tıkr işleme mekanizmasını hayret ve nefret ile seyrediyoruz...Tarih’i.”

(Suzanna Arundhati Roy , 1997)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi “tüm kadın ve erkeklerin ayrımcılığa uğramadan yaşama, sağlık, eğitim ve çalışma haklarından eşit olarak yararlanma hakkına sahip” olduğunu belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği olarak tanımlayabileceğimiz bu alanda yapılan çalışmalar daha çok kadına yönelik ayrımcılığın giderilmesi politikalarında ifadesini bulmaktadır. Birleşmiş Milletler 1970’li yıllarda hazırladığı “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni (CEDAW) 1979’da gündemine almıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ise, Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi ve Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi ile beraber 2010 yılında uygulanan üç deneysel endeksten biridir¹. Dünya Ekonomik Forumu da toplumsal cinsiyet alanında 2006 yılından günümüze sağlık, eğitim, ekonomi ve politika temel alanlarına ait verileri kullanarak ülkelerin cinsiyet temelinde mevcut yapılarındaki farklılıkları ve zaman içindeki değişimlerini ortaya koymak için geliştirdiği endeks üzerinden “Cinsiyet Eşitsizliği Rapor”u² hazırlamaktadır. Raporlarda yapılan sıralamaların, cinsiyet temelli ayrımlaşmanın boyutlarını, derinliğini farklı ölçeklerde (küresel, bölgesel, ülkesel) anlama ve bunları giderme yönünde atılacak adımların sağlayacağı kazanımların görünür kılınmasını hedeflediği belirtilmektedir³. Olanaklara erişimin, ülkelerin toplam gelişmişlik düzeyi ile değil, cinsiyetlerin erişim düzeyi ile değerlendirildiği, böylece toplam gelişmişlik üzerinden yapılan yanıltıcı değerlendirmelerden kaçınılarak, olanaklara erişimde cinsiyet temelli farkların küçülmesinin ülkeleri ön sıralara taşımasının sağlandığı özellikle belirtilmektedir. Buna ek olarak endeks “çıktı (sonuç)” temelli hesaplanmakta, örneğin, yükseköğrenim gerektiren işlerde çalışan aktif kadın-erkek sayısı (sonuç gösterge) kullanılırken, “doğum izni olanakları” gibi politika göstergeleri değerlendirmeye alınmamakta böylece cinsiyet eşitliği göstergeleri gerçekliğe yaklaştırılmaktadır.

1 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, göstergelerin seçimini sınırlayan oldukça büyük veri kısıtlamaları ile karşı karşıyadır. Örneğin, iş gücü piyasası boyutu, gelirler, istihdam ve kadınların ücretsiz çalışmaları ile ilgili bilgilerden yoksundur. Endeks zamanın kullanılması gibi diğer önemli boyutlar yönünden de eksiktir; birçok kadının üzerinde boş zamanlarını kısıtlayan ve stres ve yorgunluğa neden olan bakıcılık ve ev bakımı işlerinin- dolayısıyla ek bir yükün- olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmamaktadır. Varlık sahipliği, cinsiyete dayalı şiddet ve toplum düzeyinde karar alma sürecine katılım da, ağırlıklı olarak bu alanlarda mevcut verilerin kısıtlı olması nedeniyle, değerlendirilememektedir.

2 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2013.pdf

3 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2013.pdf (sayfa 3)

Türkiye “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni (CEDAW) 1985 yılında imzalayıp, 1986 yılında yürürlüğe koymuş olmasına karşın toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en derin yaşandığı ülkelerden birisidir. Türkiye TCEE’ye göre 2011 yılında 146 ülke arasında 77. sırada yer almıştır. Türkiye, Dünya Ekonomik Forumu’nun 2013 Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’nda dört sıra yükselmesine rağmen, 136 ülke arasında ancak 120’inci olabilmiştir. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 2008 verilerine göre cinsiyetlerin toplumsal göstergelerinde derin farklar bulunmaktadır. İşgücüne katılım oranı toplamda % 49,75, erkeklerde % 71,4, kadınlarda ise % 28,1’dir ve giderek azalmaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranı OECD ülkelerinde % 61,8’dir. Türkiye’de kadınların % 57,2’si tarım sektöründe istihdam edilirken, bu sektördeki kadınların % 50’si ödeme yapılmaksızın aile iş gücünün bir parçası olarak çalışmakta/çalıştırılmaktadır. Kadınlar nitelsiz, güvencesiz işlerde düşük ücretle çalışmakta ya da ücretsiz aile işlerinde, ev işleri, hasta ve çocuk bakımı gibi işleri herhangi bir karşılık almadan yapmaktadır. Ülkemizde 2023 yılına kadar kadınların işgücüne katılımının % 38’e çıkarılması hedeflenirken, hazırlıkları süren “çalışan kadına çocuk teşviki” ve uzun süreler iş ortamından uzak tutucu politikaların geliştirilmesi, kadının iş hayatına dönüşünü zorlaştırmakta, işverenlerin işyerlerine kadın işçi almamaları ve bunun sonucunda kadın istihdamının daha da düşmesi riskini taşımaktadır. Türkiye’de yoksulların çoğunluğunu kadınlar, en çok da dul, boşanmış, tek ebeveyn olarak çocuklarıyla yaşayan kadınlar oluşturmakta, gelir dağılımı eşitsizliği ve gelir yoksulluğu açısından Türkiye AB ülkeleri arasında son sırada yer almaktadır. Gelir dağılımındaki bozulmadan en çok etkilenen kesim de kadınlar ve kız çocukları olmaktadır.

Türkiye’nin kadına yönelik sorunlardan yakıcı olanı kadına yönelik aile içi şiddettir. Şiddetin boyutları ile ilgili yakın bir zamana kadar resmi ulusal veri bulunmamaktaydı. Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusu 1980’li yılların sonunda güçlenen kadın hareketlerinin mücadelesi ile ülke gündemine girmiş, 1990’lı yıllardan itibaren de bu konuda kurumsallaşmayla birlikte, kadın araştırma merkezleri açılmış ve kadın kuruluşlarının sayısı artmıştır. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından 2009’da başlatılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nın ortaya koyduğu temel bulgular kadınların en fazla eşleri ya da birlikte oldukları kişiler tarafından şiddet gördüklerini ve her 10 kadından 4’ünün bu tür şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Cinsel ya da fiziksel şiddete veya her ikisine de maruz kalmış kadınların oranı % 42, ülke çapında fiziksel şiddet yaşadığını belirten evli kadınların oranı ise % 39’dur⁴. Ayrıca, şiddetin sadece çok bilinen “fiziksel şiddet” ve “cinsel şiddet” ile sınırlı olmadığı, daha az bilinen ve telaffuz edilen biçimleri olan “duygusal şiddet” (hakaret ya da küfür, başkalarının yanında küçük düşürme ya da aşağılama, korkutma ya da tehdit, kadına ya da çevresindekilere tehdit vb.) ve “ekonomik şiddet”in de⁵ (kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme, kadının gelirinin elinden alınması vb.) önemli sorun alanları oluşturduğu bilinmektedir. Neredeyse her iki kadından birinin fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı, diğer şiddet biçimlerinin ölçülmediği ülkemizde, yaşları 15 ile 19 arasında olan kadınların % 63’ünün kadına yönelik şiddeti onaylıyor olması da diğer bir derin sorun alanını işaret etmektedir. Kadınların eğitime erişme olanaklarının yetersizliği, bu durumun ortaya çıkmasında önemli bir etmeni oluşturmaktadır. Türkiye’de 1990 yılından beri genel okur-yazarlık oranlarında artış gözlenirse ve 1997 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ile kız çocuklarının okullulaşma oranları yükselse de eğitime erişimde cinsiyet eşitsizliği sürmekte, 2011 yılında erkeklerde okur-yazar olmayan oranı % 1,7 iken, kadınlarda bu oran % 7,8 gibi yüksek oranlara varmaktadır. Eğitim modeli üzerinde yapılan değişimler kız çocuklarının örgün eğitime devam edip edemeyeceklerine ilişkin kaygı yaratmakta, özellikle yoksul ailelerin erkek çocukların eğitime öncelik vererek kız çocuklarının eğitiminin evde sürmesini tercih etmeleri, kızların yeterli eğitim alamamalarına ve bununla bağlantılı sorunlardan biri olan kadın yoksulluğunun sürmesine neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yoğun hissedildiği alanı siyasete ve temsile katılım oluşturmaktadır. Nüfusun yarısını oluşturan kadınların Türkiye’de parlamentoda temsil oranı 1991 yılında % 1,3 iken 22 yılda uygulanan pozitif ayrımcılık vb. politikalara rağmen 2013 yılında ancak % 14,4 olmuştur. Bir karşılaştırma yapabilmek açısından, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu verilerine göre, 51 ülke arasında % 44,7 oranıyla İsveç en yüksek kadın temsil oranına sahipken, Türkiye bu sıralamada ancak 43’üncü olabilmıştır ki Türkiye kadınlara erkeklerle eşit hakların tanınması konusunda İsveç ile karşılaştırıldığında çok önce adım atmış ülkelerden birisidir.

4 http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/ourwork/democraticgovernance/in_depth/WomenEmpowermentandGenderEquality/

5 <http://hu-wgs.org/2014/03/kadina-yonelik-siddet-ve-kadin-cinayetleri-bildirisi/>

Benzer biçimde, 1995 Dünya Kadın Konferansı'nda 189 hükümet "kadınların yetki yapılarına ve karar alma süreçlerine tam katılım ve eşit erişiminin sağlanması" konusunda kararlılıklarını dile getirmiş, bu stratejik amaç doğrultusunda, hükümetler "kurumları ve komisyonları ile kamu idari birimleri ve yargıda cinsiyet dengesinin sağlanmasının" da hedef olarak belirlenmesi⁶ konusunu taahhüt etmişlerdir. Ancak, istatistiki veriler dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de bu taahhütlerin ne ulusal ne de yerel düzeyde hala hayata geçirilemediğini göstermektedir.

Bu kısacık durum tespiti göstermektedir ki toplumsal cinsiyetin eşit temsili konusundaki içerik kadın hareketleri ve çalışmaları bakımından önemli bir sorun ve tutum belirleme alanını oluşturmakta, süreç kadınları derinden etkilemektedir. Türkiye'de görülebilir ve görülemez güç ilişkileri temelinde güçlenen muhafazakarlık toplumsal cinsiyet rollerinin ya radikalleşmesine ya da sessizleşerek silikleşmesine neden olmakta bu durumda da toplumsal cinsiyet eşitliği sözde kalarak, kadının toplumda ve mekanda reel olarak yer almasına yönelik talepler ideolojik veya romantik olmaktan öteye gidememektedir. Kadın ve kadın hakları denilince aileye odaklanmış, kamusal eşit hizmet vurgusu yapan ve kadını birey olarak görmeyen bir anlayışın özellikle 2000'li yıllarla birlikte hakim anlayışa dönüştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Bu vurgu bir anlamda kadın hakları konusunun tartışılmasının önüne geçerek, haklar ve eşit temsil konusundaki taleplerin görünmez kılınmasına neden olmakta, kadının zaten eşitsiz olan konumunu aile söylemi üzerinden yeniden üretmektedir. Son yıllarda üretilen politikalarda kadının sosyo-ekonomik, siyasal ve mekânsal görünürlüğüne öngören yaklaşımların özenle budandığını, ancak aile içinde bir varlığa dönüştürüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Kadından sorumlu bakanlığın adının aile içerikli olarak değiştirilmesi bu radikal anlayış değişiminin somut göstergelerinden birisi olarak değerlendirilebilir. Merkezi yönetimin bu yöndeki tutumunun yerel yönetimlerin büyük bölümünde de temel tutum olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın, yerelde, kadına duyarlı özgün yaklaşım ve politikaların geliştirilmesi ve uygulanması yönünde az sayıda da olsa iyi örnekler de bulunmaktadır.

Türkiye'de mekânsal politikalar ve dil anlamında planlama politikasının ve pratiğinin kadının temsili konusunda duyarlı bir yaklaşımının bulunduğunu söyleme olanağı bulunmamaktadır. Plancıların tekil çalışmalar dışında, cinsel kimlik kurgusu bağlamında mekân algılama, sorgulama ve sorunların çözümüne yönelik yaklaşımlar geliştirme farkındalığından/planlama dilini dönüştürmek kaygısı içinde olduklarından bahsetmek de güçtür. Hatta bu konuda yapılan çalışmalar eşitlik söyleminden geriye gidiş olarak, kazanılan alanların kaybı olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu durumda sorulması gereken bir dizi soru üzerinden toplumsal cinsiyet bağlamında farkındalık geliştirme adımlarının atılması önem kazanmaktadır. *Toplumsal cinsiyet farkındalığı, ortak/ortak olmayan kaygıların paylaşıldığı bir dile nasıl dönüştürülebilir? Önceliklendirme, sosyal korunmasızlık, topluma entegre olmak, kadınların dezavantajlı konumları gibi ele alışlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mekânsal yer alış biçimleri içinde yeniden kavramsallaştırılabilir mi? Toplumsal cinsiyetin mekanda görünür olmasının yeni ilişkisel ve fiziksel biçimleri geliştirilebilir mi? Kadının kentsel ve kırsal durumları, kentsel standartların ürettiği eril mekanlardan kadına hassas, farklı beklentileri yadsımayan, set çekmeyen, esneklik barındıran yaklaşım ve kavramsallaştırmalar üzerinden yeniden üretilebilir mi? Modern planlama paradigmasının standartlaştıran ve homojenleştiren, kadını görmeyen içeriği toplumsal cinsiyete duyarlı hale nasıl getirilebilir? İlişkiselikleri dik-kate alan, öne çıkaran yeni tanımlar üzerinden hareket edilebilir mi?*

Gelinen noktada, bu soruların yanıtlarını kendi içinde barındırdığı, her sistemin kendi özgün çözümlerini ürettiği (path dependency) ve toplumsal yenileme kapasitesinin önemli olduğu göz önünde tutularak, çelişiklere ve farklılıklara özgü çözümlerin ortaya çıkarılmasının olanaksız olmadığı söylenebilir. Kadınlar da kendi içinde çeşitlenmekte, siyasallaşmayı seçen kadın hareketleri olduğu gibi, sivil toplum hareketi olarak kalmayı seçen yapılanmalar da farklılıkların temsili konusunda ve farklılıkların bir araya gelebilirliğini sağlama konusunda, mevcut siyasi irade ile henüz mümkün olamayanı gerçekleştirme yönünde bir ideal ortaya koymaktadırlar. Bu anlamda akademinin yapacağı çalışmalarda, özgün çözümleri içinde barındıran örneklerin/saha araştırmalarının da bu alana olumlu katkıları/etkileri olacağı açıktır.

6 http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/ourwork/democraticgovernance/in_depth/WomenEmpowermentandGenderEquality/

RENKLERİN SAVAŞI

fatma türkmen

ktü şbp '13/ sşb çalışanı/ bursa

<http://lyc-george-sand-la-chatre.tice.ac-orleans-tours.fr/eva/spip.php?article732>

“Aşık olmak Zeus’a inat hayata dört elle sarılmaktır”

Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkların, ataerkil toplum ve kapitalist üretim ilişkileri kapsamında, sosyal yaşantıda ve iş hayatında toplumsal cinsiyet ayrımcılığına bir dayanak olarak kullanıldığı son derece somut bir gerçek. Üretim ilişkilerinin hayatımızın her alanında dayatıldığı bu modern sistemde anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile kavramı da üretkenliğin sosyal hayattaki en küçük birimi olarak görülüyor. Buradan hareketle, üretkenliğin bir kanadında yer alan kadının sorunları kendine toplumsal gündemde belirli bir yer bulabiliyor. Her şeyin üretim için veri olduğu sistemde üretimi sekteye uğratacak durumların onarılması içgüdüleriyle ya da temelde tabi oldukları algısı saklı kalmak koşuluyla da olsa kadına karşı duyarlılığın belli bir noktaya geldiğini söyleyebiliriz. Farklı sivil örgütlülükler aracılığıyla kadın dayanışmasının yükseltilmesi, bu dayanışma kapsamında kadın çalışma gruplarının kurulması, meslek örgütlerinde kadın komisyonlarının oluşturulması gibi pratikler sayesinde toplumsal cinsiyet eşitliği talebi toplumda kısmen de olsa farkındalık kazanmış durumda.

Cinayet, tecavüz, taciz, istismar ve kadının sosyal yaşantıda karşılaştığı birçok sorunu kadının bütünşehirdeki varoluşu ya da başka bir deyişle “bütün kadınların, tüm yerleşimlerde” varolma sorunu olarak düşündüğümüzde, kadın-erkek ikiliğinden beslenmenin bizi eleştirdiğimiz düzenin bir parçasına dönüştürme tehlikesi taşıdığını, farklı renklerin üzerini örttüğünü kavrayabiliriz. Çeşitli cinsiyet kimliklerine kadın-erkek ikiliği perspektifinden bakmak, LGBTİ¹ hareketinin sembolü olan sekiz renkli bayrağın taşıdığı anlamları idrak etmemizin önündeki önemli engellerden birini oluşturuyor². Bu engelin farkında olarak, çeşitli cinsel kimliklerin sosyo-mekânsal varoluşları hakkında biraz daha derinlemesine bir araştırma yapmanın kadın-kent-bütünşehir dosya konulu bu bültenimiz için son derece önemli bir katkı olacağını düşündük. Bu anlamda, *Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği*³ üyesi *Demet Yanardağ*’la yaptığımız söyleşi “eceliyle ölemeyen” insanların kentlerde verdiği mücadeleyi anlamaya çalışmak ve bakış açımızı genişletmek açısından ilk ağızdan bilgi aktardı bize. Demet, başlangıç için, LGBTİ mücadelesinin toplumda yarattığı farkındalık ve bunun önündeki engelleri şu sözleriyle anlattı:

“Bu konuda, Türkiye’de halk değil hükümet büyük bir etkiye neden oluyor; çünkü bugün basın-yayın organlarının çoğu, ana akım medya hükümet ve yandaşlarının elinde, bundan ötürü genellikle eşcinsel ya da transseksüel bireyleri toplumun görmesine engel olmaya çalışıyorlar. Bunu nasıl yapıyorlar? Örneğin, bir Huysuz Virgin’e televizyona çıkma yasağı koyuyorlar; sansür çok fazla uygulanıyor. Sivil toplum örgütleri vasıtasıyla özellikle kadın örgütleri, feminist örgütler, LGBTİ örgütleri vasıtasıyla büyükşehirlerde yaşayan birçok insan LGBTİ mücadelenin farkında ancak bunun kırsal kesime yayılmaması için

1 LGBTİ kısaltmasının açılımı “lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel ve interseksüel”dir.

2 Bu bayrakta pembe cinselliği, kırmızı hayatı, turuncu iyileşmeyi, sarı güneşi, yeşil doğayı, mavi sanatı, çivit mavisi uyumu ve mor ruhu simgeliyor. Bayraktan, daha sonra, seri üretimde oluşan sorunlar nedeniyle pembe ve çivit mavisi renkleri çıkarılmıştır.

3 Tam adı “Siyah Pembe Üçgen İzmir Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Araştırmaları ile Ayrımcılığına Karşı Dayanışma Derneği”dir.

televizyon kanallarında sürekli olarak sansür uygulanıyor. Ufak köylerde, kasabalarda LGBTİ adına hemen hemen hiçbir şey duymuyorsunuz ve orada yaşayan insanlar hala büyükşehirlere kaçmak zorunda kalıyorlar. Yani bugün düzenlenen onur yürüyüşlerine 50.000 – 60.000 insan katılırken bir tane televizyon kanalında, bir tane gazetede -ana akım medyadan bahsediyorum- duyulmuyor. Kesinlikle hükümetin çok büyük bir sansür uygulaması var konuyla alakalı. Tabi ki bu da oy kaygısıyla gerçekleşiyor, çünkü şu an hükümeti iktidara taşıyan kesim muhafazakâr kesim. LGBTİ mücadelesinden bahsetmesinin kendi oy oranlarını düşüreceği endişesini taşıyor.”

LGBTİ bireylerin yaşadığı dışlanma konusunda farkındalığı arttırmak açısından büyük rolü olan onur yürüyüşlerinin ana akım medyada sansüre uğramasının bu mücadelenin asıl ulaşması gereken kitlelerden uzaklaştırılmasına neden olduğu görülüyor. Bu yıl 5. si düzenlenen Onur Haftası'nda, trans bireylere dikkat çekmek amacıyla düzenlenen Trans Güzellik Yarışması'nın heteroseksüel güzellik anlayışını dayattığı eleştirileri hakkındaki görüşlerini Demet şöyle ifade ediyor:

“Toplumsal her alanında varız ve var olduğumuzu göstermemiz gerekiyor. Bugün LGBTİ bireyler her yerde hatta bizim bir sloganımız vardır **“okulda, işte, mecliste LGBTİ’ler her yerde”** diye. Gerçekten bu böyle ama bir kişi otobüste giderken yan koltuğunda oturan kişinin, örneğin, eşcinsel olduğunu bilmiyor, kendi akrabalarından eşcinsel olanları bilmiyor ve ben hayatımda hiç görmedim diyebiliyor ve bu sırf LGBTİ bireylerin saklanmasıyla kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Toplumsal her alanında var olduğumuz için tabi ki güzellik yarışmalarında da var olacağız, yürüyüşlerde bulunacağız çünkü varız ve her insanın sahip olduğu haklara bizler de sahibiz, o yüzden toplumun her alanında var olmamız gerekir diye düşünüyorum; ancak şöyle bir algı söz konusu -ne yazık ki- Türkiye’de trans bireyler seks işçiliğine mahkum bırakılıyor. Seks işçiliğine mahkum bırakıldığı için de o erkeğin istediği güzellik algısına doğru yönelmemiz gerekiyor; bunun için de biz çok acı çekiyoruz, üç-dört kere burun estetiği olan arkadaşımı biliyorum; sırf erkekler beğensin, para kazanabilsin diye bunu yapıyor. Aslında bu **heteroseksüelliğin dayattığı bir güzellik anlayışından çok erk yapının dayattığı bir güzellik anlayışı diyebiliriz.**”

Dosya konumuzun önemli bir boyutunu oluşturan kırsal alanlardaki kadın deneyiminin en çarpıcı özelliklerinden biri kadını yalnızca biyolojik doğurganlığına göre ölçen, beden olarak gören zihniyetin son derece yaygın olması. Bunun yanı sıra, kent-kır ayrımı gözetmeksizin ve son yıllarda iktidarın aktif politikaları ile beslenen bir diğer çarpık anlayış, ailenin kadınların canı ve özgürlükleri pahasına da olsa korunması gerektiği anlayışı. Demet’e, kadına yönelik şiddetin önemli kaynaklarından biri olan aile hakkındaki düşüncelerini sorduk ve aile kavramı üzerine ufuk açıcı yanıtlar aldık:

“Benim düşüncemde aile, insanların aidiyet duygusunun üretmiş olduğu bir şey. Ben kimin yanında mutluyum, örneğin, arkadaş grubunun yanında mutluyum onlar benim ailemdir. Yani kendimi onlara ait hissediyorsam, onlar ailemdir. Sistemin dayattığı bir kadın, bir erkek ve çocuklardan oluşan aile kesinlikle devletin işine gelen, devletin istediği, insan üretme amacı güden bir sistem. Benim aile anlayışım bu değil. Ben kendimi arkadaşlarımdan oluşan mutlu hissediyorsam ailem onlardır. Tabii ki de benim de bir annem, babam, kardeşlerim var ve onları çok seviyorum; **ama benim ailemin kim olduğuna ben karar vermeliyim devlet karar vermemeli.**”

Uluslararası saygınlığa sahip kimi (Amerikan Psikiyatri Birliği-APA-gibi) hekim örgütleri neredeyse kırk yıldır LGBTİ bireylerin “hasta olmadıklarını” kabul etse de, tıp ve psikoloji alanlarında, LGBTİ olmanın, tedavi edilebilir bir hastalık sahibi olmakla eşdeğer görülmesi hala azımsanmayacak bir yaygınlığa sahip. LGBTİ bireylerin hasta ya da biyolojik üremeye endeksli bir aile anlayışı içerisindeki sakat unsurlar olarak görülmelerinden kaynaklanan bazı yaptırımlar bu bireylerin toplum tarafından dışlanmasının önde gelen sebeplerinden biri. Demet, bu algının altında yatan sebeplerin ne olduğunu ve bu durumun bazı çıkar gruplarına hizmet ettiğini şöyle dile getiriyor:

“Tedavi süreci denildiğinde, **hastalığa eğer tedavisi olabilir ki tıp bunun bir hastalık olmadığını söylüyor;** uzun zaman önce bunun bir hastalık olmadığını açıklamasını uluslararası kurumlar yapmıştır. Toplum da hastalık olmadığını farkında; hastalık olsaydı televizyon kanallarında lösemili çocuklar için, kanserli hastaların tedavisi için yapılan ve devletin desteklediği kampanyalar LGBTİ’ler için de yapılardı. Madem ki eşcinseller, transseksüeller hasta, devlet neden onlar için ücretsiz tedavi ya da yardım kampanyası başlatmıyor? Devleti bırakın, toplum da bunu yapmıyor, çünkü aslında bir hastalık olmadığını herkes biliyor. Bildikleri için asla bu tarz kampanyalar yapmıyorlar. Lösemili çocuklar vakfı var da eşcinsel çocuklar vakfı neden yok? Daha evvel de söylediğim gibi eşcinsellerin önünü tıkamak için sürekli bahaneler uyduruluyor; eşcinselliğin hastalık olduğu da toplumun ve devletin bir yalanıdır. Bugün hiçbir psikiyatrist kalkıp da eşcinsellik hastalıktır, ben bunu tedavi ederim diye çıkamaz; çıkarsa çünkü kanıt istememiz lazım. Daha önce birisi çıktı ‘ben eşcinselleri tedavi ediyorum’

diye ve eşcinsel ailelerini kendisine geçim kapısı olarak gördü; ama o insanlar yine eşcinsel, yine bizimle birlikte onur yürüyüşüne katılıyor. Şunu söyleyebilirim tüm tıp kurumları, uluslararası tıp kurumları da olmak üzere eşcinselliğin ve transseksüelliğin hastalık olmadığını zaten söylüyor. **Hastalık olmayan bir şey de zaten tedavi edilemez.”**

LGBTİ bireylerin sorunları ve sıklıkla duyduğumuz nefret cinayetleri de özellikle büyük kentlerin çarpıcı bir gerçeğini oluşturuyor; kaldı ki kadınları beden olarak gören zihniyet ile heteroseksüelliği doğal ve meşru oluş/ yaşıyış biçimi olarak varsayan (ve dayatan) anlayış örtüşüyor. Henüz temel haklar seviyesinde dahi kazanımları olmayan LGBTİ bireyler sosyal yaşamdan, iş yaşamından ve kamusal mekanlardan dışlanıyor, hareket alanları daraltılıyor ve barınma gibi en temel konularda ciddi sıkıntılarla baş ediyorlar. LGBTİ bireylerin uğradıkları toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, heteroseksüel kadınların maruz kaldığı ayrımcılıktan daha ağır sonuçlar doğuruyor. Anayasal düzeydeki korunmasız durumları da buna çanak tutuyor. LGBTİ yönelimlerin suç olmaktan çıkarıldığı ülkelerde dahi sosyal hayatta uğradıkları ayrımcılığın gözle görünür olması bu konuda verilen mücadelenin haklılığını gösteriyor. Demet’e, eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılmasının toplumdaki genel algıya etkisini sordüğümüzda, “Aslında kanunlarda pek ilgilendiğim söylenemez; ne Türkiye kanunlarıyla ne de bir başka ülkenin kanunlarıyla, çünkü kanunlar zaten sistemin dayatmasıyla oluşmuştur.” diye söze başlıyor ve “Şimdi kalkıp eşcinselliği suç yapmak ya da suç olmaktan çıkarmak, bu bir kere özel hayata müdahaledir ve devletler kesinlikle ve kesinlikle kişilerin özel hayatına müdahale edemez; yani eskinin başbakanı şimdinin cumhurbaşkanının söylediği gibi üç çocuk yapın, yok işte çocuk yapmayın, korunun ya da korunmayın diye bir dayatma kabul edilebilir değildir. Bu adeta ataerkil bir babanın çocuğuna evliliği dayatması gibi, **bir kız çocuğun para için babası tarafından satılması gibidir. Bunu nasıl ahlaki ve etik bulmuyorsak bugün bir devlet yöneticisinin de kişilerin yatak odasına karışmasını, bir devletin bu yönde yasalar uygulamasını kesinlikle etik bulmuyoruz.**” diye bitiriyor sözlerini.

1 Ocak 1913 itibarıyla Hollanda, Portekiz, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Sırbistan, İspanya, İsviçre (Cenevre, Tessin, Waadt, Wallis kantonları) ve Türkiye hukuk sistemlerinde eşcinselliği suç sayan yasalar yürürlükten kaldırılmıştır. Buna rağmen ülkemizde yürürlükte olan anayasada yer alan “genel ahlak”, “kamu düzeni” ve “genel sağlık” ifadeleri hem dar bir ahlak anlayışını dayatıyor hem de birçok LGBTİ bireyin işten çıkarılmasına dayanak olarak gösteriliyor. Demet, bu konuda mevzuatta yer alan ve LGBTİ bireyler aleyhine kullanılan esnekliklere, boşluklara dikkat çekiyor:

“Yasada şöyle bir boşluk var: ‘yüz kızartıcı suça karışan kişiler devlet memuru olamaz.’ ibaresi var. Dolayısıyla, eşcinselliği, transseksüelliği yüz kızartıcı bir suç olarak nitelendiren bir devlet söz konusu. Tabi ki bunu açıkça dile getirmiyorlar. Doğal yoldan, internette buldukları bir fotoğrafla ya da partneriyle beraber olduğu açığa çıkınca, kişiye artık çalışamazsın deyip işine son verilebiliyor. Böyle bir şey ne yazık ki ülkemizde söz konusu, ancak bir polis memurunun tecavüz ettiği küçük yaşta bir çocuk ortaya çıktığında bütün emniyet arkasında duruyor. Küçük yaşta bir kız çocuğuna tecavüz eden bir polis karşımızda ve kesinlikle görevine son verilmiyor; ayrıca, yargılanma aşamasında da delil karartma ve aileyi tehdit etme gibi birçok şey yapılıyor. Onların görevine son verilmezken bir kişinin sırf eşcinsel olduğu ortaya çıktı diye görevine son verilebiliyor; burada da toplumun ve devletin ahlak anlayışını bir irdelemek lazım. Tecavüz edilen bir kadına çocuğu doğursun, çocuğa devlet bakar denilebiliyor. Bu kadar yanlış yönetilen bir ülkede toplumun bu derece düşünmesi yadigarınamamalı bence; daha önce de söylediğim gibi devletin toplumu yönlendirmesi söz konusu. Devlet, topluma kadının daha alt seviyede bir cinsel kimlik olduğunu işliyor. **Tecavüze uğradığın, o sancıyı çektiğin ayrı; ruhundaki, bedenindeki yaralar ayrı ama tecavüze uğrasan da çocuğunu doğuracaksın, devlet bakacak diyor...Kadını sırf kuluçka makinası olarak gören bir devletle karşı karşıyayız.”**

Temel hak ve özgürlükler ile yasalar önünde eşit olma konusunda cinsel azınlıklar açıkça göz ardı ediliyor. Henüz yasalar önünde eşit olamazken, şiddet durumlarında alacakları devlet korumasından, kamusal hizmetlere eşit erişimlerinden ya da toplumun bu bireyleri ötekileştirmeye son vermesinden nasıl bahsedeceğiz? Kaos GL Derneği, bu anlamda, anayasanın “herkese eşit temel haklar” ilkesini kapsayan 10. maddesine “cinsel yönelim ve cinsel kimlik” maddelerinin eklenmesini ve LGBTİ bireylerin yasalar karşısında uğradığı eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını talep ediyor. Türkiye Anayasası’nın 10. Maddesi’nin şu şekilde olmasını öneriyorlar: “Herkes dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşittir.”⁴

4 Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Ayrımcılığın Engellenmesi Komitesi (CEDAW), Temmuz 2010’daki periyodik Türkiye incelemesinde, trans kadınlar da dahil olmak üzere “çeşitli dezavantajlı kadın gruplarının korunmasız durumları” ile ilgili kaygılarını dile getirmiş ve hükümetten bu toplumun bu zümresine karşı “ayrımcılığı engellemek için gerekli önlemleri almasını” istemiştir. (http://www.tgeu.org/sites/default/files/Turkey_LTR_Conviction_10%202011_Final-Nov_1_TR.pdf)

Demet, KAOS GL Derneğinin talebini ve genel olarak yasaları şu şekilde değerlendiriyor:

“Bence kanunlar tabi ki de değişmeli ama bazı noktalara baktığımızda cinsiyetten doğan pozitif ayrımcılıklar söz konusu; yani bir kadın doğum izni alabiliyorsa eğer onun hakkıdır, çünkü erkeğin doğum izni alması mümkün değildir. Kadının böyle bir durumu söz konusu ve doğal olarak kadına böyle bir hak verilmelidir, erkeğin doğum izni alması biyolojik olarak çok mantıklı gözüküyor. Aynı şekilde, transseksüel ve eşcinsel bireylere yönelik de pozitif ayrımcılık yasaları çıkmalı. Örneğin, diğer işlerde çalışabilmeleri için kota koyulmalı. Bugün engelli vatandaşlara pozitif ayrımcılık yapıyor; kadınlara çok az bir pozitif ayrımcılık söz konusu, ama aslında toplumun ihtiyaç duyduğu düzeyde bir pozitif ayrımcılık yaşamalıyız. Bunun çok çok altında bir pozitif ayrımcılıkla karşı karşıyayız; toplum zaten LGBTİ bireyleri ötekileştirdiği gibi, bir de devletin onları kollamaması durumu söz konusu. Tüm uluslararası sözleşmelerde şöyle bir madde vardı: ‘devlet vatandaşının can güvenliğini ve yaşama hakkını güvence altına alır.’ Ama baktığımızda trans bireyler için bu söz konusu değil, **ece- liyle ölen çok çok az insan tanıyorum**. Aynı şekilde kadınlara baktığımızda kocası tarafından bıçaklanıp öldürülen o kadar çok kadın var ki. Sadece Anayasanın 10. maddesiyle bitmiyor aslında. **Anayasanın 10. maddesine bir şeyler eklenebilir ama pozitif ayrımcılık da kesinlikle her cinsel kimlik ve yönelim için olmalı diye düşünüyorum; yani LGBTİ’ler için büyük şirketler bünyesinde eleman alma, işçi alma kotası konulabilir. Bir kişi transseksüelse neden seks işçiliğine mahkum bırakılıyor?** Yapmasın, merdiven silsin yine de yapmasın deniyor. Merdiven silsin, tamam ama, ver bakalım apartmanını da sileyim; o da yok. Neden? Çünkü kötü örnek olur, bu sefer çocuğum var çocuğum var kötü örnek olur. Yani, sürekli bir bahane uydurma durumu söz konusu. Bugün, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde otobüs şoförlüğü yapan bir transseksüel arkadaşımız var. İlk seferlerinde işi bıraksın diye çok kötü mevki- lere, çok eski bir otobüse verildi ve her gün hakarete uğruyordu. Daha sonra biz kamuoyu baskısı uygulayınca arkadaşımız çok daha iyi bir hatta verildi ve son model bir otobüse verildi. Bizim de biraz bastırmamız gerekiyor toplumu değiştirmemiz için.”

Toplumsal hayattaki gerilimler kent mekanında somutlaşır; insanlar arasındaki iletişim kent mekanında kendine bir yer edinir; bu, insanlar arasındaki iletişimin kent mekanına yansması ve kent mekanındaki pratiğidir. LGBTİ bireylerin uğradığı ayrımcılığın kent mekanındaki en belirgin yansımalarından biri barınma gibi en temel ihtiyaçların bile bir sorun olarak gündeme gelmesi gerçeğinde gözleniyor. Kentlerde kendine yer açmak tüm sosyal gruplar için anlaşılabilir bir durum olmakla beraber, kentlerin güvenliği de kritik bir nokta. Her bireyin kamusal olarak sunulandan faydalanma özgürlüğü olması gerekirken LGBTİ bireyler vitrin camına bakarken, parkta otururken ve sokakta yürürken dahi içinde bu güven duygusunu hissedemiyor. Bu durum ne yazık ki kent güvenliği problemi olarak görülüyor. Üstelik sadece LGBTİ bireylerin şiddet tutumu takındıklarına dair bir algı yaratılıyor ve bu bireylerin kamusal alanları kullanma özgürlüğünün- onlara karşı takınılan bireysel nefretin bir ürünü olarak- kısıtlandığı gerçeğinin üstü örtülüyor. Dolayısıyla, kent güvenliği denince sorunlu ahlak anlayışının belirlediği bir güvenlik çerçevesi çiziliyor ve bu çerçevede bazı grupların güvenliğinin ciddi biçimde tehdit altında olduğu göz ardı ediliyor.

Yanlış güvenlik algısı, kent mekanını kullanma ve kentsel hizmetlerden yararlanma biçimleri ile ilgili olarak Demet öncelikle şunları aktarıyor;

“İzmir’de yaşıyorum ve gerçekten şehir dışına çıktığımda hayrete düşüyorum, çünkü son on- onbeş yıl içinde Türkiye çok fazla muhafazakarlaştı ve İzmir’de yaşayan kişiler olarak, İzmir’in yerlisi olarak biz bunu çok fark edemedik. Ne zaman ki şehir dışına çıktık o zaman fark ettik. **Örneğin; geçen yıl bir toplantı için Bursa’ya geldiğimde akşam 22.00’den sonra sokakta çok fazla insan olmadığını ve iki kadının korkarak; “Eyyvah! Şimdi eve nasıl gideceğiz” dediğini duydum. Yani eğer ki büyükşehir denilebilen Bursa’da bu yaşanabiliyorsa, kadınlar akşam 22.00 civarında korkarak evlerine nasıl gideceklerini düşünüyorlarsa bunun gerçekten tartışılması gerekiyor.** Yani toplum nereye gidiyor? Önce bunu bir düşünmek lazım. İzmir’in tabi ki birçok şehre göre rahat noktaları var. Örneğin, ben işime otobüsle gidip geliyorum ve hiçbir tacize uğramıyorum ama toplumun o güzellik anlayışına, şekilciliğine baktığımızda, eğer ki sakalım olsaydı ve aynı zamanda kadın kıyafetleriyle dolaşsaydım, onların istediği kadına benzemeseydim belki de çok daha farklı tepkilerle karşılaşacaktım. Ama İzmir’de bu konuda rahatım, bunu söyleyebilirim. Başka şehirlerde tabi ki daha farklı zorluklar yaşanabiliyor. Bursa’da da dediğim gibi aynı şekilde zorluk söz konusu. Örneğin, trans bireyler sürekli taksi kullanmak zorunda çünkü sokakta yürürken tacize uğruyorlar.”

“Kentte cinsel kimliğinizden dolayı kullanamadığınız alanlar var mı?” sorusunu ise şöyle yanıtlıyor:

“Şimdi tabi ki büyükşehirler biraz daha kozmopolit olduğu için her çeşit insan bulunabiliyor. Özellikle İzmir içinde alan

kısıtlaması çok fazla yok ama, tabi bazı şehirlerde örneğin İstanbul'da genellikle farklı etnik gruplaşmaların olduğu mahallelerde tabi oranın da kültürü değişebiliyor. İzmir'in kültürüne baktığımızda eskiden tek bir trans ve eşcinsel birey yaşamazken şu an baktığımızda Bornova, Buca, Karşıyaka, Çiğli gibi yani İzmir'in daha dışında –Konak, Alsancak gibi merkezi alanlar dışında yer alan- semtlerde de artık birçok LGBTİ bireyin rahat ettiğini görebiliyoruz; ama daha uzak ilçeler ve daha kırsal kesimden bahsederek, örneğin Tire, Kemalpaşa, Torbalı gibi yerlerden bahsederek, tabi ki orada bir eşcinselin ya da bir transseksüelin açıkça yaşaması çok güç. O tarz yerlerde aslında bırakın LGBTİ birey olmayı yabancı olmak bile bir nefret uyandırabiliyor. O yüzden **küçük şehirlerde çok fazla eşcinsel ya da transseksüelin bulunmadığı söylenebilir.**"

Yaşamak istediği kenti ise şöyle tanımlıyor:

"Ben herkesin birbirine saygı duyduğu ve birbirini incitmediği bir kent olsun isterim tabi ki de. Benim komşum neden bir Ermeni ya da karşı komşum neden bir zenci olmasın? Neden ben onlarla konuşup kültür alışverişinde bulunamayayım, neden kendimi geliştirmeyeyim?" Ama ne yazık ki sistem öyle bir dayatma yapıyor ki her insan tek tip olacak, yani Türk, Sünni ve heteroseksüel olacaksınız; devletinize milletinize bağlı olacaksınız, dininiz İslam olacak vs. Yani bugün sırf mezhebi farklı diye Alevilere ne kadar zulmedildiğini görüyoruz, evler işaretlendi ki keza aslında Türkiye'deki sorun yıllardır insanların birbirini ezmesi; ezilen kesimler de birbirini eziyor. Örneğin; Aleviler Sünniler tarafından ezilirken bir taraftan eşcinsel olan yakın akrabalarını dışlayabiliyorlar; bu durumda eşcinselin gölgesinde transseksüellerden bahsedecek olursak onlara ötekinin de ötekisi, azınlığın da azınlığı denilebilir. Yani bugün Ermeni cemaati içerisinde eşcinsel olduğu için dışlanan insanlar var. Düşünün bütün bir dünya sizi dışlıyor; siz ufak bir grupsunuz ve siz bu grup içinde bile birbirinizi ötekileştiriyorsunuz. Yani eskiden beri sistemin istediği bu zaten, insanların birbirini ötekileştirmesi ve kutuplaşma yaratmak."

Bireysel ve toplumsal hakları yasalar tarafından güvence altına alınmayan ve sosyal yaşamdan dışlanan bir grubun kendini var etme şeklini, Henri Lefebvre'nin Kentsel Devrim adlı kitabından bir alıntıyla "eğer genellik özgünlükleri absorbe etmeye girişirse, orta düzey bir savunma ve saldırı bir mücadeleler sahası işlevi görebilir"⁵ şeklinde tanımlamak yerinde bir yaklaşım olur. Özgünlükleri yutmak isteyen, renkleri görmek istemeyen bir düzende azınlık gruplar kendilerini var etmenin bir yolunu bulacaklardır. Bu var olma mücadelesi içerisinde zincirlerini kırmaya çalışırken, her grup, kent mekanında kendi hakkı olanı bir şekilde ve bir oranda alacaktır çünkü kent mekanında indirgemeci politikalara karşı her zaman kendiliğinden olan istenmiş ve zorlanmıştır.

Kentsel mekan, şiddet unsuru olmaksızın da bir çatışma ortamı sunar. Kent, kent ile kırın, iyi ile kötünün, haklı ile haksızın, suçlu ile suçsuzun, güzel ile çirkinin ve merkezinde insanı bulunduran daha başka pek çok zıtlığın çatışma ve buluşma alanıdır. İnsan doğasının özündeki çelişkiler dahi kent mekanında bir gerilim meydana getirmektedir. Hal böyleyken bireylerin yaşam özgürlüklerinin ellerinden alınmasına karşı verdikleri mücadelenin kent mekanına yansımalarının daha sert gerçekleşmesi olasıdır. Kent toplumu içerisinde var olmaya çalışan azınlıkların kentsel devrimini yine Lefebvre'in "kentsel devrim özü itibarıyla şiddet eylemlerini tanımlamaz, ancak bunları da dışlamaz" önermesinden hareketle değerlendirebiliriz. Özetle, ekonomik/maddi varoluşun dahi toplumdaki cinsiyet ayrımcılığıyla belirlendiği bir toplumsal ortamda, eğitim ve iş yaşamından dışlanan, genel ahlak kurallarına uymadığı için işinden ve mesleğinden men edilen, yasalar önünde hakkını ararken cinsel kimliğinden dolayı ayrımcılığa ve hakarete maruz kalan, resmi kimliklerinde ait olmadıkları bir cinsiyet grubuna dahil olan ve istatistiklerde dahi hesaba katılmayan bu bireylerin durumu daha da içinden çıkılmaz bir hal almadan temel haklar konusunda düzenlemeler yapılmalı ve LGBTİ bireyler daha fazla görmezden gelinmemeli.

Ama isterseniz önce, toplumda yer alan azınlık gruplarının gösterdiği şiddet davranışlarını eleştirdiğimiz bir anda duralım ve ayrışma ve şiddeti devlet aygıtı başta olmak üzere hemen hepimizin az ya da çok beslediğini dürüstçe kabul edelim. Buradan devam edip, LGBTİ mücadelesinin simgesi haline gelen altı renkli bayrağın her bir rengine yüklenen anlamlara tekrar, ama bu kez yeni bir gözle bakalım: Düşünün ki bir varolma mücadelesinin en başında kırmızı renkle hayat simgeleniyor, en temel şekilde varolmak, yaşamak, hayat... Dolaysız ve içten geldiği şekliyle... Sonra iyileşmek geliyor, hasta oldukları için değil yara aldıkları için iyileşmek... Güneşi, doğayı ve sanatı katarıyorlar mücadelelerine ve bunu, sahip oldukları ruh için yapıyorlar...

5 Lefebvre, H. (2013) Kentsel Devrim. İstanbul: Sel Yayıncılık.

DÜNYAYI KURTARAN KADINLAR

ilknur urkun kelso

odtü şbp '04/ çevirmen & permakültür tasarımcısı

“Ekofeminizm, 1970’li yılların sonlarında yeşil hareket ve feminist hareketin etkileşimi ile ortaya çıkan, doğanın ve kadının ezilmesini aynı anda sorgulamaya çalışan bir düşünce akımıdır. François D’Eubonne, Ynestra King, Vandana Shiva gibi kuramcılar tarafından ortaya atılmıştır. Ekofeministlerin hemfikir olduğu temel varsayımlar şunlardır: 1-) Kadınların ezilmesi ve doğanın sömürülmesi arasında önemli bağlantılar vardır. 2-) Kadınların ve doğanın sömürülmesi bağlantılı olduğundan kadınlar yeşil hareket içinde aktif rol oynamalıdır. 3-) Ataerkil sistemde kadın doğaya (ve özel alana), erkek ise kültüre (ve kamusal alana) yakın görülür. Doğa kültürden aşağı bir konumda tasavvur edildiği için, kadın da erkekten aşağı görülmüştür. 4-) Feminist ve yeşil hareketler eşitlikçi, anti-hiyerarşik sistemleri savunurlar. Ekofeminizm de, emperyalizme, heteroseksüel dayatmasına, militarizme ve kapitalizme karşı çıkar ve farklı ezilme biçimleriyle ilgilenir.”¹

Resim: ilknur urkun kelso

Ekofeminizm bir düşünce akımı ve bir düşünce akımı olduğu için aslında üzerinde ne kadar çok düşünülürse içeriği o kadar tartışmalı hale geliyor. Yukarıda alıntıladığım tanıma bakarsanız ne kadar tartışmalı varsayımlara dayandığını zaten görebilirsiniz: Kadınların sömürüsü ile doğanın sömürüsü arasında gerçekten nasıl bir bağ var? bu bağ var olsa bile kadınlar yeşil harekette erkeklerden önde durmalı mı? kadın doğaya erkek ise kültüre yakındır deyip kadınları tarlaya ve mutfığa mı hapsediyoruz? gibi birçok soru aklınıza gelmiş olmalı. Soruların şöyle devam etmesi olası: Toprakana, Pachamama, Terra Madre olarak karşımıza çıkan bu yeryüzü tanrıçası doğanın kadın olduğu anlamına gelir mi? doğa kadın olduğu için mi sömürülüyor? anayanlı toplumlar sömürü düzenine katkıda bulunmuş mudur? Bu yazı bu sorulara cevap verecek mi dersiniz, hayır. Bu yazı ekofeminizmin, tamamen benim anladığım haliyle, Türkiye’deki az bilinen pratiklerini sunmaya çalışacak.

Bu konuyla ilgilenmeye başladığımdan beri fark ettim ki Türkiye’de ekoloji hareketinde kadınlar deyince akla ilk gelen madenlere, HES’lere, termik santrallere karşı yapılan eylemlerde veya ÇED toplantılarında en önde, bazen folklor kıyafetleriyle bazen de gündelik şalvar ve yazmalarıyla yürüyen, slogan atan, polise jandarmaya kafa tutan, direniş çadırlarında çay servisi yapan, kimisi bastonu elinde şiirler okuyan kadınlar oluyor. Karadeniz’de, Kazdağları’nda, Toroslar’da Ayşe nineler, Fatma analar, Hatice bacılar belgesellere konuk oluyor, çocuklarının rızkını, suyunu, yıllarca bebek gibi büyüttüğü ağacını, ineğini kaybetmek istemediğini bazen ağlamaklı bazen bir başbakan özgüveniyle anlatıyorlar. Kentte ise biraz daha farklı bir manzara var. Derneklerde ve odalarda gönüllü ya da profesyonel, hoca ya da öğrenci, genelde saçları kısa ya da fonsüz, ayakkabıları topuksuz kadınlar pankartları ve megafonlarıyla panellerde, mitinglerde, basın açıklamalarında veya forumlarda doğanın haklarını ve genel olarak tüm ezilenleri savunuyorlar.

1 <http://feministatolye.org/index.php/morbolge/sozluk/92-ekofeminizm>

Bense bu stereotiplerin dışında kalan bazı kadınları anlatmak istiyorum. Bunlar meydanlarda, konferans salonlarında, vadilerdeki mücadelelere de katılmanın yanı sıra, olumsuzlukları engellemeye çalışırken aynı zamanda olumluyu üreten kadınlar. Birçoğu örgütlü değil, birçoğu tam zamanlı anne, bazıları girişimci. Ben onlara dünyayı kurtaran kadınlar diyorum. Bazen çok büyük projeler yapıyor bazen de sadece (!) konuşuyorlar.

3 yıl önce iki kadının bir öğle yemeğinde kafa kafaya vermesiyle kurulan bir blogun adı “dünyayı kurtaran kadınlar”². Ekolojik, ekonomik ve sağlığımızla ilgili kaygılarla, tek kullanımlık pedleri ve tamponları bırakıp menstruasyon kapları kullanmaya başladıktan sonra, “bu mucizeden neden Türkiye’de kimsenin haberi yok” deyip klavyeye sarıldığımızda sadece bir ürünü tanıtmakla kalmayıp bu kaplar sayesinde edindiğimiz yeni bakış açısını paylaşmak istemiştik. Yeniden keşfettiğimiz kadınlık durumumuz, bedenimizle kurduğumuz yeni samimi ilişki bize bir mesaj vermişti: Dünyayı kurtarabiliriz, hem de her ay, her hafta, her gün.

Bu özgüven bizde vuku bulduktan sonra fark ettik ki kadınların dünyayı kurtarmak için yapabileceği, hatta bir kısmını da sadece kadınların yapabileceği bir sürü şey vardı ve aslında kadınlar zaten bir sürü şey yapıyorlardı. Tohum saklıyorlar, salça yapıyorlar, çocuklarını doğayla barış içinde yetiştiriyorlar, ekolojik binalar inşa ediyor, hikaye yazıyor, radyo programı yapıyorlardı. Örneğin, Filiz³ sürdürülebilir yaşam, permakültür, armağan ekonomisi ve katılımcı grup süreçleri hakkında hem dünyayı dolaşıp öğreniyor hem de Türkiye’de belki de ilk kez bu konularda atölye ve eğitimler organize ediyor. Kurucularından olduğu “Sürdürülebilir Yaşam Kolektifi” hala her yıl düzenlediği film festivali ile dünyanın dört bir yanından ilham verici belgeselleri yüzlerce insana ücretsiz olarak ulaştırıyor. Sonra mesela Evren “basit bir yaşam” adlı blogunda hayatını basitleştirmek ve böylece kendisine, ailesine ve yeryüzündeki diğer varlıklara, faydalı şeylere vakit ayırabilmek için düşündüklerini ve yaptıklarını paylaşıyor. Bu sadeleşmenin içinde plastik poşetlerden kurtulmak, sağlıklı ve doğal beslenmek, çamaşırları daha düşük devirde yıkayıp daha az elektrik kullanmak, uzun ömürlü ampulleri sorgulamak gibi inanılmaz çok şey giriyor.

Sürdürülebilir yaşam, doğal beslenme, ekolojik tarım gibi konular her zaman değilse de sıklıkla çocukları olduğunda kadınların gündemine giriyor. İnternette sanırım milyonlarca anne blogu var ve bunların bir bölümü doğumdan emzirmeye, beslenmeden hastalıkların tedavisine çocuklarını daha doğal yöntemlerle büyütmek konusunda deli gibi mesai harcıyor ve bilgi paylaşıyorlar. Başak “Doğal Anneyim”, Evren “Yavrusu”, Öykü “Öykü’den Hikayeler” adlı bloglarında bu konuda okuduklarını ve uyguladıklarını detaylı bir şekilde anlatıyorlar. Evde doğum yapmanın, bebek bırakana kadar emzirmenin, antibiyotik ya da tek kullanımlık bebek bezi kullanmamanın mümkün olduğunu kendileri yaşayarak gösteriyorlar. Deterjan konusu Mercan’ın uzmanlık alanı. “ZehirsizEv” adlı internet sitesinde evindeki zehirli “temizlik” malzemelerini nasıl zararsız tariflerle değiştirdiğini anlatıyor. Bulaşık makinesi deterjanı, yüzey temizleyiciler, dudak nemlendiricisi ve hatta diş macununa kadar, içinde ne olduğunu okusak bile anlamadığımız şeylerden kendimizi, ailemizi ve doğayı koruyabilmemiz için bize yol gösteriyor. Benim en favori tarifim zehirsiz çamaşır tozu. Bu tarife uyararak hazırladığım tozu kullanarak bir yandan temizlik yapıyorum yanılgısına düşmüyorum, diğer yandan hem kendi bedenimi hem de akarsuları kirletmemiş olmanın rahatlığıyla parfüm kokmayan çamaşırlarımı gönül rahatlığıyla giyiyorum.

“Berceste”nin yazarı Dilek ve “Doğayı Keşfederken”in yazarı Beste de birer anne ve çocuklarını yetiştirirken onları doğaya yakın tutma çabasıyla ağaçları, bitkileri, böcek ve kuşları çocuklarıyla birlikte tanıyor, fotoğraflıyor ve anlatıyorlar. Dilek aynı zamanda İstanbul Permakültür Kolektifi’nin de kurucularından. Seda ile birlikte kurdukları kolektif İstanbul’da yaşayanlara permakültürün ne olduğunu anlatmayı, kapsadığı konular üzerine film gösterimleri, söyleşiler, atölyeler hazırlamayı ve kentli insanın toprakla, sürdürülebilir yaşamla tanışıklığını, bağlarını kuvvetlendirmeyi amaçlıyor. Kompost, doğal arıcılık, sabun yapımı, temiz enerji, sağlıklı gıda gibi konularda neredeyse her haftasonu bir etkinlik düzenliyor.

Permakültür demişken genç öğretmen Didem’in Eko-Per projesinden bahsetmek gerek. Proje okullarda öğrenme ve davranış biçimleri üzerine farklı bir yaklaşım sunma ve çevre bilincini “yaparak- yaşayarak öğrenme” yoluyla yerleştirme amacıyla planlanmış. 2012 yılından beri İstanbul’da çeşitli okullarda öğrencilerin katılımıyla ekolojik bahçeler kurulmuş. Didem geçen yıl kendi hazırladığı müfredatla Eko-Per eğitimci eğitimleri de vermeye başladı. Projenin detaylarını ve uygulamaları “Permakültür ve Çocuk” adlı blogundan takip edebilirsiniz.

Gördüğünüz gibi dünyayı kurtaran kadınlar sadece çocuk bakımı, ev temizliği ve yemek gibi “kadınsal” şeylerle il-

2 <http://dunyayikurtarankadinlar.blogspot.com.tr/>

3 <http://surdurulebiliryasam.wordpress.com/>

gilenmiyor. Doğaya verilen zararın sadece üretim-tüketim ilişkilerinden değil aynı zamanda toplumsal ve ekonomik sistemlerden kaynaklandığının farkındalığıyla ekonomi ve toplumsal dayanışma konusuna da el atıyorlar. Yüksek lisans tezinde paylaşım ekonomisi olarak adlandırılan alternatif sistemleri inceleyen ve “Ortak Kullanım Hareketi” adlı internet sitesinde bunları tanıtan Aslı bu sistemleri ve neden önemli olduklarını şöyle anlatmış: “Paylaşım ekonomisi sadece mala ve hizmete ulaşmayı sağlamaz, aynı zamanda insanlararası hatta kimi zaman kültürlerarası diyalogu arttırarak geçici veya kalıcı ilişkiler kurulmasına destek verir. Hem bireyden hem topluluktan destek alarak ikisinin arasında sağlıklı bir alışveriş olmasına yardımcı olur. İnsanlar arasında, topluluk aracılığıyla dürüstlüğü arttıran sistemlere sahiptir. İnsanların ufak bile olsa her tür becerisi değer kazanır. Çöpe atılabilecek çok sayıda eşya yeni sahipler bulur. Kiralama ve takas sayesinde insanlar tasarruf yapar, hatta kendilerininkini kiralarak para bile kazanabilirler. Doğaya saygılıdır. Dünyamızın daha yaşanır bir yer olması için paylaşmayı öğrenmek zorundayız. Yaşam tarzımızı değiştirip varolanı paylaşmaya başlarsak, dünyadaki diğer canlılara da az zarar vermeye başlarız.”⁴

Ortak Kullanım Hareketi internet sitesinde Türkiye ve dünyadan çeşitli paylaşım ekonomisi örnekleri var: eşya onarım kafeleri, yerel para birimleri, takaslar ve armağan çemberleri, seyahat paylaşımı platformları ve parasız yaşam deneyimleri. Türkiye’de gelişen önemli paylaşım ekonomisi pratikleri de ne tesadüf ki kadın elinden. Ben, Ayşegül ve Meltem’in yürüttüğü “Zumbara” projesiyle tanıştığımda sadece para kazanmak için küçük bir kasabada masa başı bir işte çalışıyordum. Sürdürülebilir yaşamla ilgili araştırmalar yaparken dünyanın başka yerlerinde paranın geçmediği hizmet paylaşımı sistemlerinin varlığını okuyordum. İhtiyaçlarımızı karşılamak için her kullandığımızda sistemi desteklediğimiz paraya muhtaç mıydık, yoksa para olmasa da birbirimizin ihtiyaçlarını karşılayabilir miydik? Paranın geçmediği ve herkesin zamanının eşit değerinde olduğu, ‘zaman bankası’ olarak da adlandırılan bu sisteme hiç düşünmeden üye oldum ve benimle aynı şehirde hiç üyesi olmamasına aldırmayıp birkaç ay içinde dört farklı şehirden altı kişiyle telefon ve e-posta üzerinden hizmet paylaştım. Burada paylaşabileceğiniz hizmetler hayal gücünüzle sınırlı; masaj da yapabilirsiniz, avizenizi de taktırabilirsiniz, bisiklete binmeyi öğretebilir ya da bahçenizi çapalatabilirsiniz.

İhtiyacınız bir hizmet değil ürünse de bunu parasal sisteme destek olmadan edinmeniz mümkün. Ayşe ve Aysu “Eşya Kütüphanesi” projesiyle, sürekli kullanmadığımız eşyaları başkalarına ödünç vererek yenilerinin tüketilmesini engelleyebileceğimiz bir platform kurmuşlar. Üye olup ödünç verebileceğiniz eşyaları listeliyor, listelenen eşyalardan ihtiyacınız olan varsa sahibiyle iletişime geçiyor, bir gece giyilecek elbiseler, yeni evinizde yer bulamadığınız ama çok sevdiğiniz mobilyalar, kırk yılın başı kullanılan matkaplarınızı paylaşıyorsunuz. Eşyalarınız artık paylaşamayacak kadar eskidiyse o da dert değil. Daha az tüketim için “hergün bir fikir veren”⁵ kadınlar da var.

Başka bir mimarlık mümkün diyen “Yapı Güncesi”, geridönüşümlü tasarımlar yapan “Hoppabaz”, atıklardan çanta üreten “Çöp Madam”, köy köy gezip çocuklardan çocuklara mektup ileten ve bohçalarında da bize Anadolu’yu taşıyan Burcu ve Hülya⁶, doğal gıdanın en yerel, en lezzetli halini tam mevsiminde bulabileceğiniz “Aşçı Fok” ve “Mutfakta Zen”, İstanbullulara gerçek süt üreten Aysun⁷, radyomuzdan bize seslenen Aslı⁸ ve Melda⁹, GDO şirketlerine savaş açan Vandana Shiva ve onun kitaplarını Türkçe’ye kazandıran İrem¹⁰, masallar yazan Pınar Selek¹¹... Aslında hepsi sadeleşmeyi, sakinleşmeyi, yaşamayı, sevmeyi, paylaşmayı anlatıyor, birbirimizle ve yeryüzüyle barış içinde olduğumuz yeni bir dünyanın temelini atıyorlar. Dünyayı kurtarmak için büyük paralar, profesyonel ekipler, siyasi güç değil sadece niyet ve kararlılık gerektiğini, kadınların zincirlerinden kurtulduklarında ne kadar yaratıcı, ne kadar başarılı, ne kadar güzel, ne kadar güçlü olabildiklerini gösteriyorlar.

Dünyayı kurtaran kadınlar ekolojik bir menstruasyon ürününü Türkiye’deki kadınlara tanıtmak için kuruldu. Kullandığımız ürünü değiştirerek aslında döngülerimizle, vücudumuzla, dünyayla ve tüm evrenle ilişkilerimizi gözden geçirmek durumunda kalmıştık ve gördüğümüz şey çok hoşumuza gitmişti. Her ay, her gün, her dakika dünyayı kurtarabiliyorduk; yeter ki kendimizi, yeryüzünü ve yıldızları onlara gerçekten kulak verip dinleyelim.

4 <http://www.ortakkullanimhareketi.com/p/ortak-kullanm-hareketi-nedir.html>

5 <http://hergunebirfikir.blogspot.com.tr/>

6 <http://bohcamdaanadolu.com/>

7 <http://aysunthesutcu.blogspot.com.tr/>

8 <http://www.yesilinasli.com/>

9 <http://www.firtinakusu.net/>

10 <http://sineksekiz.com/>

11 <http://www.pinarselek.com/>

haber kutusu

KADIN DOSTU KENTTEN HABER VAR...

Kadın Dostu Kentler Projesi; yerel yönetimlerin planlama ve programlama süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği prensibini yerleştirmek ve kadın örgütlerini güçlendirmek amacı ile 2006 yılından bu yana Birleşmiş Milletler tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda, tekil uygulamaları örnek almanın veya uygulamanın kentin çeşitlenen talepleri karşısında yetersiz ve kısır kaldığı düşüncesinden hareketle; “Kadın Dostu Kentler Planlama ve Tasarım İlkeleri”nin yerel yönetimler için bir el kitabı olarak oluşturulması proje kapsamında gündeme gelmiştir.

Hazırlığı devam eden el kitabı temel olarak kentler için geliştirilen stratejik planlarda kentsel mekanın nasıl yeniden üretileceğine ilişkin değerlerin üretilmesi ve yerel farklılıkların gözetilerek farklı kadın kullanıcıların kentsel hayatını kolaylaştırmaya, güvenli kılmaya yönelik vizyonlar geliştirmesi çabasını somutlaştırmak amaçlıdır. Çalışma, Şehir Plancısı Deniz Baykan tarafından sürdürülmekte ve hazırlanan el kitabının 2014 yılı Aralık ayı içinde çıkması beklenmektedir.

Çalışma kapsamında 10/10/2014 tarihinde Birleşmiş Milletlerin Ankara’daki binasında “Kadın Dostu Planlama ve Tasarım İlkeleri”Yerel Yönetimler İçin El Kitabı Çalıştayı düzenlendi. Program koordinatörü Ege Tekinbaş’ın ön sunumu ve Şehir Plancısı Yıldız Tokman moderatörlüğünde gerçekleşen çalıştayda, Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi Deniz Baykan, sürdürdüğü çalışmalarına ilişkin başlıkları, ilkeleri ve problem alanlarını katılımcılarla paylaştı.

Kadın Dostu Kentler için;

- Temel tasarım kriterlerini kapsayan eşitlikçi, yaşanabilir mekanlar üretmek,
 - Farklı yerel ve coğrafi koşulları gözetilen ilke- tavsiye düzeyinde yaklaşımlar geliştirmek,
 - Örnekleri tartışmak ve özgün örnekler oluşturmak,
- el kitabının ana başlıkları halinde görüşüldü.

Bu amaçla kadın dostu planlama ve tasarım için farklı karar konuları ve mekansal ölçeklerde kullanılabilecek olan ilkeler, kriterler, stratejiler, tavsiyeler ve örneklerden oluşan bir yol haritasının elde edilmesi yönünde katılımcıların fikirleri tartışıldı.

Ayrıca, el kitabının temelini oluşturan ve “Kent Bütünü- Bölge, Semt- Mahalle, Sokak ve Yapı” ölçeklerinden oluşan içerik; genel hedefler ve kalite kriterleri, ulaşım- erişilebilirlik, kent merkezi- kentsel servisler, açık yeşil alanlar- parklar, kamusal alanlar- ortak kullanım alanları başlıkları altında değerlendirildi ve öneriler geliştirildi.

Yerel yönetimlerin önemli bir görevi olan planlama ve kentsel tasarım yaklaşımını toplumsal cinsiyete duyarlı süreçler haline getirebilmek, kentlerimizin ve tüm kentlerin yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmalarını taahhüt edecektir.

Katılımcıların, kitaba ilişkin görüş ve önerileri ile verimli bir şekilde devam eden çalıştay, bir dizi önerme ile son buldu.

GECELERİ DE, SOKAKLARI DA, MEYDANLARI DA İSTİYORUZ!

hatice kapusuz

odtü uluslararası ilişkiler '09/ odtü siyaset bilimi '14 / ka. der ankara başkanı / ankara

Gündüz Vassaf “Cehenneme Övgü”¹ adlı kitabında gece ve gündüz arasındaki ayrışmadan bahseder ve bunu alaşağı edilmesi gereken bir durum olarak sunar. Gece ve gündüz Vassaf için birbirini tamamlayan bir döngünün parçası değil aksine zıt iki unsurdur. Gündüz; yasallığın ve meşruluğun alanıdır, aynı zamanda tek düze, sıkıcı ve totaliterdir. Gece ise yasadışı, gayri meşru olanın aynı zamanda totaliter olana baş kaldırılan zamanıdır. Vassaf’a göre gündüz makbul ve makul işlerin yapıldığı zamana tekabül ederken, gece eğlencenin, zevk verici olanın, doğru ve ahlaki kabul edilmeyenin yapıldığı zamana denk gelir. Benzeri bir tersine çevirmeyi cennet ve cehennem arasında da yaparak cehennemi özgür ruhun meskeni olarak sunar.

Bu tersine çevirmenin bizim için anlamı, sorgulanamaz, genel geçer olarak varsaydığımız bazı kabulleri yeniden gözden geçirmemize bir kapı açmasıdır. Genel kabullerin yerli yerine oturttuğu birçok düzen bileşeninin ne kadar demokratik veya totaliter, özgürlükçü veya baskıcı, içerici veya dışlayıcı ve hakikatli olduğunu sorgulamaya açılan bir kapı. Zira gündelik hayatımız bir sürü kabul ve ön kabulle kategorize ettiğimiz pek çok unsur üzerine kurulu: her sabah kalkıp işe gitmek, yaşı gelince evlenip çocuk sahibi olmak, makul ve makbul vatandaşlar olmak gibi... Birçok şeyin, hakikatte ne olduklarından bağımsız bir değer sistemi içinde bir yere konduğu ve buna göre bir muameleye maruz bırakıldığı açık. Bu yazının derdi kent ve mekânın cinsiyeti üzerinden bu kabullere ve onlara yüklenen değerlere bir miktar bakabilmek.

Demokratik Kentsel Alan ve Mekânın Cinsiyeti

İçinde yaşadığımız kentlerin ne kadar demokratik mekânlar olduğu üzerine düşünmeksizin yaşamımızı sürdürüp gidiyoruz. Bence demokratik bir toplumda sorgulanması gereken en temel unsurlardan biri o toplumda doğan bir insanın kendini var etme ve gerçekleştirebilme koşullarının varlığı veya yokluğudur. Kendini var edebilmenin en büyük kanıtı da, bence, herkesin birbirine benzemeye zorlanmadığı koşullarda, herkesin varoluşunu kendince gerçekleştirebiliyor olmasıdır. Erken bir özetle günümüz toplumlarında birbirinin benzeri hayat çizgilerine, zevklerine, sorunlarına ve davranış kalıplarına sahip insanların çokluğu bir totalitarizm sorgusunu gerekli kılar. Elbette kent bu totalitarizmin kendisini somutlandığı alanlardan biridir. Özellikle son yıllarda Türkiye’de hızlı bir şekilde deneyimlediğimiz kentsel dönüşüm ve otoriterleşme arasında yadsınamaz bir ilişki vardır. Yine bu otoriterleşmeye eşlik eden rıza ve karşı koyuş sistemlerinin temel şekillendiricilerinden biri kentsel düzenin kendisidir. Bu perspektifin ışığında demokratik kentsel alan nasıl inşa edilebilir sorusunu aklımızda tutmamız gerekir.

Demokratik kentsel alanı tahayyül ederken öncelikle kenti bu bağlamda tanımlamak için birkaç kuramsal yaklaşıma bakmak fikir verici olacaktır. Destek alacağımız ilk görüş Chicago Okulu’na aittir ve bu ekolün tanımına göre kent birçok farklı tanımı ve unsuruyla birlikte farklılıkların bir arada var olabilmesi özelliği ve heterojen yapısıyla özgün bir mekândır. Yani kenti kent yapan kırsaldaki homojen insan yapısından farklı olarak birbirinden oldukça farklı insan gruplarının bir arada olmasıdır.

1 Vassaf, Gündüz (2009) Cehenneme Övgü. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bu farklılıkların bir arada olma haline Sennett ise farklı bir katkı koyar. Sennett, Gözün Vicdanı² adlı kitabında “Nötr Kent” kavramını kullanır. Nötr Kent üzerine notlar düşerken de iç ve dış mekânın ayrışmasından bahseder; “kentlerin gitgide tarihselliğinden ve yaşanmışlığından koparak anlamsız ve ruhsuz mekânlara dönüşmesine insanlar neden gönüllü olarak rıza göstermektedirler?” sorusunu sorar. Sennett’e göre bu rıza gösteriş süreci iç mekân ve dış mekân arasındaki tarihsel kopuşla ilgilidir. Eski Roma’da bu iki mekânın bütünsel oluşunu ve bunun inançlarla birlikte ayrıştığını anlatan Sennett, bu ayrılmanın tetiklediği incinme korkusuna işaret eder. Bu ayrımla insanlar iç mekânı huzur ve sığınma alanı olarak tanımlarken, dış mekânı ise saldırı ve savunma davranışlarıyla özdeşleştirirler. Farkların tehdit oluşturduğuna dair korku dışarıda kentleri inşa ederken de kendini var eder. Böylece kişisiz kentler ortaya çıkar, yoksul ve varlıklı semtleri ayıran büyük yollar, koğuş tarzı “güvenlikli” siteler, izgara tipi kentler ortaya çıkar. Nötrleştirmek, aynı zamanda, kontrol amacı ve kolaylığı da sağlar.

Yine demokratik bir kentsel mekândan bahsederken kavramlaştırmasına başvuracağım diğer isim Habermas ve “kamusal alan”³ kavramı. Habermas’ın açtığı tartışmayla kamusal alanlar kentin tanımı gereği en temel unsurlarından biridir. Habermas kamusal alanı herkese açık olan alan olarak tanımlar. Kısaca, demokratik bir kentsel alanın, farklılıkların nasıl bir arada yaşadıkları, birbirleriyle nasıl ilişkiye girdikleri, birlikte oluşturdukları yaşam kültürü ile kentin dokusu ve ruhunu doğrudan bir ilişkisi vardır. Elbette bu ilişkilerin kurulmasında başat unsur politik alandır. Kentsel mekânın nasıl şekilleneceğini, kamusal alanın varlığını ve sınırlarını, kentsel adaleti politik alan doğrudan belirler. Kamusal harcamaların nasıl yapılacağı ve kentsel hizmetlerin nasıl şekilleneceği bu bağlamda kentsel düzeni de doğrudan etkiler. Örneğin kamusal harcamaları toplumun tamamını kapsayıcı ve güçlendirici bir şekilde düzenlenmesi veya günümüzde yaşadığımız gibi özelleşme ekseninde doğrudan sınıfsal bir eksen üzerine kurulması kentsel alanı etkiler. Kentsel hizmetlerin eşitleyici bir düzeyde olması veya kentin sınıfsal, etnik, dini mekânları arasında ayrımcı bir şekilde dağılması kent içinde yaşayan insanların sınırlarını belirler.

Bu bakımdan günümüz kentlerinin sınırlarına yakından bakmak yerinde olacaktır. Kentin ayrımcı bir kentsel politikayla yönetildiği durumlarda örneğin Türkiye örneğinde Alevi, Çingene, Kürt mahallelerine belediye hizmetlerinin yeterince sağlanmadığını görebiliriz. Temizlik hizmetlerinin yeterince gitmediği, ulaşım olanaklarında (Ankara özelinde Ege Mahallesi) nüfusa oranla kısıtlı aracın devreye sokulduğu uygulamaların söz konusu olduğu kolayca ayırt edilebilir. Kadınlar ve erkekler aynı mekânı farklı deneyimlerler ve bu yüzden kentsel hizmetlerin eşitsiz dağılımı sonucunu doğuran politikalar kadın ve erkekleri farklı farklı etkiler. Temizlik hizmetlerinin ilgili yerel yönetimler tarafından eksik sunulması kadının gündelik hayatındaki iş yükünü arttırabilir⁴. Ulaşım hizmetlerindeki aksama ise erkekler için mevcut iş bölümü kapsamında çalışma hayatını zorlaştırırken, kadınlar için sosyal hayatın bitimi ya da kısıtlanması, çocuklar için ise sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşmada güçlük gibi sonuçlara yol açabilir. Yine ulaşım örneğinden baktığımızda bu hizmetlerin eksikliği, engelliler, bebek sahibi kadınlar için de erişim engeli, yani kentin belirli bölgeleriyle sınırlı kalan bir kentsel deneyim anlamına gelebilir. Bir araştırmaya göre İstanbul’da yaşayan ve denizi hiç görmemiş insanların %76’sını kadınlar oluşturuyor.⁵ Benzeri ayrımcı politikaların birikimi ise günümüz koşullarında mutlak bir yoksulluk anlamına gelirken, yoksulluk kadın yoksulluğu ve çocuk yoksulluğu olarak farklı yüzler de ediniyor.

Hizmetlerin eşitsiz dağılımı farklı sosyo – ekonomik ve kültürel tabandan gelen insanların ortak mekânlarda bir araya gelme ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır. Sosyo-ekonomik refahı yüksek insanlara dönük kapalı siteler, muhafazakâr bölgelerde aile yaşam merkezleri, yoksul bölgelerde biriken sefalet ortaklaşılan mekânları ve kesişme alanlarını ortadan kaldırmaktadır. Sonuç olarak farklı toplumsal grupların her biri kendi mekansal sınırları içine hapsetilmektedir. Bu bağlamda günümüz kentlerinde sosyal sınırlar somutlanır, giril(e)meyen mahalleler⁶, belli grup-

2 Sennett, Richard (1999) Gözün Vicdanı: Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

3 Habermas, Jürgen (2010) Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü. İstanbul: İletişim Yayınları.

4 Örneğin, bültende yer alan ve Bursa Gölyazılı kadınları ele alan çalışmalarda, göl kenarında, köy meydanının devamı olan bir açıklikta gözleme standı açan bu kadınların şikayet ettiği konuların başında belediyenin temizlik hizmetlerinin yetersizliği/ düzensizliği geldiği belirtilmektedir. Kadınlar, belediyenin kamusal sorumluluğunu yerine getirme konusundaki eksikliğini kendilerine ek yük anlamına geldiğini açıkça dile getirmişlerdir.

5 Denizi Görmeyen İstanbullular; <http://www.presturk.com/guncel/haber/84736/istanbulda-yasayanlarin-yarisi-bogazi-gormemis.html>

6 Girilemeyen mahalleler genelde erkek mekânlar ya da seks işçiliğinin yapıldığı güvenlik algısı yaratılan mekânlardır.

ların yaşadığı bölgeler, sınıfsal ayrılmalar kent içinde bir düzen ve düzensizlik içinde dağılır. Bu da kendi içinde homojen, kentin geri kalanıyla etkileşime kapalı küçük komünitelerin oluşmasına neden olurken yukarıda bahsettiğimiz farklılıkların bir arada yaşama halini de aslında de facto olarak ortadan kaldırır.

NEOLİBERAL KENTLERİ ALAŞAĞI ETMEK!

Elbette yukarıda bahsettiğimiz kentsel ayrılmaya devamlı olarak can suyu taşıyan neoliberal politikalar. Vassaf'ın bahsettiği mekânsal ve zamansal ayrımı muhafazakârlıkla harmanlanmış neoliberalizm güçlendirir. Neoliberalizm zamansal ve mekânsal ayrımın sınırlarını ahlaki öğelerle çizirken, sınıfsal olanı da derinleştirir. Neoliberal dönem kendine yeten bireyin dönemidir. Kamusal olarak tanımlanan temel ihtiyaçlar özel alana kapatılmıştır. Kendi kendine yeten “çocuk da yapan kariyer de yapan” bunu yaparken kamusal talebi olmayan kadınların ve erkeklerin dönemidir. Bakım hizmetleri ve ihtiyaçları özel alana sıkıştırılırken bunların kamusal talep olarak ortaya çıkması kamusal bir yük olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca kamusal taleplerin dillendirilmesine karşı, ekonominin selameti ve istikrar(!) için kullanılan şiddet ise meşru ve yaygındır.

Ahlaki öğeler mekânla birlikte zamanı da bir değer sistematiğine sokar. Gündüz makbul olan kadının, gece makbul olmayan – seks işçisi, konsomatris – kadının ve erkeğin –işsiz, ayyaş – alanıdır. Aynı zamanda gündüz totaliter yapıyla yaratıcı ve farklı olanı dışlar. Farklı değil sıradan olmak gönüllü boyun eğmenin, itirazsız işe gidip gelmenin ve mutsuz bir hayat sürmenin en temel koşullarından biridir. Bu sıklığı içselleştirdiğiniz sürece mevcut olanı tehdit etmez, makbul/ ahlaken değerli vatandaşlar olmaya devam edersiniz. Aynı zamanda makul ve makbul olanın geceye sızması sözel ve fiziksel şiddetle cezalandırılır. Bu sızıntı ahlakın bozulması olarak tanımlanır ve her sınır ihlali bu ahlaksızlığın cezasını çekmelidir!

Neoliberal politika evi ve aileyi kutsar. Ev bir mekân olarak kadının, çocuğun, yaşlının; bakım yapanın ve bakıma muhtaç olanın mekânıdır. Bakıma ihtiyaç duyan ve bakım hizmetini üreten kadın, eve tıkıldığı müddetçe devletin bakım sorumluluğu azalır ve hizmet üretme alanı daralır. Engelli evinde kaldığı sürece yolların engellilere uygun hale getirilmesi gerekmez, böylece devletin mali harcamaları azalmış olur. Kamu hizmeti üretmesi gereken devlet açısından, kadının evdeki varoluşu birçok hizmetin özel alanda kalması anlamına gelmektedir ki bu ekonomik verimliliği son derece arttıran bir düzen bileşenidir.

Kadınların “geceleri de, sokakları da, meydanları da istiyoruz” talebi tam da bu ayrımları alaşağı eden ve mevcut düzeni temelden sarsan bir söylemdir. Gücü de bu sarsıcı etkisinden gelir. Bu sebeple bunu dillendiren feminist kadınlarla ilgili siyaset meydanlarından ahlaken küçümseyici sözler edilmektedir. Oysaki sözün kendisi çelişkili ve kendini göremez hale gelmiş bir ahlaki yozlaşmayı ters yüz eder ve herkesi de bu ters yüz etmeye davet eder. Hâkim ahlak anlayışı, mağdur olanı ahlaksız olarak tanımlarken suçluyu yani taciz, istismar, tecavüz ve çeşitli şiddet olaylarının failini masum ve haklı ilan eden bir anlayıştır. Hiçbir ahlaki öğreti istismar, tecavüz ve benzeri durumları şartlı dahi kabul etmiyorken, hâkim anlayış bizatihi buradan güç aldığını ilan ederek suçu meşrulaştırır.

Buradaki sorunlu nokta, suçun her meşrulaştırılışının herkes için daha güvensiz bir mekân ve zaman algısını yeniden üretmesi ve yaygınlaştırmasıdır. Meşrulaştırılan ve cezasız kalan her suç birçok başka suça ve acıya gebe. İşin en vahim tarafı ise çelişkili ahlak anlayışının mağdurlar tarafından da içselleştirilecek kadar hâkim hale gelmiş olmasıdır.

Altan alta toplumsal uzlaşma haline gelen bu anlayışın neyse ki dışında kalanlar ve ona karşı mücadele edenler var. Gücü ters yüz etme potansiyelinden gelen söylemi tekrar ederken, herkes için daha yaşanılabilir bir hayat için kendi ahlaki çelişkilerimizle yüzleşmenin gereğinin altını çiziyoruz: Geceleri de, sokakları da, meydanları da istiyoruz!

bir anı

beyza yıldız

deü şhp '12/ belediye çalışanı/ bursa

İlçe Belediyesinde görev yapmak...

İlçe Belediyesinde ŞEHİR PLANCISI olarak görev yapmak...

İlçe Belediyesinde GENÇ bir KADIN ŞEHİR PLANCISI olarak görev yapmak...

Aslında tek istediğimiz Şehir Plancısı olarak görev yapabilmek !!!

Genç bir beyefendi parsel bilgilerini sorgulamak için imar işlerine geldi. Bankodaki arkadaş benim masama yönlendirdi. Bey efendi kendini tanıttı ve elinde parsel bilgileri vardı. Arsalarının nerde kaldığına baktım. Üst ölçekli planda nerede olduğunu söyledim. İşlem yapabilmesi için alt ölçekli planlarının yapılması gerektiğinden ancak, çalıştığım ilçe artık büyükşehir belediyesi sınırları içine girdiğinden her planı bizim yapamayacağımızdan ve onaylayamayacağımızdan sade bir dille söz ettim. Gözlerindeki boş ifadenin farkındaydım ve söylediklerimi anlayamamasına hak da veriyordum ki “ben bunları babama nasıl aktarabilirim, dinlerken bile aklım almadı” dedi. İçinde bulunduğu duruma hak verdim ve parselin işaretlendiği bir plan çıktısı vermekte sakınca bulmadım. Çıktının arkasına kaşemi vurup dahili numaramı yazdım. Babasının bilgi almak için araması durumunda, ona söylediklerimi babasına da açıklayabileceğimi ekledim. Memnun olarak ayrıldı. Zaten buraya kadar geçenler imar işlerinde yaşanan sıradan olaylardandı.

Birkaç gün sonra sinirli, heyecanlı ve kendinden emin bir adam imar işlerine geldi. Elindeki kağıdı savururken yüksekçe bir sesle “Bunu oğluma stajyer bir kız çocuğu vermiş, başından savmış” diyordu ve henüz lafı bitmeden müdürümün odasına daldı. Bu esnada “yok artık ben öyle birşey mi yapmışım?” diye sormuştum kendi kendime. Bir dakika geçmeden müdürüm bana sesledi. Odasına girdim ve plan çıktısını bir kez daha görünce kendimden şüphe etmekte haklı olduğumu anladım. Vatandaş başından savan personel benmişim; yani çıktı vermemem gerektiği halde, yardımcı olmak adına inisiyatif kullanıp verdiğim plan çıktısı adam tarafından baştan savmak olarak algılanmıştı.

Önce Müdürüm beni taktim etti: “Hanım kızımız Şehir Plancımız, stajyerimiz değil” dedi. Ortamı yumuşatmak istercesine ekledi: “mınyon olduğundan küçük görünüyor”. Adamsa umursuzca şakaya eşlik etti: “avantaj avantaj yaşanmaz hiç, kadınlar genç görünmek için neler yapıyor”. İlk dakikalar mevzu plan değil benim gençliğim oldu!

Müdürümün bana adamın maruzatını aktardığı süre boyunca itinayla ‘incelendim’. Oysaki zaten ben konuya vakıftım. Sabırla dinledim. Söz bana geldiğinde oğluna anlattığım herşeyi yalın bir dille adama da anlatıp aslında oğlunu başından savmadığımı söyledim. Üslubum sert ve buz gibiydi. Ben odadan çıkarken sormak istediği hususlarda ulaşmak için telefon numaramı istedi. Masanın üstünde duran plan çıktısının arkasını çevirip ona doğru kaydardım. Kaşe ve dahili hat ona birşey ifade etti mi bilemiyorum, hala bir fikrim yok.

Müdürümün odasından çıktıktan sonra sakince masama geçtim ve genç bir kadın şehir plancısı olarak sesimi duyurabilmem için birilerinin beni takdim etmesine ihtiyacım var mı diye sordum kendime. Halen bunu düşünüyorum.

GÖRÜNÜYOR MUYUZ?

şpo istanbul öğrenci komisyonu kadınları

Sokakta, parkta, toplu taşımada, üniversitede, barda, direnişte, ibadet yerlerinde, genelevlerde kadın... Kısacası hayatın aktığı her alanda kadın. Nerede, ne kadar süre, hangi koşullarda, ne yapacağımıza kim karar veriyor, biz mi, onlar mı? Peki “onlar” kim? Toplumsal iktidarın sahipleri mi?

Bütün bu sorulardan sonra gelin tarihsel sürecin aşamalarına göz atalım. Sanayi Devrimi öncesinde kamusal ve özel alan ayrımı keskin sınırlarla ayrılmadığından kadın ve erkek arasındaki sınırlar, en azından mekânsal sınırlar, keskin değildi. Ancak, kadının şahitliğinin erkekle eşdeğer olmaması, cadı avları, sultanın beğenisini

karşılayan köle kadınlardan oluşan haremliğin kurulması, ilk gece hakkı (jus primae noctis) gibi modern öncesi dönemde farklı topluluklarda rastlanan pek çok pratik, kadınların hakim ekonomik ilişkilerden görece bağımsız olarak işleyen bir şiddet, baskı ve ikincilleştirilme ile karşı kaşıya olduğunu göstermektedir. Erken modernite dönemine gelindiğinde ise aile toplumun temel taşı olarak görüldü ve taşlar sağlam örülürse güçlü ulus devletler oluşacağı inancı toplumlara empoze edildi. Güçlü aile yapısının en önemli faktörü anne olarak görüldü ve “anne olarak kadına” yeni olan bu toplumda aslında pek de yeni olmayan roller verildi. Eski toplumdan tek fark, kadınların, vatandaşlık hakları kapsamında, onları erkeklerle yasa önünde eşit hale getiren birtakım haklara sahip olmaları ve üretim ilişkilerinin dönüşmesinin bir sonucu olarak aile dışında da çalışma imkanı bulmuş olmasıdır; bu değişimlerin kadının toplumda statü sahibi olabilmesinin temel koşulu olan iktisadi ve kültürel değerlere sahip olabilmesinin önünü açmış olduğunu da belirtmek gerekir. Yasalar önünde sağlanan bu yüzeysel eşitlik, kadının kamusal mekandaki varlığının annelik vizyonu ile sınırlandırılmasına yol açan, onun asli varlık alanının ev mekanı olduğunu empoze eden hakim toplumsal değer yargıları ve kadınların genelde magazin dergileri okuyan, vasıfsız kişiler oldukları imgesini bir toplumsal algı haline getiren popüler kültür araçları yüzünden giderek derinleşen toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle çoğu zaman işlevsiz hale geliyordu.

1960-80 arası dönemde dünyayı etkileyen toplumsal hareketler içinde gelişen kadın hareketi Türkiye’de ne yazık ki etkin bir yer edinemedi. Bu dönemde, ülkemizde, kadının ev mekanındaki rolü siyasal partilerdeki kurumsal işbölümüne de yansıyor, evde çay götürüp getiren kadın partide de çaycılık yapıyordu. Diğer yandan toplumsal direnişlerin ön saflarında da yine erkekler vardı. Örneğin, 1980 öncesinde TİP’li kadınların kurduğu İlerici Kadınlar Derneği en az erkekler kadar feminizme karşıydılar ve verdikleri mücadelenin sınıf mücadelesi eksenli olduğunu belirtmekteydiler. Fakat özellikle siyasi mücadele içinde deneyim kazanmış olan kadınların büyük bir kısmı ilerleyen yıllarda sol hareketin katı hiyerarşik yapısını ve bu yapı içindeki kadınların konumunu eleştirmişler, bağımsız

bir kadın hareketinin oluşması gerektiğini savunmuşlardır. 1980 öncesi dönemde sol hareket içinde de yerleşik olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı aktif bir duruş sergilemeyen, kendilerini kamusal mekanların ana öznelere olarak saymayan kadınlar artık eylem alanlarında, siyasi sahnelerde ana özne olmak ve en az erkek kadar söz sahibi olmak istiyordu. Kadın mücadeleleri her ne kadar kitleselleşmese de toplumda değişimler yaratıyor, etki alanları oluşturmuyordu. Kadının kamusal mekandaki varlığı daha tanınır hale gelmeye başlıyordu.

Şüphesiz, her dönemin iktidarları, toplumsal hareketler ve yarattıkları etkiler kendi içinde bir kadın vizyon yaratıyor ve kadının kamusal mekandaki varlığını tanımlıyordu. Mevcut siyasi iktidar da kendi politik zemininde kadının kamusal alandaki yerini tanımlamakta, işin doğrusu kadını kamusal alandan izole etmeye çalışan politikalar yaratmakta. Neoliberal ve dinci gericiğin araçları kadın düşmanlığı üzerinden sürdürülmekte, kadının kamusal alandaki varlığı İslamcı gericiğin kurallarına göre belirlenmeye çalışılmakta, yukarıdan aşağıya aile merkezli bir toplumsal düzen oluşturulmaya çalışılmakta. Kürtaj, en az üç çocuk, evlilik halinde kredi borçlarının silinmesi, hamile kadının sokağa çıkması izlenen politikanın asıl hedefini açığa çıkaran söylemlerden sadece bazıları.

Altı sürekli çizilen bu söylemlere karşı her defasında tepki veren kadınlar, iktidara birçok kez geri adım attırdı. Her söylem bir tepki ve sonucu olarak da bir eylem yarattı ve tepkisini sokakta gösteremeyen kadının üzerinde baskı hissetmesine, kendini sokağa atıp kendi bedeni üzerinde yaratılan politikalarla tepki göstermek istemesine zemin yarattı ve şüphesiz ki Gezi' deki kadın kitleselliği asla azımsanamazdı. Her türlü baskının yarattığı tepkinin dile getirildiği mekandı Gezi Parkı. Tam da üzerinde durduğumuz konunun mekanıydı, bir parktı, bir kamusal mekandı. En çok da kadınlar üzerinden toplumda gerici baskıların yaratılmaya çalışıldığı bir dönemde tabi ki kadınlar yüzde 51 oranında olacaktı, daha fazla olmamıza şaşılamazdı çünkü toplumda en çok baskılanan bireylerdendik biz kadınlar. Hala da öyleyiz. Mevcut iktidar hiç vazgeçmedi cinsiyetçi söylemlerinden. *Ama Gezi bize başka bir şey öğretti: bir arada olabilmeyi, bir arada olunca ne kadar güçlü olabileceğimizi.*

Gezi direnişi şüphesiz ki bir bilinç sıçraması yarattı toplumda. Sadece kadınlar için değildi elbette ki: LGBTİ bireyler, Kürtler, Ermeniler, vejeteryanlar, veganların algılanışı açısından da...Birbirimizi anlamaya başladık. Peki şimdi neredeyiz? Yani Gezi'den sonra kadınlar olarak neredeyiz?

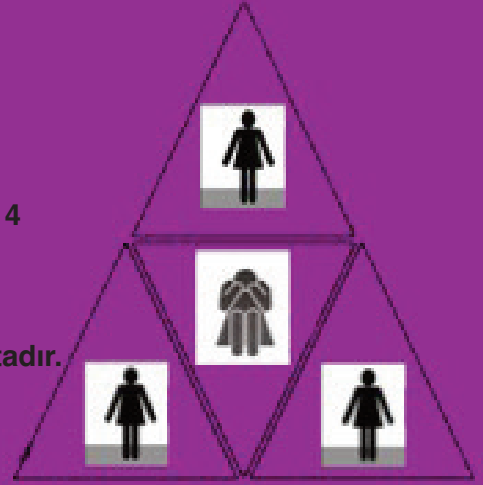
Evet, kadınlar olarak Gezi'den sonra parklarda, mahalle komitelerinde yerimizi aldık. Peki mücadele devam ederken, kadınların konumunda bir dönüşüm gerçekleşiyor mu? Söz, yetki, karar noktasında artık kadınların daha etkin olduğunu söyleyebilir miyiz? Gerçek şu ki hiç birşeyi tam anlamıyla dönüştüremedik ve süreç istediğimiz gibi lehimize sonuçlanmadı ama biliyoruz ki yapabileceğimiz çok şey var. *Bizler üniversiteli kadınlar olarak sürecin işleyişini görüyor ve önümüze gelecek her türlü baskıya göğüs gerecek güçte olduğumuzu biliyoruz. Daha yapacak çok işimiz var...*

“Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış”
ŞİDDETTİR.

Avrupa’da her 4 kadından 1’i, hayatının bir döneminde şiddete uğramaktadır.

Yapılan resmi araştırmalarda Türkiye’deki kadın cinayeti 7 yılda yüzde 1400 arttı..

Artık kadınlar olarak bunlara sessiz kalmıyoruz.

Son olarak 2014 Temmuz ayında tüm Türkiye’de basın açıklaması yapıldı ve Meclise çağrıda bulunuldu.

Kaynaklar

- kişisel arşiv
- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2009)
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- www.hurriyet.com.tr

